

17 Μαρτίου 1821, έναρξη Επανάστασης
στην Τσίμοβα (Αρεόπολη) Λακωνίας
3 Φεβρουαρίου 1830, η Ελλάδα ανεξάρτητο
κράτος με το "Πρωτόκολλο Λονδίνου"

1821 - Η Επανάσταση των Ελλήνων

ΤΙΜΗ ΚΑΙ ΔΟΞΑ ΣΤΟΥΣ ΗΡΩΕΣ ΤΟΥ '21
ΤΙΜΗ ΚΑΙ ΔΟΞΑ ΣΤΟΥΣ ΑΜΕΡΙΚΑΝΟΥΣ ΦΙΛΕΛΛΗΝΕΣ ΠΟΥ
ΠΟΛΕΜΗΣΑΝ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ, ΣΤΟ ΠΛΕΥΡΟ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ

Η ημέρα που οι Έλληνες κήρυξαν την έναρξη της Επανάστασης του 1821 (Ιάσιο, Αλ. Υψηλάντης)

Η 26η Φεβρουαρίου του χρόνου 1821 είναι μία από τις πιο σημαντικές αλλά και λιγότερο προβεβλημένες ημέρες στην ιστορία της Ελληνικής Επανάστασης του 1821. Είναι η ημέρα που, με επικεφαλής τον Αλέξανδρο Υψηλάντη, οι Έλληνες κήρυξαν στο Ιάσιο της Ρουμανίας, την επανάσταση εναντίον της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας.

Γράφει το ΕΛΕΥΘΕΡΟΝ ΒΗΜΑ της 13ης Μαΐου 1930:

«Στης 26 Φεβρουαρίου όλα ήσαν εορτάσιμα εις το Ιάσιο. Η καμπάνες των Τριών Ιεραρχών της εκκλησίας του ομώνυμου μοναστηριού, που ήταν μετόχι του Άθωνα, κτυπούσαν από το πρωί, όπως στο πανηγύρι.

»Αρματωμένοι και λαός, πεζοί και καβαλλαρείοι, νοικοκυραίοι και γυναίκες έφθναν στην εκκλησία και τα γύρω.

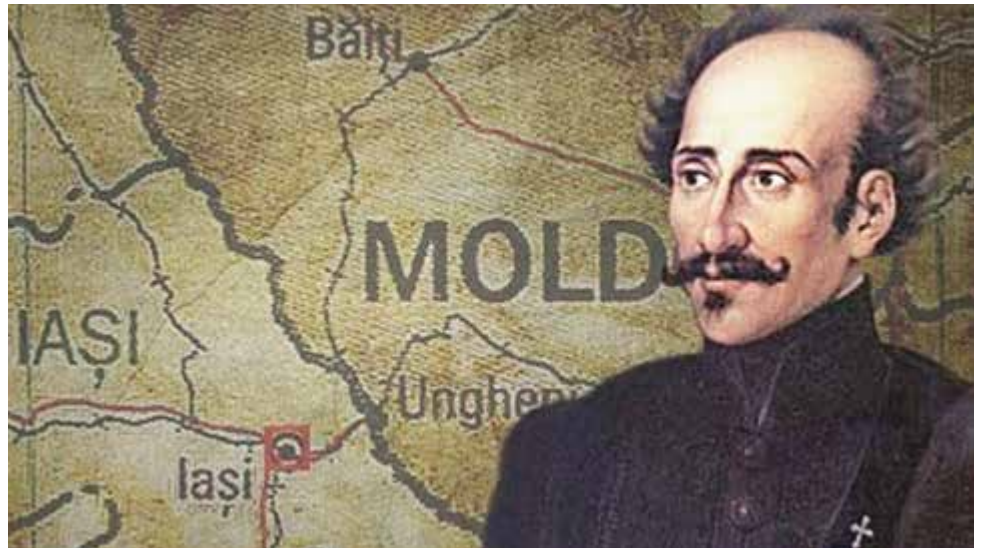
»Η φρουρά μόλις μπορούσε να κρατήσει την τάξη. Η πολιτεία είχε βουίξει ότι θα γινόταν μεγάλη τελετή ν' αγιάσουν την επανάσταση, τον αρχήγο και τη σημαία»

Όπως είναι λογικό, οι δρόμοι είχαν γεμίσει από κόσμο που ήθελε να είναι παρών έχοντας πλήρη συνείδηση της ιστορικότητας της στιγμής.

«Όλοι έτρεχαν να ιδούν. Σα σαρδέλλες είχαν στιβαχθή τα πλήθη κι από μέσα κι απ' έξω από την εκκλησία, με βάγια και σμερτιές. Ο Υψηλάντης έφτασε καβάλλα με διακόσους. Τον υποδέχτηκαν οι επιφανείς φιλικοί και τα παλληκάρια του.

»Όλοι είδαν με κάποια έκπληξη ότι αντί του μητροπολιτή της Ιεράπολης, πούλεγαν πως ο αρχηγός είχε διατάξη να ιερούργηση, κάθισε στο δεσποτικό, με τα πλούσια, ολόχρυσά του άμφια, ο ίδιος ο μητροπολίτης του Ιασίου Βενιαμίν».

»Άστραφτε χλωμή απ' τη συγκίνησι, η μορφή του κι έτρεμε η φωνή του την ώρα που είπε στον Υψηλάντη, δίνοντας του το σπαθί, τον ψαλμό του Δαυίδ: "Περιζώσε τη ρομφαία σου. . ." Ο Υψηλάντης φίλησε το ξίφος και το φόρεσε με βουρκωμένα μάτια. Ανατριχίλες έκοψαν το πλήθος, έτρεχαν τα δάκρυα και το μισόφωτο της εκκλησίας αντηχούσε από λυγμούς. Έπειτα

Ξέσπασαν όλοι σε φωνές μεγάλες:

- Να μας ζήσης, αρχηγέ!
- Στην Πόλι! Στην Πόλι!

»Έπειτα έγινε άξαφνα βαθιά σιωπή. Ωρκίστηκαν όλοι για την πατρίδα. Ο ιεράρχης ευλόγησε τη σημαία. Είχε στο ένα μέρος το σταυρό, το μέγα Κωνσταντίνο και την Ελένη, με την επιγραφή, με την επιγραφή "εν τούτω νίκα" κι από το άλλο το φοίνικα με την επιγραφή: "Από τη στάχτη μου ξαναγεννιέμαι".

Όπως αναφέρει ο ιστορικός Ιωάννης Φιλήμονας, στο «Δοκίμιον Ιστορικόν Περί Της Ελληνικής Επανάστασεως», τη συγκεκριμένη μορφή σημαίας την είχε προτείνει ο αδερφός του Αλέξανδρου Υψηλάντη, επίσης Φιλικός, Νικόλαος Υψηλάντης.

Τη συγκεκριμένη πρόταση την είχε συνυποβάλει, στις 31 Δεκεμβρίου του 1820 με πρόταση για σχηματισμό τακτικού σώματος στρατού.

«Η ελληνική σημαία, τόσο εις τα της ξηράς στρατεύματα, όσον και εις τα της θαλάσσης, πρέπει να ήναι κατασκευασμένη εκ τριών χρωμάτων άσπρου, μαύρου και κόκκινου. Το άσπρον σημαίνει την αθωότητα της δικαίας ημών επιχειρήσεως κατά των τυράννων. Το μαύρον τον υπέρ πατρίδος και ελευθερίας θάνατον ημών, και το κόκκινον την αυτοεξουσιότητα του ελληνικού λαού και την χαράν αυτού, διότι πολεμεί διά την ανάστασιν της πατρίδος.

»Αι της ξηράς σημαίαι να παραστένωσιν ενταύτώ από τον έν μέρος τον Φοίνικα, καιόμενον, με τον άόρατον ακτινοβολούντα οφθαλμόν, μετά της επιγραφής "Εκ της στάχτης αναγεννώμαι. Από το άλλο μέρος τον Σταυρόν εις ένα στέφανον από δάφνας, και κάτωθεν αυτού την επιγραφήν: Εν τούτω τω σημείω νίκα».

»Ητο άρα ιδέα του Νικολάου Υψηλάντου το σύμβολον του Φοίνικος.

»Τίποτα δεν μπορεί να δώση μια ιδέα για τον ενθουσιασμό αυτής της ημέρας. Ύστερ' από αιώνες σκοτεινούς και σκληρούς Εκκλησία ευλογούσε για πρώτη φορά ελληνική σημαία κι Έλληνα αρχηγό, απόγονο των Κομνηνών, πολεμιστή φημισμένο, εκδικητή δουλείας πικρής.

»Τα βλέφαρα όλα υγρά, τα μάτια φλογισμένα και στα στήθη, αλαφρωμένα σαν από το βάρος αβάσταχτο, ανασαίαν πλατειά στον παράδεισο του λυτρωμού. Σε κάθε συναπάντημά τους οι νέοι χαιρετούσαν οι μεν τους δε με την κραυγή:

- Ελευθερία ή θάνατος!..

Σε γνωρίζω από την κόψη του σπαθιού την τρομερή, σε γνωρίζω από την όψη, που με βία μετράει τη γή.

Η Διχόνια, που βαστάει ένα σκήπτρο ή δολερή καθενός χαμογελάει, πάρ' το, λέγοντας, κι εσύ.

Απ' τα κόκαλα βγαλμένη των Έλλήνων τα ιερά, και σαν πρώτα άνδρειωμένη, χαιρε, ω χαιρε, Έλευθεριά!

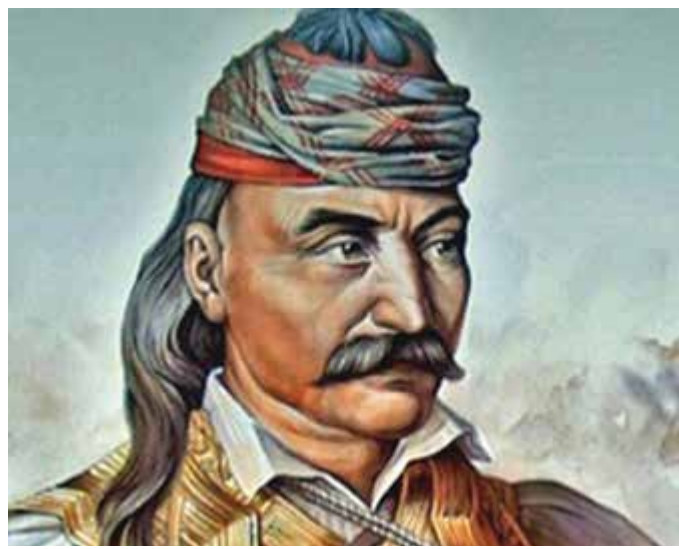
Κει το σκήπτρο που σας δείχνει, έχει αλήθεια ώραία θωριά· μην το πιάστε, γιατί ρίχνει εις δάκρυα θλιβερά.

Ο ΟΡΚΟΣ ΤΩΝ ΦΙΛΙΚΩΝ

«Ορκιζόμεθα ως τίμιοι άνθρωποι, ως άνθρωποι οι οποίοι δεν κινούμεθα από κανένα άλλο αίσθημα, ειμή από το προς την ελευθερίαν της ταλαιπώρου Πατρίδος μας ινα συντρέξωμεν με το νουν, με την καρδιαν και με το σώμα μας εις την ελευθερίαν της, μη πτοούμενοι μήτε πυρ, μήτε σίδερον, μητ' οποιονδήποτε βάσανον ως από μέρους ουτινοσδήποτε, ος τις ήθελε τολμήσει να μας αποκόψει από την ιερότητα του σκοπού μας. Οι κόποι και οι αγώνες θέλουσ λογίζεσθαι ως μηδέν ως προς την απόφασίν μας. 'Ότι δεν ήθελεν είναι μυστικόν μεταξύ ημών, τούτο επ' ουδεμιά περιστάσει δεν μπορεί να κοινοποιηθεί εις άλλον, αν εκ συμφώνου δεν εγκριθεί η κοινοποίησίς του.

Ορκιζόμεθα δε προ πάντων, ότι μεταξύ ημών και των τυράννων της Πατρίδος μας το πυρ και ο σίδηρος είναι τα μόνα μέσα της διαλλαγής και τίποτ' άλλο. Εκ του εναντίον δε και ήθελεν αναίρεσωμεν την ιερότητα των χρεών μας, κινούμενοι από αισχροκέρδειαν τινά, ή δειλιαν ή άλλην οποιανδήποτε αιτίαν, το όνομά μας να παραδίδεται εις το αιώνιον ανάθεμα και εις την κατάραν των Ομογενών μας' το αίμα να χυθεί ως χύνεται αυτήν την στιγμήν ο οίνος τούτος, το δε σώμα μας, μη αξιούμενον ταφής, να γίνει βορά των θηρίων και των ορνέων. Αμήν».

ΖΗΤΩ Η ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗ ΤΟΥ '21
ΤΙΜΗ ΚΑΙ ΔΟΞΑ ΣΤΟΥΣ ΗΡΩΕΣ ΤΟΥ 1821
ΚΑΙ ΣΤΟΥΣ ΑΜΕΡΙΚΑΝΟΥΣ ΦΙΛΕΛΛΗΝΕΣ ΠΟΥ ΠΟΛΕΜΗΣΑΝ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ
Βασίλης Καρούνος
 (Λος Άντζελες)

1814: Η ίδρυση της "Φιλικής Εταιρείας"

Νικόλαος Σκουφάς, Εμμανουήλ Ξάνθος, Αθανάσιος Τσακάλωφ

Τον χρόνο 1814 στην Οδησό, συναντούνται τρεις Έλληνες και αποφασίζουν τη σύσταση μιας αυστηρά συνωμοτικής οργάνωσης, η οποία θα προετοίμαζε τον ξεσηκωμό όλων των Ελλήνων και την απελευθέρωσή τους από τους Τούρκους. Πρόκειται για τον Νικόλαο Σκουφά, 35 χρόνων, από το Κομπότι της Άρτας, τον Εμμανουήλ Ξάνθο, 42 χρόνων, από την Πάτμο και τον Αθανάσιο Τσακάλωφ, 26 χρόνων, από τα Γιάννενα. Και οι τρεις έχουν ήδη γίνει κοινωνοί των επαναστατικών ιδεών και του εταιρισμού. Ο Σκουφάς είχε ιδιαίτερες επαφές με τον Κωνσταντίνο Ράδο, ο οποίος ήταν μνημένος στον Καρμποναρισμό. Ο Ξάνθος είχε μνηθεί σε τεκτονική Στοά της Λευκάδας («Εταιρεία των Ελεύθερων Κτιστών», της Αγίας Μαύρας), ενώ ο Τσακάλωφ είχε υπάρξει ιδρυτικό μέλος του Ελληνόγλωσσου Ξενοδοχείου.

Σκοπός της Φιλικής Εταιρείας είναι η γενική επανάσταση των Ελλήνων για την «ανέγερση και απελευθέρωση του Ελληνικού Έθνους και της Πατρίδος μας», όπως μας πληροφορεί ο ίδιος ο Ξάνθος. Και σημειώνει στα «Απομνημονεύματά» του: «...δια να ενεργήσωσι μόνοι των ό,τι ματαίως από πολλού χρόνου ήλιζον από την φιλανθρωπίαν των χριστιανών βασιλέων».

Η πορεία ανάπτυξης της Φιλικής είναι εντυπωσιακή. Το διάστημα 1814-1816 τα μέλη της αριθμούν περίπου 20. Ως τα μέσα του 1817 αναπτύσσεται κυρίως μεταξύ των Ελλήνων της Ρωσίας και της Μολδοβλαχίας, αλλά και πάλι τα μέλη της δεν υπερβαίνουν τα 30. Όμως, από το 1818 σημειώνονται αθρόες μνήσεις. Κατά το 1820 εξαπλώνεται σε όλες σχεδόν τις περιοχές της Ελλάδας και τις περισσότερες ελληνικές παροικίες του εξωτερικού. Χιλιάδες υπολογίζονται οι μνημένοι, μολονότι είναι γνωστά μόνο 1096 ονόματα. Τους πρώτους μήνες του 1821 τα μέλη της αριθμούν δεκάδες χιλιάδες. Η οργάνωση είχε υπερβεί τα ίδια της τα όρια.

Στις γραμμές της συσπειρώνονται κυρίως έμποροι και μικροαστοί, αλλά και Φαναριώτες και κοτζαμπάσηδες και κληρικοί, πρόσωπα που θα διαδραματίσουν αγωνιστικό ρόλο (θετικό ή αρνητικό) στον αγώνα για την ανεξαρτησία, όπως οι οπλαρχηγοί Θεόδωρος Κολοκοτρώνης, Οδυσσέας Ανδρούτσος, Αναγνωσταράς, ο αρχιμανδρίτης Γρηγόριος Δικαίος (Παπαφλέσσας), οι Φαναριώτες Αλέξανδρος Μαυροκορδάτος και Νέγρης, οι μεγαλοκαρaboκύρηδες Κουντουριώτηδες, οι μεγαλοκοτζαμπάσηδες Ζαΐμης, Λόντος, Νοταράς κ.ά.

Η όλη διάρθρωση της Φιλικής Εταιρείας στηρίχθηκε στα οργανωτικά πρότυπα των Καρμποναρίων και των Ελευθεροτεκτόνων. Η ηγετική της ομάδα απεκαλείτο «η Αόρατος Αρχή» και περιβλήθηκε από την πρώτη στιγμή με τέτοια μυστική αίγλη, ώστε να πιστεύεται ότι συμμετείχαν σε αυτήν πολλές σημαντικές προσωπικότητες, όχι μόνον Έλληνες μα και ξένοι, όπως ο τσάρος Αλέξανδρος Α΄ της Ρωσίας.

Στην πραγματικότητα, τον πρώτο καιρό ήταν μόνο οι τρεις ιδρυτές της. Κατόπιν, από το 1815 έως το 1818, προστέθηκαν άλλοι πέντε και μετά το θάνατο του Σκουφά προστέθηκαν άλλοι τρεις. Το 1818 η Αόρατη Αρχή μετονομάστηκε σε «Αρχή των 12 Αποστόλων» και κάθε Απόστολος επωμίστηκε την ευθύνη μιας μεγάλης περιφέρειας.

Η όλη δομή ήταν πυραμιδοειδής και στην κορυφή δέσποζε η «Αόρατος Αρχή». Κανείς δε γνώριζε ούτε είχε δικαίωμα να ρωτήσει ποιοι την αποτελούσαν. Οι εντολές της εκτελούνταν ασυζητητί, ενώ τα μέλη δεν είχαν δικαίωμα να λαμβάνουν αποφάσεις. Η Εταιρεία απεκαλείτο «Ναός» και είχε τέσσερις βαθμίδες μύησης: α) οι αδελφοποιητοί ή βλάμηδες, β) οι συστημένοι, γ) οι ιερείς και δ) οι ποιμένες.

Νικόλαος Σκουφάς

Ο Νικόλαος Σκουφάς καταγόταν από την Ήπειρο, συγκεκριμένα από το Κομπότι της Άρτας. Γεννήθηκε το 1779 και έμαθε τα πρώ-

τα γράμματα στην Άρτα, όπου αρχικά ασχολήθηκε με τη βιοτεχνία σκούφων, απ' όπου πήρε και το όνομά του.

Το 1813, ο Σκουφάς βρίσκεται στη Ρωσία, όπου και εγκαθίσταται στην Οδησό, ασκώντας χωρίς ιδιαίτερη επιτυχία το παλαιό επάγγελμά του. Με αυτόν τον τρόπο, του δίνεται η ευκαιρία να γνωριστεί με τον Παναγιώτη Αναγνωστόπουλο και τον Εμμανουήλ Ξάνθο, μετέπειτα συνιδρυτές της Φιλικής Εταιρείας, γεγονός που πραγματοποιήθηκε το έτος 1815, ύστερα από πρόταση του Σκουφά.

Ανέλαβε τη διάδοση και την κατήχηση μελών από το πλήθος των ομογενών της Ρωσίας. Αρχικά, οι προσπάθειές του δεν ευδοκίμησαν, όσον αφορά τις πόλεις της Μόσχας και της Πετρούπολης, αλλά στη συνέχεια βρήκε ανταπόκριση στην Οδησό, αρχές του 1816.

Στην Οδησό, ο Νικόλαος Σκουφάς συνεργάζεται με τον Άνθιμο Γαζή, ο οποίος τελικά είχε αναλάβει έναν πολύ αποφασιστικό ρόλο στη διάδοση της Φιλικής Εταιρείας, αναθέτοντάς του τη μύηση κλεφτών και αρματολών της Στερεάς Ελλάδας. Ο ίδιος ανέλαβε να διαδώσει την ιδέα της Φιλικής Εταιρείας στην Πελοπόννησο, περνώντας για αυτόν ακριβώς το σκοπό από την Κωνσταντινούπολη. Ωστόσο, η κακή υγεία του δεν του επέτρεψε να ολοκληρώσει την αποστολή του και μέσα σε έναν χρόνο τον οδήγησε στον τάφο. Πέθανε στις 31 Ιουλίου 1818 στο Μέγα Ρεύμα της Κωνσταντινούπολης και ετάφη στον τοπικό ναό των Ταξιαρχών.

Εμμανουήλ Ξάνθος

Ο Εμμανουήλ Ξάνθος γεννήθηκε στην Πάτμο το 1772. Εκεί ξεκίνησε τα πρώτα του βήματα και ύστερα από τις μάλλον μέτριες επιδόσεις του στο σχολείο της πατρίδας του, μετανάστευσε στην Ιταλία και συγκεκριμένα στην Τεργέστη, όπου και δούλεψε ως υπάλληλος σε εμπορική επιχείρηση.

Το 1810 εγκαταστάθηκε στην Οδησό, και αφού δούλεψε ως γραμματικός, το 1812 γνωρίζεται με τρεις εμπόρους από τα Γιάννενα

και αποφασίζουν να δημιουργήσουν δική τους εμπορική εταιρεία. Κατά το 1813, πραγματοποιεί εμπορικά ταξίδια στην Πρέβεζα, στα Ιωάννινα και στη Λευκάδα. Επιστρέφοντας στην Οδησό, ανακοινώνει στους Αθανάσιο Τσακάλωφ και Νικόλαο Σκουφά τις ιδέες του και με τον τρόπο αυτό ιδρύεται η Φιλική Εταιρεία το 1814. Ο Ξάνθος αναλαμβάνει καθήκοντα ταμιά, γραμματέα ενώ παράλληλα χρησιμοποιείται και ως σύνδεσμος με τα άλλα ηγετικά μέλη, όπως τον Παναγιώτη Αναγνωστόπουλο.

Το 1818, ο Ξάνθος μεταβαίνει στη Ρωσία, με σκοπό να προτείνει την αρχηγία της Φιλικής Εταιρείας στον Ιωάννη Καποδίστρια, πρόσωπο που οι 3 ιδρυτές οραματίζονταν ως «Ανωτάτη Αρχή».

Φτάνει τον Ιανουάριο του 1820 στην Πετρούπολη, όπου και συναντά την άρνηση του Καποδίστρια να αναλάβει την αρχηγία, ο οποίος, γνωρίζοντας τις δυσμενείς συνθήκες που επικρατούσαν στην Ευρώπη έναντι των φιλελευθέρων και εθνικοαπελευθερωτικών κινημάτων των λαών και υπολογίζοντας τις συνέπειες μιας λαϊκής εξέγερσης, προσπάθησε να πείσει τον Ξάνθο για την ανάγκη να αναβληθούν οι επαναστατικές ενέργειες, ωστόσο έρθουν πιο κατάλληλες περιστάσεις που θα ευνοήσουν την απόπειρα αυτή. Έτσι, ο Ξάνθος προτείνει την αρχηγία της Εταιρείας στον Αλέξανδρο Υψηλάντη, πρόσωπο που έχαιρε της εκτίμησης των συμπατριωτών του και που, ως υπασπιστής του τσάρου, θα μπορούσε ίσως να επηρεάσει θετικά τη στάση της Ρωσίας για πιθανή επανάσταση στον ελλαδικό χώρο, ο οποίος και δέχεται. Από εκείνη τη στιγμή, ο Εμμανουήλ Ξάνθος διατηρεί στενή συνεργασία με τον Υψηλάντη και γίνονται προσπάθειες για το συντονισμό του έργου στις παραδουνάβιες ηγεμονίες.

Μετά το τέλος της επαναστάσεως στην περιοχή της Μολδοβλαχίας, ο Ξάνθος μεταβαίνει στην Ιταλία και συνεχίζει προς την Πελοπόννησο, η οποία είχε ήδη επαναστατήσει. Στην περιοχή αυτή θα μείνει ως το 1826, οπότε και φεύγει για την Αυστρία, προκειμένου να οργανώσει την απόδραση από το

Μουγκάτς του Αλέξανδρου Υψηλάντη. Η επιχείρηση απέτυχε και αναγκάστηκε να φύγει για τη Βλαχία. Άγνωστος παραμένει εκεί ως το 1837, οπότε και παίρνει την απόφαση να επιστρέψει στην Ελλάδα.

Δuo χρόνια αργότερα, διορίζεται σε διοικητική θέση στην Ύδρα κι αργότερα στο Ελεγκτικό Συνέδριο, απολύθηκε όμως ύστερα από λίγο καιρό. Έζησε τα υπόλοιπα χρόνια της ζωής του σε πλήρη ανέχεια, μάταια αποζητώντας από το Δημόσιο σύνταξη, ή έστω ένα ελάχιστο βοήθημα. Στις 28 Νοεμβρίου 1852 πεθαίνει στην Αθήνα.

Προηγουμένως, το 1845, ο Ξάνθος είχε δημοσιεύσει τα «Απομνημονεύματά» του, τα οποία αποτελούν πολύτιμη πηγή πληροφοριών για την ιστορία της Φιλικής Εταιρείας, καθώς κανείς από τους άλλους δυο πρωτεργάτες, ο Νικόλαος Σκουφάς και ο Αθανάσιος Τσακάλωφ, δεν έτυχε να αφήσουν παραπλήσιες μορφές κείμενο.

Αθανάσιος Τσακάλωφ

Ο Αθανάσιος Τσακάλωφ ήταν ηπειρωτής, γεννημένος στα Ιωάννινα. Αναγκάστηκε νέος να εγκαταλείψει την Ελλάδα και να μεταναστεύσει στη Ρωσία στον πατέρα του. Ένα μικρό διάστημα βρέθηκε στο Παρίσι για σπουδές, όπου μάλιστα συμμετείχε στην ίδρυση του «Ελληνόγλωσσου Ξενοδοχείου», σωματείου με εκπαιδευτικούς και πατριωτικούς στόχους.

Στη συνέχεια μεταβαίνει στη Βιέννη της Αυστρίας, όπου έρχεται σε επαφή με τον Ιωάννη Καποδίστρια, ο οποίος ήταν τότε υπουργός Εξωτερικών του Τσάρου. Τελικώς, καταλήγει στη Μόσχα, όπου γνωρίζει το Νικόλαο Σκουφά και θέτει τις βάσεις για τη δημιουργία της Φιλικής Εταιρείας.

Τον Ιούλιο του 1818, ο Αθανάσιος Τσακάλωφ φτάνει στην Οδησό, σημαντικό λιμάνι και οργανωμένη ελληνική παροικία του Ευξείνου Πόντου, όπου και προχωρά σε σημαντικές δραστηριότητες και μεθοδικότερη οργάνωση της Εταιρείας. Κατόπιν ακολούθησε τον Άνθιμο Γαζή, σημαντικότατο μέλος της Φιλικής Εταιρείας, στην Κωνσταντινούπολη, όπου συνεχίζει την κατήχηση νέων μελών, και σε αλληπάλληλα ταξίδια στη Σμύρνη, στη Μακεδονία, στη Θράκη, φθάνοντας μέχρι και την ανατολική Θεσσαλία.

Ένα από τα πρωταρχικά μέλη της Φιλικής Εταιρείας, ο Νικόλαος Γαλάτης, είχε αρχίσει να έχει αποκλίνουσα συμπεριφορά και σύντομα απέκτησε προδοτική διαγωγή, φροντίζοντας πάντα να ασκεί ένα είδος εκβιασμού στα υπόλοιπα μέλη. Η απειλή αυτή υποχρέωσε τους επικεφαλής της οργάνωσης να αναθέσουν στον Τσακάλωφ την εξουδετέρωσή του.

Σύμφωνα με τη διαταγή αυτή, ο Τσακάλωφ, συνοδευόμενος από το Δημητρώπουλο, παρέλαβε το Γαλάτη και στο ταξίδι τους στην Πελοπόννησο, πλησιάζοντας την Ερμιόνη, τον εκτέλεσαν. Ήταν Νοέμβριος του 1819. Ο Τσακάλωφ αναγκάζεται να δραπέτεύσει, καθότι ένοχος για τη δολοφονία, και από τη Μάνη περνάει στην Πίζα της Ιταλίας, όπου και παρέμεινε έως και την έναρξη της Ελληνικής Επανάστασεως το 1821.

Αμέσως μετά την έκρηξη του κινήματος, φτάνει στις παραδουνάβιες ηγεμονίες, εκεί όπου είχαν ήδη ξεκινήσει οι πρώτες μάχες. Αναλαμβάνει υπασπιστής του Αλέξανδρου Υψηλάντη στον Ιερό Λόχο και μετά την καταστροφή του Δραγατσάνιου κατάφερε να επιστρέψει και να πολεμήσει στην Ελλάδα.

Μετά το τέλος της Επανάστασεως και την τελική απελευθέρωση της Ελλάδας από τον τουρκικό ζυγό, την περίοδο του πρώτου κυβερνήτη της χώρας, του Ιωάννη Καποδίστρια, ο Τσακάλωφ υπηρέτησε στο στρατιωτικό λογιστικό του Γενικού Φροντιστηρίου και εμφανίστηκε ως πληρεξούσιος στην Εθνοσυνέλευση του Άργους. Το 1832 εγκατέλειψε οριστικώς την Ελλάδα και εγκαταστάθηκε στη Ρωσία, στη Μόσχα, όπου και πέθανε τελειώς λησμονημένος από το επίσημο ελληνικό κράτος.

Η Ευρώπη και η Ελλάδα στην επανάσταση του 1821

Η οικονομική, κοινωνική και πολιτική κατάπτωση της χώρας όπως εκδηλώθηκε από το 2010 και ακόμα εξελίσσεται έθεσε μεταξύ των άλλων το θέμα της σχέσης της με την Ευρώπη. Η Ελλάδα ανήκει στη Ευρώπη ή συνιστά ένα είδος μαιχμού μεταξύ δύο κόσμων και συγκροτεί μια ιδιαίτερη περίπτωση; Είναι μια οντότητα κλεισμένη στον εαυτό της, χωρίς συγγένειες, ή εντάσσεται σε ένα ευρύτερο σύνολο; Μια άποψη που ασφαλώς βασιζόταν σε μια αποκλειστική εθνο-φυλετική αντίληψη της εθνικής ταυτότητας έκανε λόγο για «ανάδελφο» έθνος.

Η αναδρομή στην επανάσταση του 1821 μπορεί να δώσει ίσως απαντήσεις σε ερωτήματα όπως αυτά. Ο ελληνικός χώρος δεν ήταν αποκομμένος από τις εξελίξεις στην Ευρώπη. Η ελληνική εμπορική τάξη ήταν διεσπαρμένη σε μια ευρύτατη ζώνη από τη Ρωσία ως την Κεντρική και Δυτική Ευρώπη, από τη Μαύρη θάλασσα έως τη Δυτική Μεσόγειο. Εκτός από φορέας κεφαλαίου και επιχειρηματικών κερδών ήταν φορέας ιδεών, των ιδεών του Διαφωτισμού. Η ελληνική εκπαίδευση αναδύοταν σε διάφορα σημεία στην ευρωπαϊκή ήπειρο και τη Μικρά Ασία. Οι αντιλήψεις των ανθρώπων άλλαζαν. Η κοινωνία βέβαια, ιδίως στις περιοχές της ηπειρωτικής Ελλάδας όπου θα στερεωνόταν η επανάσταση, παρέμενε παραδοσιακή. Ο κόσμος όμως άλλαζε. Η Γαλλική επανάσταση είχε μεταδώσει το μήνυμά της στα Βαλκάνια.

Ακόμα και μετά το τέλος των Ναπολεοντείων πολέμων και την επικράτηση του πνεύματος του συνεδρίου της Βιέννης του 1815 τίποτε δεν ήταν το ίδιο. Αν υπήρχε αδράνεια, ιδίως στην αγροτική βάση της κοινωνίας ή σε μια μερίδα του κλήρου που έβλεπε τα πράγματα υπό το πρίσμα του προ-νεωτερικού κόσμου του 15ου, του 16ου και του 17ου αιώνα, όταν και η οθωμανική εξουσία ήταν αδιατάρακτη, υπήρχαν ηγετικές ομάδες οι οποίες, ακόμα και αν δεν ήταν πάντοτε πρόθυμες να κινηθούν προς επανάσταση, στάθμιζαν τα δεδομένα, είχαν αποκτήσει συνείδηση των αλλαγών, δεν απέκλειαν εκ των προτέρων οτιδήποτε. Η επίδραση των νέων ιδεών, η συνειδητοποίηση της παρακμής της Οθωμανικής αυτοκρατορίας και των δυνατοτήτων που υπήρχαν για αλλαγές, ή εν πάση περιπτώσει άξιζε να διερευνηθούν, διαπερνούσε τις ηγετικές ομάδες της ελληνικής κοινωνίας. Πρόκριτοι, πλοιοκτήτες και ναυτικοί, έμποροι μικροί και μεγάλοι, κλέφτες και αρματολοί δεν έβλεπαν ασφαλώς με τον ίδιο τρόπο τα πράγματα. Διέφεραν οι προδιαθέσεις τους, τα συμφέροντά τους, η πνευματική τους καλλιέργειά. Κανείς όμως δε διέφευγε τις αλλαγές και τον απόηχό τους. Και οι αλλαγές αυτές έρχονταν από τη Δυτική Ευρώπη, ο ελληνικός χώρος σταδιακά υφίστατο τον αντίκτυπό τους και ενσωματωνόταν στον ευρωπαϊκό.

Η επίδραση ήταν αμοιβαία αν και όχι συμμετρική. Δεν επηρέαζε μόνο η Ευρώπη την Ελλάδα αλλά αντίστοιχα και η Ελλάδα την Ευρώπη. Το εθνικό κίνημα των Ελλήνων βρήκε ανταπόκριση στους λεγόμενους φιλελληνικούς κύκλους επειδή ο ελληνικός χώρος θεωρείτο λίκνο του κλασσικού πολιτισμού. Το εκπαιδευτικό σύστημα του ελληνικού κράτους καθώς ενθάρρυνε το φορμαλισμό, την τυπολατρική αρχαιολατρεία και την υψιπετή ρητορική μας έκανε να παραβλέπουμε αυτή την πραγματικότητα. Στο τέλος του 18ου και στις πρώτες δεκαετίες του 19ου αιώνα ο δυτικός κόσμος ανακάλυπτε τον κλασσικό πολιτισμό, τον ορθό λόγο, τα πολιτικά δικαιώματα και έβλεπε στην Ελλάδα αυτές τις αξίες. Η έννοια του έθνους ήταν αυτή της Γαλλικής επανάστασης και ενσωματωνόταν και στα καταστατικά κείμενα της Ελληνικής επανάστασης, σήμαινε το σώμα των πολιτών που ήταν φορέας της κυριαρχίας. Υπονοείτο βέβαια μια πολιτισμική ομοιογένεια βασιζόμενη κυρίως στη γλώσσα, αλλά όχι μια αντίληψη φυλετικής καταγωγής και ομοιομορφίας και συνεπώς αποκλεισμού.

Η πραγματικότητα βέβαια επί του εδάφους ήταν κάπως πιο πεζή όπως θα ανακάλυπτε ο Βυγον τους τελευταίους μήνες της ζωής του στην επαναστατημένη χώρα. Η νοοτροπία της κλεφτουριάς, κατάλληλη για ανταρτοπόλεμο, για παρενόχληση, για μια ιδιότυπη ένοπλη διαπραγμάτευση με την εξουσία αλλά όχι για συνεχή προσπάθεια και υπαγωγή σε ένα ορθολογικό κράτος, τα συμφέροντα των προκρίτων και άλλων που ήταν συνυφασμένα με τις τοπικές εξουσίες και τον περιφερειακό όχι τον εθνικό ορίζοντα, οι ζώνες αμάθειας που περι-

έβαλλαν όποιες εστίες εκπαίδευσης και φώτων αν δεν κλόνιζαν τις πεποιθήσεις πάντως θα προκαλούσαν απορία και θα δημιουργούσαν ερωτηματικά στο νου και του πιο αφοσιωμένου ρομαντικού φιλέλληνα. Το γεγονός όμως παρέμενε ότι η Ελληνική επανάσταση είχε ευρύτερη σημασία ακριβώς επειδή σηματοδοτούσε κάτι ευρύτερο για την Ευρώπη των Φώτων, του ορθού λόγου και των δικαιωμάτων. Αυτό ήταν που προκάλεσε τη εμφάνιση και κινητοποίηση φιλελληνικών κύκλων.

Η ελληνική επανάσταση δεν ήταν η πρώτη στα Βαλκάνια. Είχε προηγηθεί μια άλλη η οποία και οδήγησε στη σύσταση μιας αυτόνομης Σερβικής ηγεμονίας το 1815, το χρόνο δηλαδή που ταυτίζουμε με την Παλινόρθωση του Παλαιού Καθεστώτος στη Γαλλία και της απολυταρχικής τάξης πραγμάτων σε όλη την Ευρώπη. Η Σερβική εξέγερση δεν στερείτο σημασίας αλλά της έλειπε το ευρύτερο πλαίσιο αναφοράς σε αξίες και πολιτισμό. Αυτό ήταν που κατέστησε πιο ενδιαφέρουσα ιστορικά και πολιτιστικά την Ελληνική επανάσταση τόσο στην εποχή της όσο και αργότερα. Αυτό καθιστούσε την Ελλάδα, εθνο-φυλετικά «ανάδελφη» κατά τον όρο που εισήχθη στη δεκαετία του '80, πιο ενδιαφέρουσα και σημαντική από ιστορική άποψη σε σχέση με τη Σερβία η οποία εντασσόταν στη Σλαβική οικογένεια.

Αυτή η με ευρεία έννοια πολιτισμική σημασία της ελληνικής εξέγερσης δίνει άλλη διάσταση και στο ζήτημα αν η επανάσταση πέτυχε ως αποτέλεσμα των ενεργειών των Ελλήνων ή της Ευρωπαϊκής παρέμβασης. Γεγονός είναι ότι όταν έλαβε χώρα η ναυμαχία του Ναυαρίνου η επανάσταση είχε μάλλον καμφθεί. Το πολιτικό θέμα όμως είχε τεθεί, οι τροχοί ήταν σε κίνηση, το Ελληνικό ζήτημα αποτελούσε αντικείμενο διπλωματικής ενασχόλησης και είχε γεωπολιτική σημασία. Το Ανατολικό ζήτημα, δηλαδή η διανομή των εδαφών μιας αυτοκρατορίας που βρισκόταν σε παρακμή ήταν ενεργό και η ελληνική υπόθεση ήταν ένα από τα στοιχεία του.

Συνεπώς η Ελληνική επανάσταση βρίσκεται σε ένα σταυροδρόμι ιδεών και γεωπολιτικής, είναι εθνικό κίνημα και ταυτόχρονα ευρωπαϊκή υπόθεση. Το διχοτομικό σχήμα ή ακόμα περισσότερο το δίλημμα μεταξύ Ευρώπης και Ελλάδας είναι από ιστορική άποψη άστοχο. Ο ελληνικός χώρος και η ελληνική επανάσταση εντάσσονταν στο πλαίσιο των εξελίξεων που συγκροτείτο στο Ευρωπαϊκό πλαίσιο.

Σωτήρης Ριζάς (Διευθυντής ερευνών στο Κέντρο Έρευνας Ιστορίας Νεώτερου Ελληνισμού της Ακαδημίας Αθηνών)

Ελαιογραφία ζωγράφου Γιάννη Νίκου

GREEK PARADE

Celebrating the 204th Anniversary
of Hellenic Independence

©Dimitrios Panagos Photo

“GREECE: *The Birthplace of Democracy & Strategic Partner of America*”

SUNDAY, MARCH 30, 2025 - 1:30 PM

FIFTH AVENUE • NEW YORK CITY • 64TH TO 79TH STREET

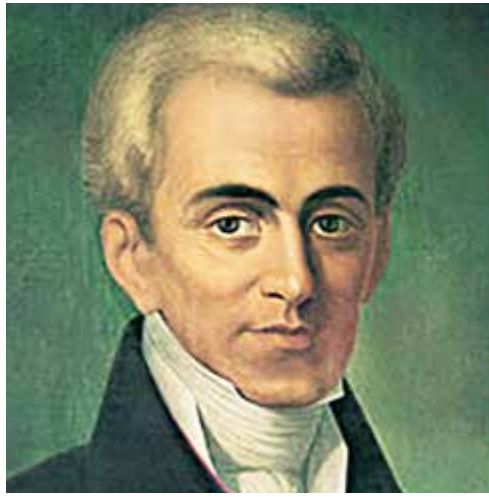
FEDERATION OF HELLENIC SOCIETIES OF GREATER NEW YORK
22-51 29th Street, Astoria, NY 11105 • 718.204.6500
✉ nyhellenicsocieties@gmail.com

Ο Καποδίστριας υπήρξε ο μοναδικός πολιτικός της νεότερης Ελλάδας, ο οποίος αγάπησε τη χώρα σε βαθμό, ώστε να θυσιαστεί γι' αυτήν. Το μαρτυρούν αυτό σημαντικές αποφάσεις της ζωής του. Η πρώτη είναι η παραίτησή του από του να δημιουργήσει οικογένεια, αν και γνώρισε γυναίκα αντάξιά του, την οποία και ερωτεύτηκε, τη Ρωξάνα Στούρτζα. Η δεύτερη είναι ότι δεν κάμφθηκε από τις παρακλήσεις του τσάρου της Ρωσίας να επανέλθει στο υπουργείο των Εξωτερικών υποθέσεων της αυτοκρατορίας. Είχε απομακρυνθεί απ' εκείνο ευσημόνως, μετά το ξέσπασμα της επανάστασης (1821), για λόγους διπλωματικών ισορροπιών στα πλαίσια της «Ιεράς συμμαχίας». Η τρίτη είναι ότι η άρνησή του οφειλόταν στην αποδοχή της εκλογής του ως πρώτου κυβερνήτη της χώρας. Είχε αποφασίσει να κατέλθει όχι βέβαια λόγω αφέλειας και με βάση το γνωμικό «κάλιο πρώτος στο χωριό παρά δεύτερος στην πόλη».

Ο Καποδίστριας ήταν άριστος γνώστης της ευρωπαϊκής διπλωματίας και ως εκ τούτου γνώριζε ότι η θνήσκουσα επανάσταση, μετά την απόβαση των στρατευμάτων του Ιμπραήμ στην Πελοπόννησο και την κάθοδο των άλλων του Κιουταχί στη Στερέα, μόνο με την επέμβαση των ισχυρών θα μπορούσε να ζωογονηθεί. Γνώριζε ακόμη ότι και αν ζωογονείτο, θα ήταν εξαιρετικά δύσκολο το υπό την «προστασία» των ισχυρών θνησιγενές κρατίδιο να σταθεί στα πόδια του. Συνεπώς η αποδοχή της εκλογής του ήταν ανάληψη σταυρού και όχι ανάρρηση σε αναπαυτικό θρόνο. Το μαρτυρεί ο ίδιος στην επιστολή αποδοχής της απόφασης της γενικής Συνέλευσης των επαναστατημένων Ελλήνων:

«Μετά χαράς αποδέχομαι τον ουρανόθεν επικαταβαίνοντά μοι σταυρόν... Είμαι έτοιμος να προσφέρω και την τελευταία ρανίδα του αίματός μου, αρκεί αυτή να συντελέσει εις την πραγμάτωσιν των δύο μεγάλων σκοπών της ζωής μου: την μόρφωσιν των Ελληνοπαίδων και την απελευθέρωσιν της Ελλάδος». Γνώριζε, τέλος, ότι η αγγλική διπλωματία δεν θα αδρανούσε στο να φέρει διαρκή προσκόμματα στην προσπάθειά του. Παρ' όλη την προσπάθεια να συνεργαστεί με τους εγχώριους εκπροσώπους (=υποτα-

Καποδίστριας και Μακρυγιάννης

κτικούς) των ισχυρών κρατών της εποχής, εκείνοι έδειξαν από την πρώτη στιγμή την παντελή έλλειψη διάθεσης συνεργασίας για το καλό της πατρίδας, προτιμήσαντες να υπηρετήσουν ξένα συμφέροντα. Οι ισχυρότερες αντιπολιτευτικές ομάδες υπήρξαν οι αγγλόφιλοι και οι γαλλόφιλοι, οι δουλοπρεπείς, οι οποίοι κληρονόμησαν στους διαδόχους πολιτικούς πολλών γενεών τη διάθεση υποταγής στα κελεύσματα των ισχυρών.

Μ' αυτούς συνέπραξε και ο εκτός της επαναστατημένης χώρας ζών Κοραΐς, ο θεωρούμενος μεγάλος του ελληνικού διαφωτισμού. Κατάφεραν αυτοί να παρασύρουν ακόμη και ήρωες της επανάστασης όπως της οικογένειας Μαυρομιχάλη, τον Μιαούλη και τον Μακρυγιάννη στην αντιπολίτευση.

Οι πρώτοι έδειξαν ότι κινήθηκαν από ιδιοτέλεια, καθώς ήθελαν η πατρίδα, με το πλήθος των χηρών και των ορφανών του πολέμου, να τους αποζημιώσει οικονομικά για τις θυσίες τους από το ανύπαρκτο ταμείο. Και γνώριζαν βέβαια ότι ο Καποδίστριας όχι μόνο δεν ελάμβανε τον μισθό του κυβερνήτη, αλλά εισέφερε στο δημόσιο ταμείο σημαντικά ποσά από την προσωπική του περιουσία!

Ο Μακρυγιάννης, δημοκράτης από τους σπάνιους, χολώθηκε, επειδή ο Καποδίστριας αποφάσισε την αναστολή του Συντάγματος. Πίστευε ότι η χώρα όφειλε να κυβερνάται με βάση αυτό και αγνοούσε την απειλή των

απολυταρχικών καθεστώτων. Και οι της αγγλικής ομάδας παρότρυναν όλους αυτούς να εντείνουν την αγωνιστικότητά τους, ώστε να απαλλαγεί η χώρα από τον «τύραννο»!

Και οι αφελείς αγωνιστές, εκπρόσωποι του έθνους, το οποίο είχε αγριέψει, όπως δίδαξε ο άγιος Κοσμάς, συνέχισαν τον αγώνα τους, αυτή τη φορά κατά της πατρίδος. Ο Μιαούλης έκαψε τη φρεγάτα «Ελλάς», επειδή οι «φίλοι» του του «σφύριξαν» ότι η Αγγλία θα μας χάριζε άλλη. Ο Μακρυγιάννης δεν έπαυε να κατηγορεί τον Καποδίστρια και αποδέχθηκε να υπηρετήσει σχέδιο συνωμοσίας. Τέλος οι Μαυρομιχάλαιοι ανέλαβαν την εκτέλεσή του, ως «τυραννοκτόνοι».

Ο Καποδίστριας ήταν γνώστης των σχεδιαζομένων από τους πρέσβεις Αγγλίας και Γαλλίας και των εγχωρίων προθύμων υπηρετών της πολιτικής τους. Οι φίλοι του του είχαν συστήσει να προσέχει. Και τα χαράματα της 27ης Σεπτεμβρίου του 1831 με μόνο συνοδό τον μονόχειρα σωματωφύλακά του κίνησε για τον ιερό ναό του Αγίου Σπυριδώνος του Ναυπλίου.

Δεν περίμενε κάποια επέτειο ο μεγάλος εκείνος άνδρας, ώστε να προσέλθει εθιμοτυπικά στη δοξολογία, η οποία έχει καταντήσει εμπαιγμός του Θεού, που ανάστησε τη χώρα μας, κατά τον Μακρυγιάννη. Εκκλησιαζόταν τακτικότερα και ο βίος του ήταν εναρμονισμένος με τη διδασκαλία του Ευαγγελίου,

βασική θέση του οποίου είναι: «Ο ποιμήν ο καλός την ψυχήν αυτού τίθει υπέρ των προβάτων». Και ο ασκών την εξουσία είναι εις τύπον ποιμένος.

Ακολούθησε η επιβολή από τους ισχυρούς ξένου βασιλιά-κυβερνήτη και ενισχύθηκαν οι φατρίες, ώστε να γράψει ο Μακρυγιάννης: «άλλος το ήθελεν αγγλικόν, άλλος ρούσικον, άλλος γαλλικόν».

Και ο μεγάλος αγωνιστής του '21, χωρίς να συνειδητοποιήσει σε βάθος τη μεγάλη απώλεια, που έφερε στη χώρα μας η δολοφονία του Καποδίστρια (στα γραπτά του δεν αναγνωρίζει το σφάλμα του) συνέχισε να αγωνίζεται για το καλό της πατρίδας. Και χρόνους μετά την πρώτη συγγραφή (απομνημονεύματα) και τον πρωταγωνιστικό του ρόλο στο κίνημα της 3ης Σεπτεμβρίου του 1843, έγραψε και δεύτερη, τα «Οράματα και θάματα». Απόσπασμα αυτού:

«...ια ένα τραπέζι, δια μίαν γλυκή και δολερά καλημέρα των πρέσβεγων, των ανθρωποφάγων, οπού τρώνε ζωντανούς τους ανθρώπους, και γενόμεστε και ποταποί και πουλημένοι εις την ιδική μας βασιλείαν, χωρίς πατριωτισμό και χαρακτήρα, και μας κατακεραματίζει όλα αυτά και μας κάνει σκούπρα, ότι τέτοιοι είμαστε και τ'ς λέμε:

Σε περικαλώ, βασιλέα μου, βασιλίσσά μου, κυβερνήσή μου πουλημένη και φκιασμένη από τοιούτους καταχρηστάς της πατρίδος, σας περικαλούμε να μας βγάλετε βουλευτάς, να μας κάνετε γερουσιαστάς, να μας κάνετε δημάρχους και τα εξής. Και μπαίνομεν και κλέβομεν δια να φκιάσουμεν ένα χρυσό φόρεμα, δια να βάλομεν χερότια (=γάντια των «τιμών») και μεγάλες πολυτέλειες και δι' αυτά όλα μας λέγει ο βασιλέας και η κυβερνήσή του: Πέταξε ο γάιδαρος; Πέταξε, λέμεν, και ό,τι στραβά νομοσκέδια φέρνουν εις τις Βουλές αναντίον της λευτεριάς της πατρίδος ευτύς τα 'πογράφομεν με χέρια και με ποδάρια, χωρίς καμίαν παρατήρησιν, και καταντήσαμεν εδώ οπού είμαστε και χύνομεν ποταμούς αίματα αθών και αφανίζομεν γενικώς την πατρίδα μας».

Το κακό εκ της δουλικής υποτέλειας στα ξένα κέντρα νομής εξουσίας των ασκούντων την εξουσία, είναι διαχρονικό. Όμως η Ελλάδα ακόμη παραμένει ζωντανή.

**ΖΗΤΩ Η
ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗ ΤΟΥ '21**

**ΤΙΜΗ ΚΑΙ ΔΟΞΑ
ΣΤΟΥΣ ΗΡΩΕΣ ΤΟΥ 1821**

Νίκος Μπάρδης
Νέα Υόρκη

**ΩΣ ΕΛΛΗΝΕΣ ΣΤΙΣ ΗΠΑ
ΤΙΜΟΥΜΕ ΙΔΙΑΙΤΕΡΑ
ΤΟΥΣ ΑΜΕΡΙΚΑΝΟΥΣ
ΦΙΛΕΛΛΗΝΕΣ ΠΟΥ
ΠΟΛΕΜΗΣΑΝ ΣΤΗΝ
ΕΛΛΑΔΑ ΣΤΗΝ
ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗ ΤΟΥ '21**

Τιμούμε τα 204 χρόνια
από την Επανάσταση 1821.
Τιμούμε τους ήρωες-αγωνιστές

ΠΣΕΚΑ

Παγκόσμια Συντονιστική
Επιτροπή Κυπριακού Αγώνα

Φίλιπ Κρίστοφερ

Πρόεδρος, Νέα Υόρκη

Πίνακας Θεοδ. Βρυζάκη

Απ' τα κόκαλα βγαλμένη των Ελλήνων τα ιερά και σαν πρώτα ανδρειωμένη, χάιρε, ω χάιρε, Ελευθεριά!
Μόλις είδε την ορμή σου ο ουρανός που για τσ' εχθρούς εις τη γη τη μητρική σου έτρεφ' άνθια και καρπούς,
εγαλήνεψε· και εχύθει καταθόνια μια βοή, και του Ρήγα σου απεκρίθη πολεμόκραχτη η φωνή.
Εφώναξαν ως τ' αστέρια του Ιονίου και τα νησιά κι εσηκώσανε τα χέρια για να δείξουνε χαρά.

Η Κύπρος και η Επανάσταση 1821

Η Κύπρος δεν ανήκε στις χώρες όπου προγραμματιζόταν εξέγερση την άνοιξη του 1821. Οι επιτελείς της Φιλικής Εταιρείας υπολόγιζαν μόνο σε οικονομική βοήθεια της Κύπρου, αναγνωρίζοντας ότι οι γεωγραφικές συνθήκες καθιστούσαν αποτυχημένη κάθε προσπάθεια για ένοπλη δράση.

Ο Αρχιεπίσκοπος Κυπριανός είχε υποσχεθεί ενίσχυση για τους σκοπούς της Εταιρείας, δηλαδή την εξέγερση, και δεν αποκλείεται να είχε ενημερωθεί και για την έναρξη της επανάστασης. Για να γίνει αντιληπτή η σημασία που απέδιδαν οι Φιλικοί στην Κύπρο, αλλά και ο ειδικός ρόλος του Κυπριανού, αρκεί να αναφερθεί ότι ήταν το μόνο νησί που αναφερόταν ονομαστικά με συγκεκριμένη δράση στο «Γενικόν Σχέδιον» της Φιλικής Εταιρείας (Οκτώβριος 1820).

Το κεφάλαιο των υλικών συνδρομών από την Κύπρο στη Φιλική Εταιρεία και κατόπιν προς τους επαναστάτες στη Μητροπολιτική Ελλάδα συνδέεται άμεσα με τη θρυλούμενη και στηριζόμενη σε ισχυρή παράδοση επίσκεψη του Κωνσταντίνου Κανάρη στο νησί, κατά την επιστροφή του από τα αιγυπτιακά παράλια. Σύμφωνα με την πιο γνωστή εκδοχή, το πλοίο του ελλιμενίστηκε στον Άγιο Σέργιο κοντά στην Αμμόχωστο, και στον όρμο της Ασπρόβρυσης, στις ακτές της Λαπήθου.

Ο πρώτος που κάνει λόγο για την άφιξη του Κωνσταντίνου Κανάρη στην Κύπρο, τον Ιούνιο του 1821, είναι ο Γ. Κηπιάδης, στα «Απομνημονεύματα» του 1888, ένα βιβλίο που, παρά τις κραυγαλέες του αδυναμίες, αποτελεί τη σημαντικότερη έκδοση για τα γεγονότα του καλοκαιριού του 1821 στο νησί μας, αφού καταγράφει τη ζώσα, τότε, ιστορική παράδοση. Ο Κηπιάδης τοποθετεί την επίσκεψη του «ατρομήτου στολακαούτου», «περί την 19ην Ιουνίου του 1821». Ο κατοπινός πυρπολητής του τουρκικού στόλου φέρεται να πήρε μαζί του από την Κύπρο άνδρες, χρήματα και εφόδια.

Το κύριο γεγονός του 1821 στην Κύπρο είναι οι ιουλιανές σφαγές. Η βασική ελληνική βιβλιογραφία και οι περισσότερες μαρτυρίες της εποχής, περιηγητικά κείμενα και προξενικά έγγραφα, θεωρούν ότι τις σφαγές προκάλεσε «η απληστία και η φιλοχρηματία» του Τούρκου διοικητή, Κουτσιούκ Μεχμέτ, ότι δηλαδή αποσκοπούσαν στη διαρπαγή και καταληψία των ελληνικών περιουσιών.

Πρέπει να σημειώσουμε, πάντως, ότι το ιουλιανό δράμα στην Κύπρο ακολούθησε την άγρια πρακτική που εγκαινίασε το «σχοινί του Πατριάρχη», τον Απρίλιο του 1821, στην κεντρική πύλη του Πατριαρχείου, στην Κωνσταντινούπολη. Ήταν μια μορφή, δηλαδή,

τιμωρίας των «άπιστων ραγιάδων» από τον Σουλτάνο και τις οθωμανικές αρχές για τις επαναστάσεις στη Μολδοβλαχία και στην Πελοπόννησο, αλλά και την πρώτη δράση του ναυτικού των επαναστατών στο ΒΑ Αιγαίο.

Στην Κύπρο στις αρχές Μαΐου 1821 το κλίμα ανησυχίας και ανασφάλειας είχε επιβαρυνθεί σημαντικά στον ελληνικό πληθυσμό του νησιού (αλλά και στους Ευρωπαίους εμπόρους, κυρίως στη Λάρνακα) από την άφιξη 4.000 στρατιωτών από την Παλαιστίνη. Η προσπάθεια των οθωμανικών αρχών επικεντρώθηκε το επόμενο διάστημα στην ανακάλυψη (ή τη δημιουργία) «τεκμηρίων» που θα ενοχοποιούσαν πρόσωπα, κοινότητες, ναούς και μονές.

Οι αρχαικές πηγές και τα προξενικά έγγραφα καταγράφουν εκτεταμένες έρευνες σε όλο το νησί, με την υποψία ότι κρύβονταν όπλα και πολεμοφόδια ή ότι οι κάτοικοι βρίσκονταν σε συνεννόηση με τους επαναστάτες αναμένοντας την εμφάνιση των πλοίων από την Ύδρα ή τις Σπέτσες για να προκαλέσουν εξέγερση και στην Κύπρο.

Στις 9 Ιουλίου κορυφώθηκε το κυπριακό δράμα του 1821, με τον απαγχονισμό του Αρχιεπισκόπου Κυπριανού και τον αποκεφαλισμό των Μητροπολιτών Πάφου Χρυσάνθου, Κιτίου Μελετίου και Κυρηνείας Λαυρεντίου, στην πλατεία Σεραγίου στη Λευκωσία. Ο μαρτυρικός θάνατος του Κυπριανού επιβεβαίωσε και σε συμβολικό επίπεδο τον εθναρχικό ρόλο της κυπριακής Εκκλησίας.

Η πένα του μεγάλου διαλεκτικού Κύπριου ποιητή, Βασίλη Μιχαηλίδη, έβαλε στο στόμα του Κυπριανού τους γνωστούς στίχους οι οποίοι, ιδιαίτερα στις δεκαετίες των έντονων αλυτρωτικών αγώνων που ακολούθησαν, πέρασαν στο συλλογικό υποσυνείδητο των Ελλήνων της Κύπρου ως μια ελπιδοφόρα απάντηση εσχατολογικής υφής και παραμυθίας για τις σφαγές του 1821 αλλά και για τη «νομοτελειακή» λήξη της μακραιώνης δουλείας:

Η ρωμιούσση εν φυλή συνότσιαρη του κόσμου. Κανένας δεν ευρέθηκεν για να την εξαλείψη

Κανένας γιατί σσέπει την που τα ύψη ο Θεός της. Η ρωμιούσση εν να χαθεί όντας ο κόσμος λείψη.

Ακολούθησαν τις επόμενες ημέρες οι σφαγές των υπόλοιπων προγραφέντων κληρικών και πολλών προκρίτων, εμπόρων και κτηματιών των πόλεων και των κυριότερων κωμοπόλεων του νησιού. Ανάμεσα στα επιβεβαιωμένα θύματα των σφαγών ξεχωρίζει η ισχυρή αριθμητική παρουσία των κληρικών, ιεραρχών, μοναχών και εγγάμων:

Οι σφαγές σκόπευαν και στον αποκεφαλισμό της Ορθόδοξης Εκκλησίας της Κύπρου και δεν είχαν μόνο στόχο τον Κυπριανό. Από τα γεωγραφικά διαμερίσματα που πλήρωσαν τον βαρύτερο φόρο αίματος στις προγραφές του καλοκαιριού του 1821, και ως προς τον αριθμό των θυμάτων και ως προς την αγριότητα της καταστολής, ήταν η περιοχή Λαπήθου και από την άλλη πλευρά του Πενταδακτύλου, η Κυθρέα. Τις σφαγές συμπλήρωσαν οι λεηλασίες και οι δημεύσεις - ιδιοποιήσεις των περιουσιών των εκτελεσθέντων.

(Καθηγητής Πέτρος Παπαπολυβίου)

Κύπριοι αγωνιστές στην Επανάσταση

Στο Μεσολόγγι δύο επέζησαν της πολιορκίας και της Εξόδου και επέστρεψαν στην Πάφο μετά την απελευθέρωση: Οι Χατζηχριστόδουλος Κοκκινόφτας και Γιάννης Πασαπόρτης. Τα ονόματά τους είναι χαραγμένα σε μνημείο αφιερωμένο στους Κύπριους που πολέμησαν για την ελευθερία κατά την Επανάσταση του 1821 και ειδικότερα στην Έξοδο, τον Απρίλιο του 1826, που έχει αναγραφεί με δαπάνες της Κυπριακής Δημοκρατίας στην ιερή πόλη εδώ και μερικά χρόνια.

Στη μαρμάρινη πλάκα του μνημείου έχουν χαραχθεί τα ονόματα του Κοκκινόφτα, από την Τσάδα, του Ιωάννη Κύπριου, «λοχαγού της Φάλαγγας», του καπετάν Ιωάννη Κύπριου, «κυβερνήτη του πλοιαρίου Ποσειδών», του Μιχαήλ Αντωνίου Κύπριου, του Παντελή Γεωργίου Ορφανού (τραυματίστηκε στην πολιορκία της πόλης) και του Πασαπόρτη, από την Κοίλη.

Στην Πελοπόννησο η επιβεβαιωμένη κυπριακή παρουσία πυκνώνει από το καλοκαίρι του 1821 και κορυφώνεται στην πολιορκία της Τριπολιτσάς, όπου εντοπίζονται Κύπριοι αγωνιστές στα σώματα του Κολοκοτρώνη, του Δημήτριου Υψηλάντη, του Χατζηχριστού Βούλγαρη και σε άλλα μικρότερα.

Οι περισσότεροι κατέφθασαν στην επαναστατημένη Ελλάδα μέσω κάποιου νησιού του Αρχιπελάγους, της Βηρυτού ή της Αλεξάνδρειας, διαφεύγοντας από την πατρίδα τους με όποιον τρόπο μπορούσαν.

Κύπριοι πολέμησαν επίσης στις ναυτικές επιχειρήσεις, ενώ στη διοίκηση των Ελλήνων επαναστατών πιο σημαντική υπήρξε η συμβολή του Χαράλαμπου Μάλη, από τον Μάρτιο του 1822 γενικού γραμματέα του «Μινιστηρίου της Θρησκείας», σε ένα από τα οκτώ συσταθέντα «υπουργεία». Λίγες βδομάδες αργότερα, τον Απρίλιο του 1822, του ανατέθηκαν και τα καθήκοντα του γραμματέως στο αντίστοιχο «Μινιστήριον του Δικαίου».

Παράλληλα, εντοπίζονται και Κύπριοι αγωνιστές που εργάστηκαν και ως δάσκαλοι στα επαναστατικά χρόνια, ενώ μια άλλη ομάδα, που περιλαμβάνει ορισμένους από τους πιο γνωστούς Κύπριους που συνδέθηκαν με την Ελληνική Επανάσταση ήταν κληρικοί.

Η συμμετοχή των Κυπρίων στην πολιορκία του Μεσολογγίου

«Πολλοί ήταν οι Κύπριοι που ενώθηκαν με τους πολιορκημένους Μεσολογγίτες και πολέμησαν μαζί τον Τούρκο κατακτητή. [...] Ο συνταγματάρχης Νικίτας Σταματελόπουλος βεβαιώνει με πιστοποιητικό του ότι ο καπετάν Ιωάννης ο Κύπριος και ο Παντελής Γεωργίου Ορφανός πολέμησαν στο Μεσολόγγι και είχαν μάλιστα τραυματιστεί. Ο Νικόλας Χατζησάββας έλαβε μέρος στην πολιορκία και έγινε γνωστός για την ψυχική του αντοχή. [...]

Οι άμαχοι μέσα στο Μεσολόγγι τις παραμονές της Εξόδου ήταν 7 000. Απ' αυτούς σώθηκαν μονάχα 300. Οι αγωνιστές τον ίδιο καιρό ήταν 3 500. Απ' αυτούς οι 600 πληγωμένοι και άρρωστοι μείνανε στο Μεσολόγγι. Απ' αυτούς γλίτωσαν 1280 και ανάμεσα σε αυτούς ήταν και οι τρεις Κύπριοι [...] ο Χατζησάββας, ο Κοκκινόφτας και ο Πασαπόρτης. Ο Θεός τους βοήθησε να επιζήσουν και να επιστρέψουν στην Κύπρο μετά την απελευθέρωση. [...]

(Σάββας Πολυβίου Σάββα, «Κυπριακή Λεβεντιά στο Μεσολόγγι», Χρονικόν, (Εφημ. ΠΟΛΙΤΗΣ), τεύχος 6, 21 Μαρτίου 1999).

Πιστοποιητικό αγωνιστή του 1821 με την υπογραφή του Θ. Κολοκοτρώνη

«Ο κ. Μιχαήλ Κύπριος κατά το 1821 ήλθεν εις Πελοπόννησον μετά του μακαρίτου Καπετάν νικολή Ζέρβα και εστάθη υπό την οδηγίαν μου εις την πολιορκίαν Τριπολιτσάς. Επολέμησεν τόσο αυτός καθώς και οι σύντροφοί του με ανδρείαν εις τας μάχας του Βαλτέτζιου, Τρικόρφων και την φρακτήν της Γράνας, όπου επληγώθη βαρετά και ιατρεύθη εις Βιτίνας.

Μετά την ανάρρωσίν του ήλθεν εις την πολιορκίαν και εστάθη μέχρι της αλώσεως αυτής.

Επίσης εστάθη εις τας μάχας όλας κατά του Δράμαλη από την αρχήν έως το τέλος καθώς και εις Ναύπλιον έδειξεν ανδρείαν εις τας μάχας και γενναιότητα. όθεν εις ένδειξιν τούτων όλων όντων δίδωμι αυτό το παρόν μου και υποφαινομαι.

Εν Ναυπλίω τη 8 Μαΐου 1833

Θεόδωρος Κολοκοτρώνης»

(Φίλιππος Λοΐζου, Κύπριοι Αγωνισταί, Λευκωσία, έκδ. Ιεράς Αρχιεπισκοπής Κύπρου 1953, σ.110).

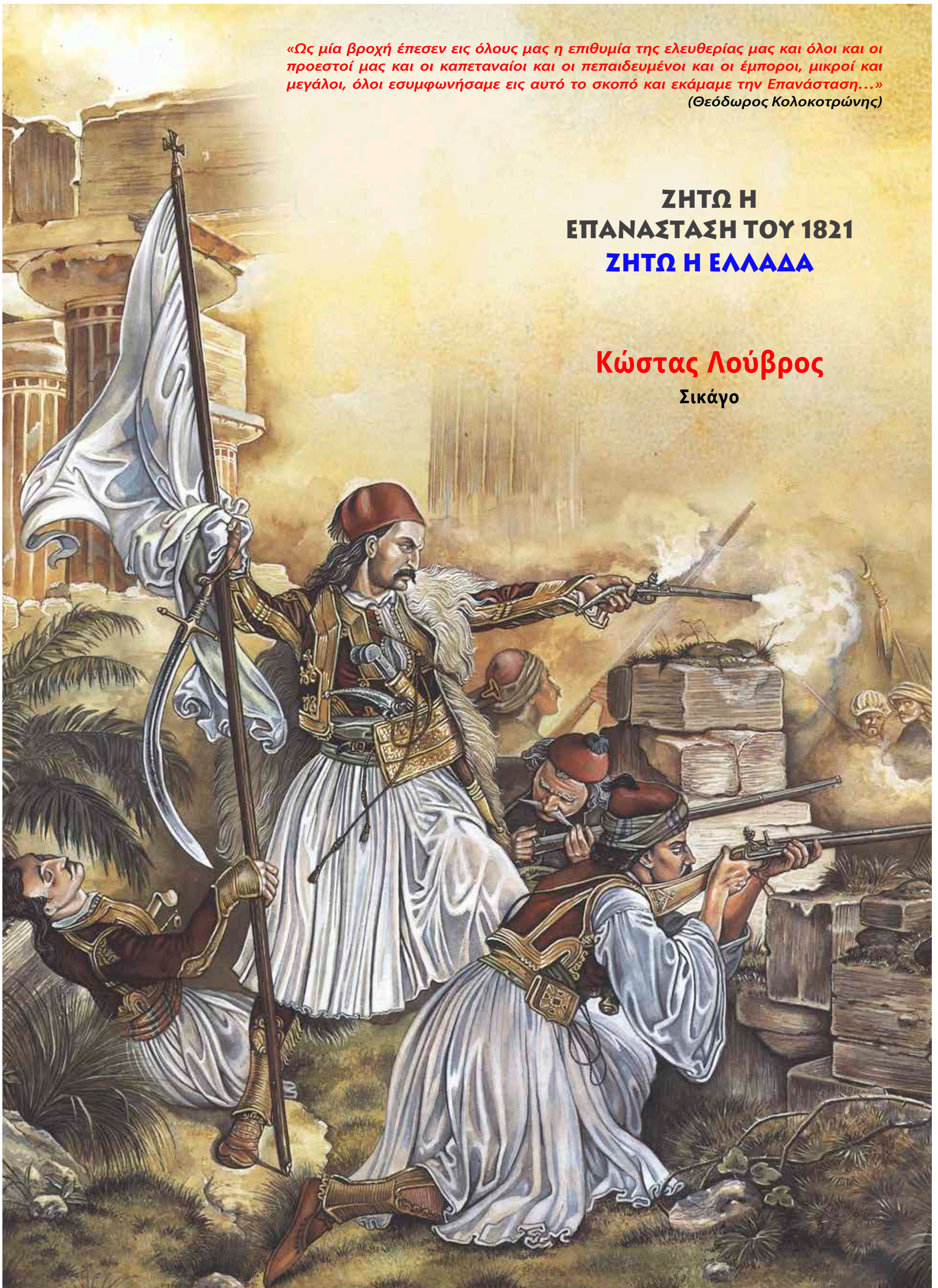

*«Ως μία βροχή έπεσεν εις όλους μας η επιθυμία της ελευθερίας μας και όλοι και οι προεστοί μας και οι καπεταναίοι και οι πεπαιδευμένοι και οι έμποροι, μικροί και μεγάλοι, όλοι εσυμφωνήσαμε εις αυτό το σκοπό και εκάμαμε την Επανάσταση...»
(Θεόδωρος Κολοκοτρώνης)*

**ΖΗΤΩ Η
ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗ ΤΟΥ 1821
ΖΗΤΩ Η ΕΛΛΑΔΑ**

Κώστας Λούβρος
Σικάγο

Proclamation on Greek Independence Day: A National Day of Celebration of Greek and American Democracy

«BY THE PRESIDENT OF THE UNITED STATES OF AMERICA

A PROCLAMATION

On March 25, 1821, fueled by the rallying cry, "Freedom or Death," Greek revolutionaries began a war for independence against the Ottoman Empire. The hard-fought victory established a sovereign Greek state and a national homeland for Greece. On the 204th anniversary of Greek Independence Day, we honor this heroic fight for freedom, and the enduring democratic ideals that continue to inspire the world.

America is inextricably tied to both ancient and modern Greece. We are tethered by history and tradition, the struggle for self-governance, emancipation, and rebirth. Our Founding Fathers drew inspiration from Greek philosophers and statesmen to form the tenets of our new Republic, now enshrined in our Constitution. Our national character has been shaped, in part, by the indelible impact of Greek influence in the arts and architecture, language and literature, and academia and military tradition. Today, across the United States, generations of Greek Americans infuse our neighborhoods and communities with a rich legacy of cultural traditions, and a heritage of family, faith, hospitality, and civic responsibility.

Greece is one of our Nation's oldest friends, strategic partners, and a valued NATO ally. We appreciate the support of Prime Minister Kyriakos Mitsotakis in our economic and diplomatic partnership as we forge opportunities for collaboration in key sectors including energy, science, technology, shipping, logistics, and defense. The permanent presence of naval forces in Souda Bay and bilateral training events enhance warfighting capabilities and reflect our mutual commitment to joint military cooperation as a cornerstone of security and stability in Europe.

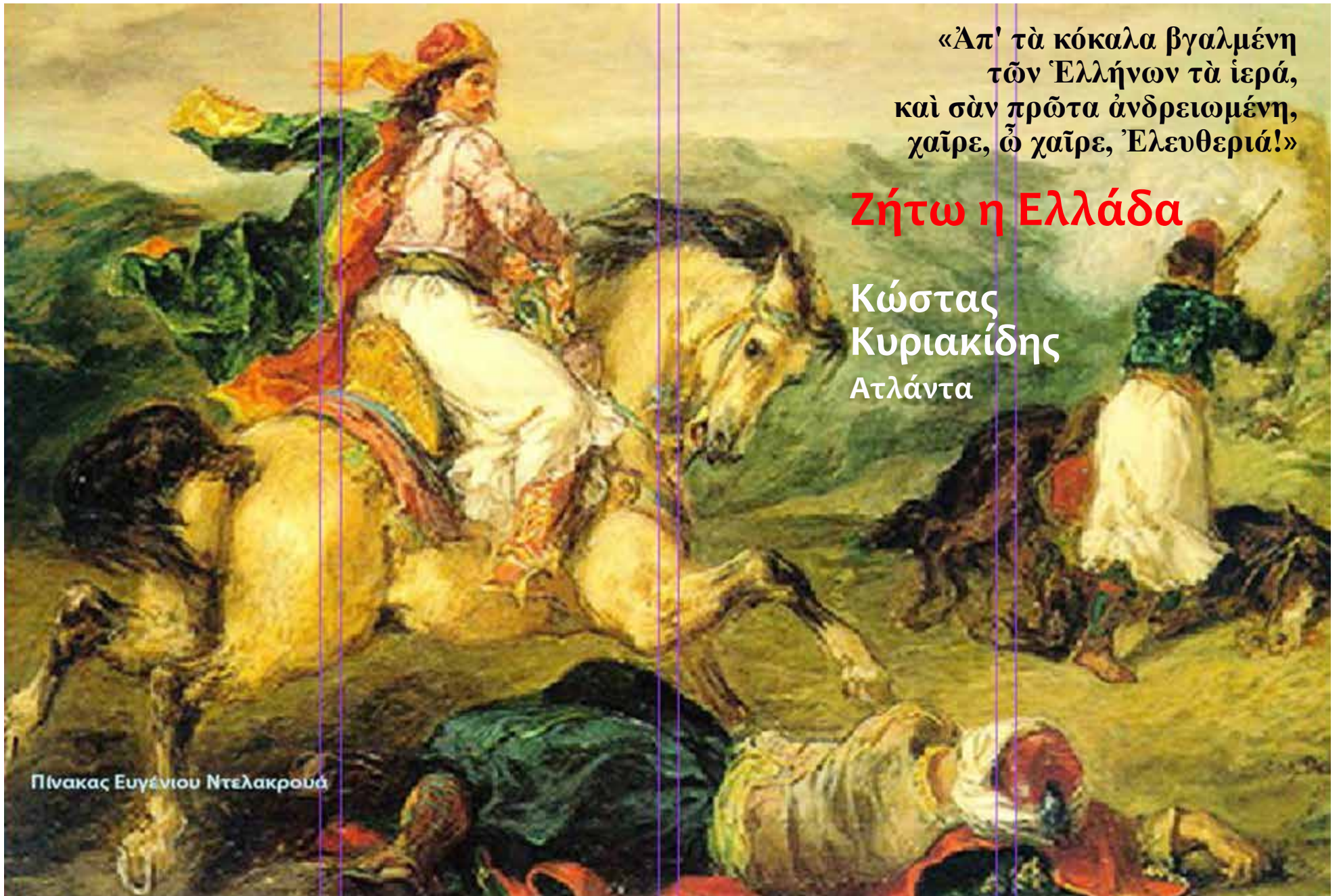
On this day, we pause to celebrate Hellenic independence, people of Greek heritage worldwide, and the abiding kinship of likeminded nations who cherish

democracy, patriotism, prosperity, and peace.

NOW, THEREFORE, I, DONALD J. TRUMP, President of the United States of America, by virtue of the authority vested in me by the Constitution and the laws of the United States, do hereby proclaim March 25, 2025, as Greek Independence Day: A National Day of Celebration of Greek and American Democracy. I call upon the people of the United States to observe this day with appropriate ceremonies and activities.

IN WITNESS WHEREOF, I have hereunto set my hand this twenty-fourth day of March, in the year of our Lord two thousand twenty-five, and of the Independence of the United States of America the two hundred and forty-ninth.
DONALD J. TRUMP»

«Ἄπ' τὰ κόκαλα βγαλμένη
τῶν Ἑλλήνων τὰ ἱερά,
καὶ σὰν πρῶτα ἀνδρειωμένη,
χαῖρε, ὦ χαῖρε, Ἐλευθεριά!»

Ζήτω ἡ Ελλάδα

Κώστας
Κυριακίδης
Ατλάντα

Πίνακας Ευγένιου Ντελακρούα

«Κί' αν είμαστε ολίγοι, παρηγοριώμαστε μ' έναν τρόπον, ότι η τύχη μας έχει τους Έλληνες πάντοτε ολίγους. Ότι αρχή και τέλος, παλαιόθεν και ως τώρα, όλα τα θερία πολεμούν να μας φάνε και δεν μπορούνε, τρώνε από μας και μένει και μαγιά»
(Γιάννης Μακρυγιάννης)

Στην κλασική πρόσληψη της Επανάστασης του 1821, δύο γυναικείες μορφές δεσπόζουν: η Μαντώ Μαυρογένους και η Λασκαρίνα Μπουμπουλίνα. Αν και ο πόλεμος δεν είναι γυναικεία δουλειά και πολύ περισσότερο δεν μπορεί να καταστεί κριτήριο ισότητας, σε περιόδους έντονων αναταραχών οι εξαιρέσεις τείνουν να γίνονται ο κανόνας. Παρά ταύτα, για τη συμβολή των γυναικών στην Επανάσταση του 1821 γνωρίζουμε σίγουρα λιγότερα, καθώς δεν διασώθηκαν ιδιαίτερα τεκμήρια και πληροφορίες από τους ιστορικούς.

Σημαντική υπήρξε ωστόσο η συνδρομή της Καλλιρρόης Παρρέν και των συνεργατριών της, που συγκέντρωσαν ψήγμα το ψήγμα τις σχετικές πληροφορίες, τις οποίες και δημοσίευσαν στην «Εφημερίδα των Κυριών». Εξίσου σημαντικός υπήρξε και ο ζήλος της Σωτηρίας Αλιμπέρτη, πρωτοπόρας Ελληνίδας φεμινίστριας και εκπαιδευτικού, η οποία μάλιστα ίδρυσε τον πρώτο γυναικείο σύλλογο στην Ελλάδα, την «Εργάνη Αθηνών». Η Αλιμπέρτη είχε φροντίσει να συλλέξει σχετικό υλικό με τη δράση αρκετών γυναικών στην Επανάσταση. Το υλικό αυτό μετά τον θάνατό της συνελέγη και αποτέλεσε έναν ιδιαίτερο τόμο για τις ηρωίδες του 1821.

Μόσχω Λάμπρου Τζαβέλλα

Προεπαναστατικά, στο Σούλι, για παράδειγμα, έναν τόπο απομονωμένο, που δεν καλλιέργησε ούτε τα γράμματα ούτε τις τέχνες ούτε καν το εμπόριο, παρά μόνο την κτηνοτροφία, οι γυναίκες γυμνάζονταν στα όπλα, προφανώς διότι αυτό προέκυπε από τις ανάγκες της καθημερινότητας που ζούσαν. Την ξεχωριστή περίπτωση της Μόσχως Τζαβέλλα διασώζει ο Φωτιάδης στον «Καραϊσκάκη». «Τρακόσες άδραξαν τ' άρματα και χίμηξαν μπροστά με τη Μόσχω. Απάνω τους, φώναζε η μία στην άλλη, απάνω τους, τι τα κοιτάμε τα σκυλιά; Αυτές δεν ήταν γυναίκες, μα μαινάδες. Ξεμαλλιασμένες ή ουρλιάζοντας με γυμνωμένα τα σπαθιά στα χέρια χύθηκαν να φάνε τους οχτρούς. Οι Αληπασαλίδες, άμα τις είδαν να ροβολάνε κατά πάνω τους, τις άρχισαν στις βρισιές και στα αισχρολόγια. Τότες η Μόσχω η Τζαβέλλα, μπροστά στον θάνατο, σηκώνει τα φουστάνια της και δείχνοντας τ' απόκρυφα της φωνάζει: Να ωρέ Τούρκοι, ελάτε αν σας κιοτάει!». Μπροστά σε αυτό το θέαμα των μαχόμενων γυναικών, οι Αλβανοί, έκπληκτοι και τρομαγμένοι, το έβαλαν στα πόδια με τη Μόσχω μαινόμενη να τους κυνηγά ξοπίσω. Αλαφιασμένη από το κυνηγητό, φτάνει στον πύργο που υπερασπίζεται ο ανιψιός της Κίτσος Τζαβέλλας και τον αντικρίζει νεκρό. Τότε σκύβει, τον φιλά

Γυναίκες της επανάστασης του 1821

και του σκεπάζει βιαστικά το πρόσωπο με την ποδιά παίρνοντας στο κατόπι τον στρατό του Αλή Πασά. Στο πλάι της πολεμά κι η κόρη της η Σόφω. Ο Αλή Πασάς, ντροπιασμένος, πηδάει στο άλογο και τρέχει καλπάζοντας να κρυφτεί στα Γιάννενα.

Ο Αριστοτέλης Βαλαωρίτης αργότερα θα απαθανάτισε τη σκηνή αυτή στο γνωστό του ποίημα «Φυγή»:

«Τ' άλογο! τ' άλογο! Ομέρ Βριόνη,
το Σούλι εχούμησε και μας πλακώνει.
Τ' άλογο! τ' άλογο! ακούς, σουρίζουν
ζεστά τα βόλια τους, μας φοβερίζουν».

Η Μόσχω πέθανε μεταξύ των ετών 1795-1803.

Δέσπω Φώτου Τζαβέλλα

Την ιστορία αυτή διασώζει ο Γιάννης Βλαχογιάννης στο βιβλίο του «Ιστορική Ανθολογία, Ανέκδοτα - Γνωμικά - Περιέργα - Αστεία εκ του βίου διάσημων Ελλήνων 1820-1864». Εκεί γράφει ότι σε ένα νησάκι, τον Κάλαμο, που είναι δίπλα στην Ιθάκη, είχαν καταφύγει πολλοί Σουλιώτες, ανάμεσά τους και η Δέσπω η Τζαβέλλα, η γυναίκα του Φώτου, που ήταν γνωστή από τους πολέμους του Σουλίου με τον Αλή Πασά πριν από το 1821. Εκεί, λοιπόν, στα Επτάνησα, οι Σουλιώτες δεν σταμάτησαν τον πόλεμο, που τον συνέχιζαν στο πλευρό των εκεί αδελφών τους. Ανάμεσα στους Σουλιώτες πολεμούσαν και τα δύο παιδιά της Τζαβέλλαινας, ο Κίτσος και ο Ζυγούρης, ώσπου έφτασε η είδηση πως σκοτώθηκαν στη μάχη και τα δύο. Τότε μας διηγείται ο Βλαχογιάννης ξεκίνησαν οι Σουλιώτισσες τους θρήνους και τα μαλλιοτραβήγματα, μέχρι που πετάχτηκε ορθή η Δέσπω, έριξε πίσω τα μαλλιά της, σφουγγίσει τα δάκρυά της και είπε: «Πάυτε ωρέ τα κλάματα. Πάσχα έρχεται, σηκωθείτε τώρα να βάψουμε τ' αυγά, τι είναι αμαρτία κι ο θεός μπορεί να μας οργιστεί». Η πληροφορία του θανάτου τους όμως ήταν λάθος και τον θρήνο τον διαδέχτηκε η χαρά...

Για τη Δέσπω Φώτου Τζαβέλλα γράφει και η Καλλιρρόη Παρρέν: «Στην Κέρκυρα, η ρωσική κυβέρνηση πήρε απόφαση να σχηματίσει εξ αυτών (των Σουλιωτών) στρατιωτικόν σώμα, το οποίον εσκοπέυε να χρησιμοποιήσει σε δεδομένη στιγμή. Η Κέρκυρα και όλη η Επτάνησος διετέλη υπό ρωσικήν προστασίαν. Διετάχθη λοιπόν ο εκεί Ρώσος στρατηγός Ανρέπ να σχηματίσει οκτώ νέους λόχους από Σουλιώτες εθελοντές, εις τους οποίους διόρισε αξιωματικούς Σουλιώτες. Ο Φώτος Τζαβέλλας, ο Δαγκλής, ο Ζέρβας, ο Δράκος κ.ά.

Στρατολόγησε και γυναίκες. Ούτω, η σύζυγος Φώτου Τζαβέλλα ήταν ανώτερη αξιωματικός λόχου εις τον οποίον είχε ταχθεί ο σύζυγός της ως λοχαγός. Έλαβε βαθμό ταγματάρχου σε λόχο που ήταν ο άνδρας της λοχαγός».

Η Μαντώ Μαυρογένους και η Λασκαρίνα Μπουμπουλίνα είναι οι μόνες γυναίκες που διασώθηκαν στη συλλογική μνήμη από τα χρόνια του πολέμου της Ελληνικής Ανεξαρτησίας. Από εκεί και πέρα, η απουσία των γυναικών από τις σελίδες της Επανάστασης του 1821 εύλογα δημιουργεί ερωτήματα, των οποίων οι απαντήσεις δεν είναι απλώς γνωστές ή αλλιώς είναι αποσιωπημένες. Δεν πρέπει να ξεχνάμε το ιστορικό περιβάλλον και τις κυρίαρχες αντιλήψεις της εποχής σχετικά με τη θέση και τον ρόλο της γυναίκας στην κοινωνία, πόσω μάλλον τον ρόλο της στον πόλεμο, τις επαναστάσεις, τις εξεγέρσεις – υποθέσεις αυστηρά ανδρικές. Ούτε ο ίδιος ο Παπαρρηγόπουλος, που εκφράζει την επίσημη ιστορική άποψη του έθνους, δεν χαλάει σε καμία αναφορά στον ρόλο των γυναικών στην Επανάσταση του '21. Ωστόσο, η ένταση των γεγονότων στη γέννησή τους δημιουργεί μια νέα δυναμική που δεν μπορεί να παραβλεφθεί, ούτε να ανατραπεί από τις εμπεδωμένες αναχρονιστικές αντιλήψεις. Η δυναμική της Ιστορίας συντρίβει τις βεβαιότητες των θνησιγενών εποχιακών αντιλήψεων.

Χαρακτηριστική είναι η παντελής αποσιώπηση της παρουσίας της Μαντώς Μαυρογένους στην Τροιζήνα το 1827 από τον Νικόλαο Δραγούμη που την περιγράφει. Κατά τα άλλα, η Μαντώ Μαυρογένους, που καταγόταν από ελληνική οικογένεια της Ρουμανίας, υπήρξε μια αδιαμφισβήτητη ηρωίδα του Αγώνα. Μια γυναίκα εντυπωσιακά μορφωμένη, ακόμα και για τα ευρωπαϊκά δεδομένα, επηρεασμένη από τα προτάγματα του Διαφωτισμού με σπουδές στην Αρχαία Ελληνική Φιλοσοφία και Ιστορία σε κολλέγιο στην Τεργέστη. Μια γυναίκα που μιλούσε άπταιστα γαλλικά, ιταλικά και τουρκικά.

Μπουμπουλίνα

Η Υδραία Μπουμπουλίνα Πινότση γεννήθηκε μέσα στις φυλακές της Κωνσταντινούπολης όταν η μητέρα της Σκεύω επισκέφτηκε τον σύζυγό της, Σταυριανό Πινότση, τον οποίο είχαν φυλακίσει οι Οθωμανοί για τη συμμετοχή του στα Ορλωφικά. Πρόκειται για μια γυναίκα με εξαιρετικά σημαντική συμβολή στον αγώνα της Ανεξαρτησίας, εξαιρετικά δυναμική και με έντονη προσωπικότητα και δράση.

Οι «Φιλικές»

Οι πληροφορίες σχετικά με τη συμμετοχή των γυναικών στη Φιλική Εταιρεία είναι ελάχιστες και αμφισβητήσιμες, καθώς, όπως είναι γνωστό, αφ' ενός επρόκειτο για μυστική οργάνωση όπου τηρείτο η μυστικότητα, έδιναν όρκο πίστης και επικοινωνούσαν με κώδικες, ψευδώνυμα και συνθηματικές λέξεις, άρα δεν υπάρχουν διαθέσιμα επαρκή τεκμήρια, και αφ' ετέρου απαγορευόταν από το καταστατικό της εταιρείας η συμμετοχή των γυναικών.

«Πρωτομάννα των Φιλικών»

Η Ελισάβετ Υψηλάντη, Ελληνίδα αριστοκράτισσα από σημαντική οικογένεια της Μολδαβίας με καταγωγή από τη Βόρεια Ήπειρο, υπήρξε κατά την προεπαναστατική περίοδο του 1821 η δεύτερη σύζυγος του ηγεμόνα της Μολδοβλαχίας Κωνσταντίνου Υψηλάντη. Χαρακτηρίστηκε ως η «Πρωτομάννα των Φιλικών», καθώς ήταν εκείνη που οργάνωσε τις προκαταρκτικές συναντήσεις προσωπικότητων της εποχής στα σαλόνια της, με το πρόσημα φιλολογικών συναντήσεων, οι οποίες οδήγησαν τελικά στη σύσταση της Φιλικής Εταιρείας, της οποίας η ίδια υπήρξε ένα από τα πρώτα γυναικεία μέλη.

Η ηλικιωμένη αρχόντισσα από το Κίεβο της Ρωσίας δεν εμπόδισε τους υιούς της να τρέξουν στην Ελλάδα. Έδωσε πρώτα την ευχή της στον Αλέξανδρο Υψηλάντη, ώστε να αρχίσει την επανάσταση στη Μολδοβλαχία, ως αρχηγός της Φιλικής Εταιρείας, και ύστερα από λίγο καιρό έδωσε τη συγκατάθεσή της και στον Δημήτριο Υψηλάντη λέγοντας: «Αν είναι να ελευθερωθεί η Ελλάδα από την αποστολή και αυτού του παιδιού μου, που μου έμεινε, ας το στερεθώ και αυτό. Ας πάει με την ευχή μου!». Μαζί με την ευχή της, προσέφερε στον Αγώνα και ολόκληρη την περιουσία της.

Η Κυριακή Ναύτη, σύζυγος του γιατρού Μιχαήλ Ναύτη, ανακαλύπτει στις αρχές του 1820 μυστικά έγγραφα σχετικά με τη δράση της Φιλικής Εταιρείας στο γραφείο του άντρα της. Η αποκάλυψη αυτή θέτει σε κίνδυνο τη μυστικότητα της Εταιρείας και τίθεται ζήτημα σοβαρό για το τι πρέπει να γίνει με τη γυναίκα του Ναύτη. Τον Μάρτιο του 1820, η γυναίκα όχι μόνο ορκίστηκε στη μυστική οργάνωση, αλλά ανέλαβε και ενεργό δράση σχετικά με τη συγκέντρωση χρημάτων για την ετοιμασία της Επανάστασης. Από τις πρώτες της αποστολές ήταν να στείλει από τη Σμύρνη 3.000 γρόσια στην υποδουλωμένη Ελλάδα. Η ίδια μάλιστα διέθεσε τα κοσμήματά της και ένα μέρος της πατρικής της περιουσίας στον αγώνα της Εθνεγερσίας. Η Κυριακή Ναύτη είναι η πρώτη γυναίκα που έδωσε τον όρκο των Φιλικών.

Στη συνέχεια και άλλες γυναίκες άρχισαν να μπαίνουν στο νόημα της οργάνωσης. Σημαντική ήταν η συμβολή της Μαριγώς Ζαραφοπούλα, που γεννήθηκε στην Κωνσταντινούπολη. Φέρεται πως είχε κάποιαν ανάμιξη με υποθέσεις της Φιλικής Εταιρείας τις οποίες και διεκπεραίωσε, όπως το ότι συνέβαλε στο να δραπετεύσουν οι γιοι του Πετρόμπεη Μαυρομιχάλη που διέμεναν στην Κωνσταντινούπολη ως αιχμάλωτοι. Κυνηγημένη από την Πόλη, η Ζαραφοπούλα κατάφερε να μεταβεί στην Ύδρα, κομίζοντας μαζί της μεγάλο χρηματικό ποσό, το οποίο διέθεσε για τις ανάγκες της Επανάστασης. Την προσφορά της στον Αγώνα πιστοποιήσαν αρκετοί σημαντικοί οπλαρχηγοί, όπως οι Γενναίος Κολοκοτρώνης, Χατζήχρήστος Νικηταράς.

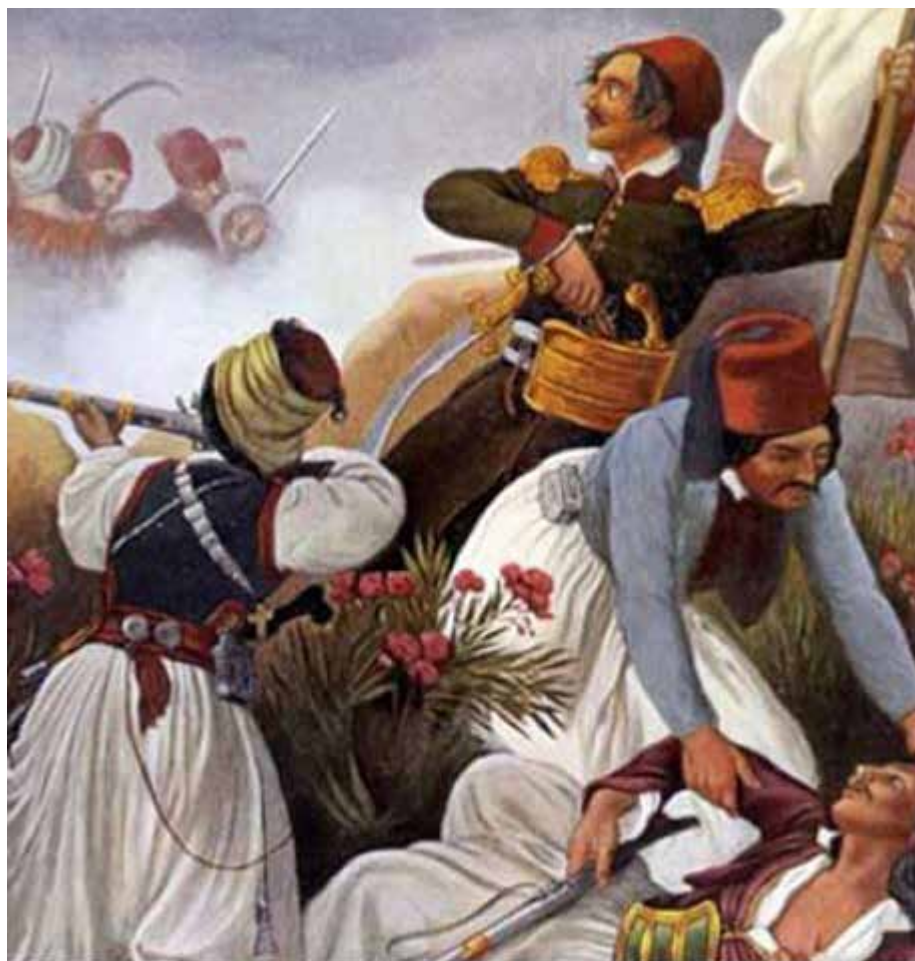
Σχετικά με την Ευφροσύνη Νέγρη, κάνει λόγο η συγγραφέας Καλλιρρόη Παρρέν: «Ειργάσθη προς διάδοσιν των κυοφορουμένων τότε φιλελευθέρων ιδεών και η αίθουσα της απετέλει το κέντρον των μυστικών συναθροίσεων των μεμυημένων ομογενών. Υπό τις μυροβόλους ανθοδέσμες των πολυτελών δοχείων, εκρύβοντο τα εγχειρίδια και τα όπλα, τα οποία κρυφά και μεταξύ δύο φιλοφρονήσεων μετεβιβάζοντο εις τους ήρωας, οίτινες υπό τοιούτων γυναικών ενεθαρρύνοντο εις την ευγενή και μεγάλην απόφασιν να πληρώσωσι με το αίμα τους την ελευθερία της χώρας των».

Γκαρδικά χαροποιήθη
και του Βάσιγκτον η γη,
και τα σίδερα ενθυμήθη
που την έδεναν και αυτή

Wholeheartedly joyful
Was also Washington's land
And the shackles that bound her
She remembered first hand.

Τιμούμε την έναρξη
της επανάστασης
και την τεράστια
συμβολή σε αυτήν,
των Αμερικανών
φιλελλήνων

Γιώργος
Γιαλτουρίδης
Βοστώνη

HANC
HELLENIC AMERICAN NATIONAL COUNCIL
ΕΛΛΗΝΟΑΜΕΡΙΚΑΝΙΚΟ ΕΘΝΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ
USA, CANADA, MEXICO

**Hellenic American
National Council**

Ελληνοαμερικάνικο Εθνικό Συμβούλιο

Τιμούμε την 204η επέτειο, της Επανάστασης του 1821

Με αφορμή την επέτειο έναρξης της Επανάστασης του 1821, που άρχισε στην Αερόπολη Λακωνίας στις 17 Μαρτίου 1821, απευθύνουμε θερμό χαιρετισμό στην Ομογένεια Αμερικής και στον λαό της Ελλάδας.

Η Επανάσταση, μετά από 4 αιώνες σκλαβιάς, πιστοποίησε την ανδρεία των Ελλήνων και την άρνησή τους να αφομοιωθούν, αφού διατήρησαν την γλώσσα και τις παραδόσεις, παρά τους διωγμούς που υπέστησαν. Και το παράδειγμά τους, σε ότι αφορά την διατήρηση της γλώσσας μας της ελληνικής, πρέπει να μας διδάξει πολλά, ειδικά εμάς τους Έλληνες στις ΗΠΑ.

Η Επανάσταση των Ελλήνων εναντίον της οθωμανικής Αυτοκρατορίας (Τουρκίας) που εορτάζουμε τιμούμε και ο ηρωϊσμός τους, πρέπει να μας εμπνέουν και να μας διδάσκουν ότι τίποτα δεν χαρίζεται, αλλά κερδίζεται με αγώνες και θυσίες, ειδικά η ελευθερία.

Να μην ξεχνάμε ότι η Επανάσταση 1821, δημιούργησε ένα τεράστιο φιλελληνικό ρεύμα στις Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής. Αμερικανοί, πήγαν στην Ελλάδα και πολέμησαν μαζί και δίπλα στους Έλληνες επαναστάτες-μαχητές. Τζορτζ Τζάρβις, Σάμιουελ Χάουϊ, είναι δύο από τα πολλά λαμπρά παραδείγματα.

Η ονομασία της πόλης Greece στα βόρεια της Πολιτείας (State) Νέας Υόρκης, 22 Μαρτίου 1822, για να τιμηθεί η Επανάσταση των Ελλήνων, πιστοποιεί τον μεγάλο φιλελληνισμό των Αμερικανών και τον σεβασμό τους στον αγώνα των Ελλήνων για ελευθερία, ανεξαρτησία. Η ονομασία και άλλων πόλεων στις ΗΠΑ (π.χ. Υψηλάντη), με ονόματα ηρώων της επανάστασης ή τόπων που έγιναν καθοριστικές μάχες, πιστοποιεί, επίσης, την επίδραση της Επανάστασης του '21 στον λαό των ΗΠΑ.

Από την Επανάσταση των Ελλήνων, προέκυψε μετά την απελευθέρωση και το κράτος Ελλάδα (Φεβ. 1830).

Τιμούμε τον αγώνα των προγόνων μας και τις θυσίες τους, με τον πρέποντα σεβασμό.

Βασίλης Ματαράγκας, πρόεδρος

Κώστας Ευαγγελάτος, γεν. Γραμματέας

Η Επανάσταση των Ελλήνων, 1821

Η Ελληνική Επανάσταση ή Επανάσταση του 1821 ήταν η ένοπλη εξέγερση των Ελλήνων εναντίον της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας με σκοπό την αποτίναξη της οθωμανικής κυριαρχίας και τη δημιουργία ανεξάρτητου εθνικού κράτους.

Οι απαρχές του ελληνικού εθνικού κινήματος βρίσκονται στην ώριμη φάση του νεοελληνικού Διαφωτισμού, περί το 1800. Η επανάσταση οργανώθηκε από μία συνωμοτική οργάνωση που ιδρύθηκε το 1814, τη Φιλική Εταιρία. Την άνοιξη του 1821 οι Φιλικοί δημιούργησαν πολλές επαναστατικές εστίες από την Μολδοβλαχία μέχρι την Κρήτη. Οι περισσότερες από αυτές έσβησαν σε σύντομο χρονικό διάστημα, όμως οι επαναστάτες κατάφεραν να υπερισχύσουν στην Πελοπόννησο, τη Στερεά Ελλάδα και σε πολλά νησιά του Αιγαίου και να καταικήσουν τις στρατιές που έστειλε εναντίον τους τα δύο επόμενα χρόνια ο Σουλτάνος Μαχμούτ Β΄. Οι Έλληνες οργανώθηκαν πολιτικά και συνέστησαν προσωρινή κεντρική διοίκηση, η οποία επέβαλε την εξουσία της στους επαναστατημένους μετά από δύο εμφυλίους πολέμους. Οι οθωμανικές δυνάμεις με τη συνδρομή του Ιμπραήμ πασά της Αιγύπτου κατάφεραν να περιορίσουν σημαντικά την επανάσταση, αλλά η πτώση του Μεσολογγίου το 1826 σε συνδυασμό με το κίνημα του Φιλελληνισμού, συνέβαλαν στη μεταβολή της διπλωματικής στάσης των ευρωπαϊκών μεγάλων δυνάμεων, που είχαν αντιμετώπιση με δυσάρεσκεια το ξέσπασμα της επανάστασης. Η διπλωματική ανάμιξη της Αγγλίας, της Γαλλίας και της Ρωσίας και η ένοπλη παρέμβασή τους με τη ναυμαχία του Ναυαρίνου και το ρωσοτουρκικό πόλεμο συνέβαλαν στην επιτυχή έκβαση του αγώνα των Ελλήνων, αναγκάζοντας την Πύλη να αποσύρει τις δυνάμεις της αρχικά από την Πελοπόννησο και έπειτα από τη Στερεά Ελλάδα. Μετά από μια σειρά διεθνών συνθηκών από τον 1827 και εξής, η ελληνική ανεξαρτησία αναγνωρίστηκε τον 1830 και τα σύνορα του νέου κράτους οριστικοποιήθηκαν το 1832.

Το σύνθημα της επανάστασης, «Ελευθερία ή θάνατος», έγινε το εθνικό σύνθημα της Ελλάδας.

Το ελληνικό εθνικό κίνημα

Η αφετηρία του ελληνικού εθνικού κινήματος χρονολογείται στην τελευταία δεκαετία του 18ου και την πρώτη του 19ου αιώνα, όταν υπό την επίδραση των ιδεολογικών και πολιτικών μηνυμάτων της Γαλλικής Επανάστασης και των Ναπολεόντειων πολέμων εμφανίστηκε το αίτημα για ίδρυση ανεξάρτητου αλλά και ευνομούμενου, κατά τα σύγχρονα πρότυπα, ελληνικού εθνικού κράτους. Πρόκειται για το πρώτο εθνικό κίνημα που εμφανίστηκε στην ανατολική Ευρώπη και σε μη Χριστιανικό περιβάλλον, εκείνο της Οθωμανικής αυτοκρατορίας, η ισχύς της οποίας την περίοδο αυτή μειωνόταν, καθώς δεν κατάφερε να συμβαδίσει με τις προόδους άλλων κρατών. Οι σύγχρονοι Έλληνες προβλήθηκαν, αρχικά από έναν περιορισμένο κύκλο διανοουμένων του Διαφωτισμού, ως απόγονοι των αρχαίων Ελλήνων. Σε αυτό συνέτεινε ο θαυμασμός των Δυτικών για την αρχαία Ελλάδα και η εμφάνιση τον καιρό εκείνο ανάμεσα σε λόγιους και περιηγητές της Δύσης του πολιτισμικού και λογοτεχνικού κινήματος του Φιλελληνισμού, οι κλασικιστές και ρομαντικοί εκπρόσωποι του οποίου προσδοκούσαν την αναγέννηση του αρχαιοελληνικού πολιτισμού με την απελευθέρωση των συγχρόνων Ελλήνων. Οι εκπρόσωποι του ελληνικού εθνικού κινήματος διαχώριζαν τους σύγχρονους Έλληνες της Οθωμανικής αυτοκρατορίας από τους αλλόθρησκους και αλλόγλωσσους κυριάρχους τους, την εξουσία των οποίων κατήγγελλαν ως αυθαίρετη και παράνομη, και ταυτίζονταν με τους ετερόδοξους Χριστιανούς της Ευρώπης. Αυτή η ταύτιση συνάντησε τη σφοδρή αντίθεση της Εκκλησίας. Υπερασπιζόμενη οικογενειακά και θεοκρατικά ιδεώδη, η Εκκλησία μεριμνούσε για τη διαφύλαξη

της Ορθόδοξης κοινότητας, την ενότητα της οποίας έθεταν σε κίνδυνο οι ριζοσπαστικές ιδέες περί αυτοδιάθεσης των λαών, και την προστασία της από τις πολιτισμικές και ιδεολογικές αλλαγές που επέφερε ο Διαφωτισμός. Γι' αυτό, είχε αντιταχθεί στην κοσμική και τοπικά περιορισμένη εθνική ιδεολογία και ακολουθούσε πολιτική νομιμοφροσύνης στην κοσμική εξουσία του Σουλτάνου, που προφύλασσε τους Ορθοδόξους από την αιρετική Δύση.

Η προετοιμασία της επανάστασης

Μετά την ανάληψη της αρχηγίας της Φιλικής Εταιρίας ο Υψηλάντης πήρε διετή άδεια και αναχώρησε από την Πετρούπολη αρχικά για τη Μόσχα και έπειτα την Οδησό, συγκεντρώνοντας μεγάλα χρηματικά ποσά από πλούσιους εμπόρους και οργανώνοντας την επικείμενη εξέγερση. Τον Οκτώβριο του 1820 βρέθηκε στο Ισμαήλι της Βεσσαραβίας, όπου μετά από διαβουλεύσεις της Αρχής, καταστρώθηκε το σχέδιο της εξέγερσης, κέντρο της οποίας θα ήταν η Πελοπόννησος. Το «Σχέδιον Γενικόν» των Φιλικών πρόβλεπε λαϊκή εξέγερση στην Κωνσταντινούπολη και πυρπόληση του οθωμανικού στόλου, μετάβαση του Υψηλάντη στη Μάνη και εξέγερση στις παραδουνάβιες ηγεμονίες, για λόγους αντιπερισπασμού. Υπήρχε ακόμη πρόβλεψη για συμμαχία με Σέρβους και Βουλγάρους. Για την εφαρμογή της απόφασης και την προετοιμασία της καθόδου του Υψηλάντη στάλθηκε στην Πελοπόννησο ο αρχιμανδρίτης Γρηγόριος Δικαίος, γνωστός και ως Παπαφλέσσας και υπεύθυνος μαζί με τον Αναγνωσταρά για την Μεσσηνία.

Στις 24 Δεκεμβρίου 1820 εκστράτευσε από την Τριπολιτσά εναντίον του Αλή πασά στα Ιωάννινα, ο Χουρσίτ Μεχμέτ Πασάς του Μοριά και μειώθηκαν σημαντικά οι αξιόμαχες τουρκικές στρατιωτικές δυνάμεις στην περιοχή. Στις 6 Ιανουαρίου πέρασε στο Μοριά από την Ζάκυνθο, ειδοποιημένος από τους Φιλικούς ο Θεόδωρος Κολοκοτρώνης. Ο Παπαφλέσσας όργωσε τον Μοριά μιλώντας για την επανάσταση σε πόλεις και χωριά. Ο Κολοκοτρώνης έκανε συγκεντρώσεις καπεταναίων από όλη την Πελοπόννησο και τους ενημέρωσε να πάρουν τα όπλα μόλις δοθεί το σύνθημα. Άλλοι Φιλικοί προετοιμάζαν την επανάσταση σε Ρούμελη, Θεσσαλία και Μακεδονία.

Στις 26 Ιανουαρίου έγινε στη Βοστίτσα (Αίγιο) η Συνέλευση της Βοστίτσας, στην οποία συμμετείχαν επίσημοι αντιπρόσωποι των προεστών της Πάτρας και των Καλαβρύτων. Ο Παπαφλέσσας και οι καπεταναίοι δήλωσαν έτοιμοι για εξέγερση, οι προεστοί ήταν διστακτικοί και ζήτησαν εγγυήσεις για την υποστήριξη της Ρωσίας, τελικά συμφώνησαν όλοι να περιμένουν την άφιξη του Υψηλάντη για να ξεκινήσει η εξέγερση.

Ενώ στην Πελοπόννησο περίμεναν τον ερχομό του Υψηλάντη, είχαν εμφανιστεί διαφωνίες μεταξύ των ηγετικών στελεχών της Επανάστασης για το πότε αυτή θα έπρεπε να ξεκινήσει. Ο Υψηλάντης ήταν της άποψης ότι πρέπει να κηρυχθεί η Επανάσταση την άνοιξη του 1821. Υπέρ της επίσπευσης της έναρξης ήταν και οι Πατζιμάδης και Αντ. Κομιζόπουλος οι οποίοι από τη Μόσχα έγραφαν στον Ξάνθο την 14 Δεκ. 1820 ότι «... καιρός να αρχίση η θεώρησις του μπιλάντζου (Επανάστασης) καθ' όλα τα φαινόμενα ...». Ομοίως οι Γ. Ολύμπιος και Ι. Φαρμάκης με επιστολές τους της 9 Ιαν. 1821 από το Βουκουρέστι προς τον Υψηλάντη τόνιζαν την ανάγκη της γρήγορης έναρξης. Ο Δικαίος επίσης τόνιζε ότι «... ο καιρός δεν περιμένει την εδικήν σου και την εδικήν μου αργοπορίαν...». Αντίθετα, οι Αθ. Τσακάλωφ, Παν. Αναγνωστόπουλος, ο Επίσκοπος Ουγγροβλαχίας Ιγνάτιος και ο Αλ. Μαυροκορδάτος που βρίσκονταν στην Πίζα, ήταν της άποψης ότι οι προπαρασκευές δεν ήταν επαρκείς και δεν μπορούσε να αρχίσει σύντομα η Επανάσταση. Ο Αναγνωστόπουλος περί τα μέσα Φεβρουαρίου 1821, πήγε στη Ρουμανία όπου πρότεινε πεντάμηνη αναβολή της εξέγερσης. Όμως ο Υψηλάντης, επωφελούμενος της κατάστασης που δημιουργήθηκε στα μέσα Φεβρουαρίου από τον θάνατο του ηγεμόνα Αλέξανδρου Ν. Σούτσου, άρχισε τις προκαταρκτικές επαναστατικές ενέργειες. Στο μεταξύ έφτασαν οι πληροφορίες για την προδοσία του μυστικού από τον "Φιλικό" Ασημάκη Θεοδώρου και δημιουργήθηκαν φόβοι ότι θα ακολουθούσαν βαριά αντίποινα των Τούρκων κατά των Ελλήνων. Ταυτόχρονα, το μυστικό διέρρευσε και στο Ιάσιο όπου ακόμα και μικρά παιδιά το εγνώριζαν. Έτσι αποφασίστηκε η κήρυξη της Επανάστασης χωρίς αναβολή. Ο ιστορικός Αλ. Ι. Δεσποτόπουλος θεωρεί ότι η τελική απόφαση για την Επανάσταση ελήφθη στο Κισνόβιο, πρωτεύ-

ουσα της Βεσσαραβίας, την 16 Φεβρουαρίου 1821, όπως προκύπτει από συγκαλυμμένο μήνυμα που έστειλε στον Ξάνθο την ίδια ημέρα.

Το Φεβρουάριο του 1821, όμως, φόβοι ότι οι οθωμανικές αρχές είχαν έλθει σε γνώση των επαναστατικών σχεδίων, υποχρέωσαν τον Υψηλάντη να μη μεταβεί στη Μάνη, αλλά να αλλάξει το αρχικό σχέδιο και να ξεκινήσει ο ίδιος την επανάσταση στη Μολδοβλαχία.

Η έναρξη της Επανάστασης, 1821

Πρώτη πολεμική πράξη της επανάστασης ήταν η διάβαση του ποταμού Προύθου, στη Μολδαβία από τον Υψηλάντη στις 22 Φεβρουαρίου 1821 και η είσοδος του στο Ιάσιο. Στις 24 Φεβρουαρίου ο Υψηλάντης εξέδωσε προκήρυξη, το ιδεολογικό μανιφέστο της επανάστασης, με την οποία βεβαίωνε τους Έλληνες ότι «μια κραταιά δύναμις» ήταν έτοιμη να βοηθήσει τον αγώνα τους και τους καλούσε να πάρουν τα όπλα υπέρ των Δικαιωμάτων και της ελευθερίας τους, μιμούμενοι τους άλλους Ευρωπαϊκούς λαούς. Την 1 Μαρτίου ξεκίνησε την πορεία του προς τη Βλαχία, αφού ενώθηκε με τα τμήματα του Γεωργάκη Ολύμπιου, του Ιωάννη Φαρμάκη και πολλών Ελλήνων θελοντών. Μαζί με τον Ιερό Λόχο που είχε συγκροτηθεί από 500 περίπου σπουδαστές των σχολών των πριγκιπάτων, η στρατιωτική δύναμη του Υψηλάντη έφτανε τους 7.000, μεταξύ των οποίων ήταν Βαλκάνιοι γείτονες (Σέρβοι, Βούλγαροι, Αρβανίτες).

Στα πριγκιπάτα η επανάσταση εξαπλώθηκε με επιτυχία. Οι Ρουμάνοι σύμμαχοι ήταν συσπειρωμένοι γύρω από τον εθνικό τους ηγέτη, συνεργάτη των Φιλικών Τούντορ (Θεόδωρος) Βλαντιμιρέσκου, που είχε κηρύξει επανάσταση ένα μήνα πριν ο Υψηλάντης περάσει τον Προύθο. Στις 21 Μαρτίου ο Βλαντιμιρέσκου με 6.000 πεζούς και 2.500 ιππείς κατέλαβε το Βουκουρέστι μέσα σ' ένα κλίμα γενικού ενθουσιασμού του πληθυσμού και ακολούθησε ο Υψηλάντης που μπήκε στην πόλη με τον στρατό του στις 27 Μαρτίου. Όλα έδειχναν ότι τα δύο κινήματα, θα συνεργάζονταν για την επιτυχία της εξέγερσης όμως για ποικίλους λόγους αυτό δεν έγινε.

Σε διεθνές (ευρωπαϊκό) επίπεδο η είδηση για εξέγερση στα πριγκιπάτα από τον Υψηλάντη δεν έγινε ευνοϊκά δεκτή από τις ισχυρές δυνάμεις της εποχής και μετά από μια σειρά διπλωματικών διεργασιών (Αγγλία, Αυστρία) και πιέσεων ο τσάρος της Ρωσίας Αλέξανδρος ακηρύχθηκε τελικά την εξέγερση και ο Πατριάρχης Γρηγόριος Ε΄ της Κωνσταντινούπολης αφόρισε τον Υψηλάντη και κάλεσε τον πληθυσμό να μείνει υπάκουος στο καθεστώς. Τα γεγονότα αυτά επηρέασαν το κίνημα στις ηγεμονίες και από το σημείο αυτό και μετά λανθασμένες επιλογές από το ελληνικό και ρουμανικό στρατόπεδο έφεραν την τελική αποτυχία της εξέγερσης στα πριγκιπάτα.

Στα πριγκιπάτα η επανάσταση δεν είχε καλή εξέλιξη. Πρώτα ήρθε η διάσπαση των επαναστατών και η σύλληψη και εκτέλεση του Βλαντιμιρέσκου από τους Έλληνες, την νύχτα της 27 Μαΐου με τη βοήθεια των αξιωματικών του, Πρόβαν και Μακεντόσκι. Οι Οθωμανοί εισήλθαν με ισχυρές στρατιωτικές δυνάμεις στο Βουκουρέστι και ο Υψηλάντης, σε απελπιστική θέση υποχωρεί αμαχητί προς τα Καρπάθια. Στις 7 Ιουνίου δόθηκε από τους μαχητές του Ιερού Λόχου, η πολυαίμακτη μάχη στο Δραγατσάνι, όπου έπεσαν νεκροί διακόσιοι νέοι σπουδαστές και σαράντα πιάστηκαν αιχμάλωτοι από τους Οθωμανούς. Ο Υψηλάντης υποχωρώντας έφτασε στα αυστριακά σύνορα, συνελήφθη από τους αυστριακούς και φυλακίστηκε στο φρούριο του Μούνκατς. Λίγο μετά την αποφυλάκισή του επτά χρόνια αργότερα, πέθανε από καρδιά.

Στη Μολδαβία τα τμήματα του Γεωργάκη Ολύμπιου, του Φαρμάκη και του Καρπενησιώτη συνέχισαν τον άριστο αγώνα με τις οθωμανικές δυνάμεις. Ο Καρπενησιώτης συγκρούεται με τους Οθωμανούς στο Γαλάτσι και τον Προύθο με σοβαρές απώλειες.

(Συνέχεια στην επόμενη σελίδα)

(Συνέχεια από την προηγούμενη σελίδα)

Ο Γεωργάκης Ολύμπιος, μετά από πολλές συγκρούσεις, καταφεύγει με έντεκα μαχητές στη Μονή Σέκου, αντιστέκεται ηρωικά και στις 23 Οκτωβρίου βάζουν φωτιά στη μπαρουταποθήκη του μοναστηριού και τινάζονται στον αέρα μαζί με τους εχθρούς. Ο Φαρμάκης προδόθηκε στους Οθωμανούς από Άγγλους και Αυστριακούς και θανατώθηκε με φρικτά βασανιστήρια. Στις αρχές του 1822 το κίνημα στα ρουμανικά πριγκιπάτα είχε κατασταλεί εντελώς. Η απασχόληση στα πριγκιπάτα σοβαρών στρατιωτικών οθωμανικών δυνάμεων βοήθησε να ανάψει και να διατηρηθεί η επαναστατική φλόγα στην Ελλάδα.

Η επανάσταση στην Πελοπόννησο

Την 1 Μαρτίου ξεκίνησε από την Κωνσταντινούπολη με προορισμό την Πελοπόννησο, μετά από ενέργειες του Φιλικού Ξάνθου, ένα καράβι φορτωμένο με προκηρύξεις για εξέγερση. Με το καράβι αυτό έφτασε στη Μάνη στα τέλη Μαρτίου και η είδηση της εξέγερσης στη Μολδοβλαχία. Κάποιες αναταραχές των χριστιανών στην Πόλη σχετικές με την εξέγερση, έδωσαν όταν ξέσπασε η επανάσταση στο Μοριά αφορμή για σφαγές. Ο Φωτάκος αναφέρει ότι οι Έλληνες που κατήρχοντο στην Ελλάδα από τη Ρωσία και την Κωνσταντινούπολη διέδιδαν ως ημέρα έναρξης της επανάστασης την 25 Μαρτίου.

Η Πύλη θεωρούσε πρωταρχικό θέμα την αντιμετώπιση της ανταρσίας του Αλή πασά, αλλά ανησυχούσε σοβαρά από τις φήμες και τις καταγγελίες των Άγγλων για εξέγερση στο Μοριά. Λίγο μετά την εξέγερση στις ρουμανικές ηγεμονίες, αλλά όχι εξαιτίας της, οι Τούρκοι της Τριπολιτσάς κάλεσαν τους προεστούς του Μοριά με πρόσχημα την συνηθισμένη κοινή ετήσια σύσκεψη, με στόχο όμως να τους κρατήσουν ομήρους. Οι περισσότεροι προεστοί ήταν διστακτικοί και δεν πήγαν. όσοι πήγαν εκτελέστηκαν αργότερα, άλλοι με το ξέσπασμα της επανάστασης, άλλοι λίγες μέρες πριν την Άλωση της Τριπολιτσάς και άλλοι πέθαναν από τις κακουχίες στις φυλακές.

Στα μέσα Μαρτίου 1821 ο Παπαφλέσσας είχε ολοκληρώσει τον κύκλο των περιοδειών του στην Πελοπόννησο και βρισκόταν μαζί με τον Αναγνωσταρά στη Μεσσηνία, περιοχή για την οποία είχε ταχθεί υπεύθυνος από την Φιλική Εταιρεία. Ο Κολοκοτρώνης ήταν επίσης στο χώρο ευθύνης του, τη Μάνη. Ο Οδυσσεύς Ανδρούτσος ήταν κρυμμένος στην Πάτρα, έτοιμος να αναλάβει δράση. Άλλοι Φιλικοί ήταν σε διάφορους χώρους ευθύνης ο καθένας. Παρά τις αμφιβολίες των προεστών, το κλίμα στην Πελοπόννησο ήταν έντονα επαναστατικό και ένας σπινθήρας έλειπε για την μεγάλη έκρηξη.

Σύμφωνα με τον θρύλο της Αγίας Λαύρας η επανάσταση ξεκίνησε από την Αγία Λαύρα Καλαβρύτων όταν, σύμφωνα με τον μύθο, στις 25 Μαρτίου 1821 ο Παλαιών Πατρών Γερμανός "ύψωσε το λάβαρο της Αγίας Λαύρας και όρκισε σε αυτό τους αγωνιστές". Καταγράφηκε ως ιστορικό γεγονός σε μεταγενέστερες μελέτες και σχολικά εγχειρίδια, απεικονίστηκε σε διάσημο πίνακα του Θεόδωρου Βρυζάκη και απέκτησε σημαντική θέση στην επίσημη ελληνική εθνική αφήγηση. Η αλήθειά του αμφισβητήθηκε από τον 19ο αιώνα και πλέον οι ιστορικοί το θεωρούν φανταστικό γεγονός. Ο ίδιος ο Γερμανός δεν αναφέρει τη σκηνή στα απομνημονεύματά του, που συνέγραφε σχεδόν συγχρόνως με τα γεγονότα ή το αργότερο μέχρι το θάνατό του το 1826 και έμειναν ημιτελή.

Ορισμένοι ιστορικοί υποστηρίζουν ότι ο Παλαιών Πατρών Γερμανός τέλεσε δοξολογία στις 17 Μαρτίου στην Αγία Λαύρα και όρκισε ορισμένους κοτζαμπάσηδες και επισκόπους του Μωριά, που βρίσκονταν εκεί για τον εορτασμό του Αγίου Αλεξίου. Οι περισσότεροι ιστορικοί είναι της άποψης που αναφέρεται στα απομνημονεύματα του Παλαιού Πατρών Γερμανού, ότι δηλαδή, «οι [...] συσκεφθή-

Η Επανάσταση των Ελλήνων, 1821

ντες αποφάσισαν να μην δώσουν αιτίαν τινά, αλλά ως πεφοβισμένοι να παραμερίσωσι εις ασφαλή μέρος». Το μόνο σίγουρο είναι ότι οι συγκεντρωμένοι έφυγαν από την Αγία Λαύρα στις 17 Μαρτίου 1821 και τίποτα δεν έγινε εκεί στις 25 Μαρτίου.

Σε περιοχές όπου οι πρόκριτοι δίσταζαν αρχικά να εξεγερθούν, όπως η Πελοπόννησος, κλέφτες και Φιλικόι πραγματοποίησαν ένοπλες επιθέσεις εναντίον των οθωμανικών αρχών εκβιάζοντας την έναρξη της επανάστασης. Το έναυσμα της επανάστασης δόθηκε το δεκάημερο μεταξύ 14-25 Μαρτίου σε διαφορετικά σημεία στο Μωριά.

Η πραγματική ημερομηνία έναρξης

Στις 16 Μαρτίου 1821 έγινε η επίθεση του Χονδρογιάννη στην τοποθεσία «Χελωνοσπηλιά» της Λυκούριας, εναντίον του φοροεισπράκτορα Λαλαίου Τουρκαλβανού Σεϊδή, που μετέφερε μαζί με τον καταγόμενο από την Βυτίνα «Σαράφη» Νικόλαο Ταμπακόπουλο, χρεόγραφο από την Κερπινή Καλαβρύτων στην Τριπολιτσά. Ήταν η πρώτη επαναστατική ένοπλη ενέργεια. Το απόγευμα της ίδιας ημέρας σημειώθηκε επίθεση εναντίον ανθρώπων του Τούρκου διοικητή (Βοεβόδα) των Καλαβρύτων Ιμπραήμ πασά Αρναούτογλου, που ανήσυχος εξαιτίας των γεγονότων που προηγήθηκαν ξεκίνησε με ολόκληρη τη φρουρά του για την Τριπολιτσά. Ο Αρναούτο-

γλου, όταν πληροφορήθηκε όσα συνέβησαν, έντρομος έσπευσε να κλειστεί μαζί με τους υπόλοιπους Τούρκους στους τρεις οχυρούς πύργους των Καλαβρύτων. Στις 21 Μαρτίου 1821, 650 ένοπλοι αγωνιστές με αρχηγούς τον Σωτήρη Χαραλάμπη, τον Α. Φωτήλα, τον Σωτήρη Θεοχαρόπουλο, τον Ιωάννη Παπαδόπουλο, τον Νικόλαο Σολιώτη και τους Πετιμεζαίους επιτέθηκαν εναντίον των Τούρκων που είχαν καταφύγει στους πύργους και τους ανάγκασαν να παραδοθούν. Αυτή ήταν η πρώτη πολεμική επιτυχία της επανάστασης. Παράλληλα, ξεσηκώθηκε η Πάτρα από τους Φιλικούς Παναγιώτη Καρατζά, Βαγγέλη Λειβαδά και Ν. Γερακάρη αναγκάζοντας τους Μουσουλμάνους να κλειστούν στο φρούριο.

Στην έναρξη του αγώνα το σύνολο των ένοπλων δυνάμεων προερχόταν από τους κλέφτες και τους αρματολούς της προεπαναστατικής περιόδου· αυτοί θα αποτελούσαν το κυριότερο τμήμα των επαναστατικών δυνάμεων σε όλη τη διάρκεια της επανάστασης.

Το πρώτο επαναστατικό στρατόπεδο συγκροτήθηκε στη Βέρβαινα στις 25 Μαρτίου 1821, από τον Αναγνώστη Κοντάκη με πολεμιστές από τον Άγιο Πέτρο, τα Δολιανά, καμπίσιους Τριπολιτσιώτες, και από τους επ. Βρεσθένης Θεοδώρατο και τον Π. Βαρβιτσιώτη. Εκεί σταδιακά συγκεντρώθηκαν οπλαρχηγοί και πολεμιστές από διάφορα μέρη και εκεί οργανώθηκε και η πρώτη μονάδα εφοδια-

σμού («φροντιστήριο» κατά τον Φωτάκο).

Στη Μάνη η επανάσταση κινητοποιήθηκε από τους Κολοκοτρώνη, Παπαφλέσσα, Νικηταρά και Κεφάλα. Εκεί εξοπλίστηκαν 2.000 Μανιάτες και Μεσσήνιοι με πολεμοφόδια που είχαν σταλεί από τους Φιλικούς της Σμύρνης και είχαν φτάσει εκεί με καράβια. Στις 23 Μαρτίου απελευθερώθηκε η Καλαμάτα. Στις 24 Μαρτίου μαζεύτηκαν στα περίχωρα της Καλαμάτας γύρω στους 5.000 Έλληνες για να πάρουν την ευλογία της Εκκλησίας και την ίδια μέρα ξεσηκώθηκε η Φωκίδα στη Ρούμελη.

Στην Καλαμάτα συστάθηκε η Μεσσηνιακή γερουσία και ο Πετρόμπεης Μαυρομιχάλης τοποθετήθηκε επικεφαλής της. Πρώτη πράξη της νέας εξουσίας ήταν να στείλει έγγραφο προς τα χριστιανικά έθνη ζητώντας τη βοήθειά τους και αυτό το έγγραφο ήταν και η πρώτη πράξη διεθνούς δικαίου της επανάστασης.

Η Φιλική Εταιρεία είχε μικρή παρουσία στους αρματολούς της κεντρικής Ελλάδας. Η θέση, ωστόσο, των αρματολών στα εδάφη που ήλεγχε ο Αλή Πασάς ήταν αβέβαιη μετά την αναμενόμενη ήττα του από τις δυνάμεις του Σουλτάνου. Μετά το ξέσπασμα της εξέγερσης στην Πελοπόννησο, η διάδοση της επαναστατικής δραστηριότητας κινδύνευε να τους στερήσει την εξουσία στις περιοχές τους, αλλά και να τους εκθέσει στις Οθωμανικές αρχές. Έτσι, οι αρματολοί της Στερεάς ξεπέρασαν τις επιφυλάξεις τους και τέθηκαν οι ίδιοι επικεφαλής των επαναστατικών δυνάμεων στα αρματολίκια τους.

Στην Στερεά Ελλάδα κηρύχθηκε επίσημα η έναρξη της επανάστασης στις 27 Μαρτίου, στη Μονή Οσίου Λουκά κοντά στη Λιβαδειά, με παρόντες τους οπλαρχηγούς Αθανάσιο Διάκο και Βασίλη Μπούσο και προκρίτους της περιοχής.

Στο συμβούλιο των οπλαρχηγών στη Μεσσηνία ο Κολοκοτρώνης πρότεινε σαν βασικό στόχο την Τρίπολη, που ήταν το στρατιωτικό και διοικητικό κέντρο της Πελοποννήσου και μετά από τη διαφωνία του Μαυρομιχάλη, που είχε οριστεί αρχιστράτηγος, άρχισε πορεία στρατολόγησης στην Αρκαδία. Ανάλογες πορείες έκαναν άλλοι οπλαρχηγοί σε διάφορες περιοχές. Στις 29 Μαρτίου ο Κολοκοτρώνης είχε μαζέψει 6.000 άνδρες και προσπάθησε να πολιορκήσει την Καρύταινα, όμως στην πρώτη έξοδο των Τούρκων, το στράτευμα

(Συνέχεια στην επόμενη σελίδα)

(Συνέχεια από την προηγούμενη σελίδα)

διαλύθηκε. Δεν απογοητεύτηκε και μεθοδικά εγκατέστησε φρουρές σε επίκαιρα σημεία γύρω από την Τρίπολη (Λεβίδι, Πιάνα, Χρυσοβίτσι, Βέρβαινα, Βαλτέτσι, Τρίκορφα), για να μπορούν να ελεγχθούν οι δρόμοι που οδηγούσαν προς τα εκεί.

Εξάπλωση της επανάστασης

Η επανάσταση επεκτάθηκε γρήγορα σε όλη την Πελοπόννησο και Ανατολική Στερεά και είχε μεγάλη επιτυχία αφού πέρασαν στον έλεγχο των επαναστατών πολύ σύντομα, Καλαμάτα (23 Μαρτίου), Αίγιο (23 Μαρτίου), Γαλαξίδι (26 Μαρτίου), Άργος, Καρύταινα, Μεθώνη, Νεόκαστρο, Φανάρι, Γαστούνη, Ναύπλιο στην Πελοπόννησο και Σάλωνα (Πανουργιάς, 27 Μαρτίου), Λιδωρίκι (Σκαλτζάς, 28 Μαρτίου), Μαλανδρίνο (Σκαλτζάς, 30 Μαρτίου), Λιβαδειά (Διάκος, 31 Μαρτίου), Θήβα (Μπούσος, 3 Απριλίου), Αταλάντη στη Στερεά Ελλάδα.

Οι Οθωμανοί περιορίστηκαν στα κάστρα όπου είχαν αρχίσει πολιορκίες. Τα σπουδαιότερα από αυτά τα κάστρα ήταν τα κάστρα στο Ρίο και στο Αντίρριο, της Πάτρας, του Ακροκορίνθου πάνω από την Κόρινθο, τα δύο κάστρα του Ναυπλίου, το Παλαμήδι και το Μπούρτζι, της Μονεμβασιάς, της Μεθώνης, της Κορώνης, το Νεόκαστρο και το Παλαιόκαστρο του Ναυαρίνου (Πύλος) και το κάστρο της Τριπολιτσάς. Στο κάστρο του Άργους που ήταν παραμελημένο δεν κλείστηκαν Οθωμανοί. Τα κάστρα ήταν επί το πλείστον κτισμένα παράλια σε δύσβατα σημεία και είχαν το πλεονέκτημα της δυνατότητας τροφοδοσίας από τον οθωμανικό στόλο, εκτός από το κάστρο της Τρίπολης. Μέχρι το τέλος Μαρτίου οι μουσουλμάνοι της Πελοποννήσου, εκτός από τους Λαλαίους Αλβανούς, είχαν απωθηθεί ή εγκαταλείψει τα πεδινά της Πελοποννήσου και είχαν περιοριστεί στα κάστρα, μερικά από τα οποία (αν άντεχαν στην πολιορκία) θεωρούνταν ικανά για ανάκτηση ολόκληρης της Πελοποννήσου. Οι περισσότεροι από αυτούς είχαν συγκεντρωθεί στην Τρίπολη.

Τα κάστρα πολιορκούσαν ομάδες ατάκτων υπό τη διοίκηση ντόπιων καπεταναίων, προεστών ή ιεραρχών που είχαν ξεσηκωθεί. Ο αριθμός των πολιορκητών δεν ήταν σταθερός αλλά αυξομειωνόταν ανάλογα με τις περιστάσεις. Η πιο οργανωμένη πολιορκία ήταν της Τρίπολης από τον Κολοκοτρώνη και το Νικηταρά, η οποία δεν ήταν ασφυκτική αλλά επιτελική με κατοχή και οχύρωση καίριων υψωμάτων γύρω από την πόλη, που έλεγχαν της προσβάσεις προς αυτή. Το οθωμανικό ιππικό όμως έλεγχε το οροπέδιο της πόλης, επιτρέποντας τον ανεφοδιασμό της με τα απαραίτητα.

Αρχές Απριλίου άρχισαν να κινούνται και τα νησιά. Παρόλο που η Φιλική Εταιρία είχε διεισδύσει σε αυτά παρατηρείται σχετική καθυστέρηση στον ξεσηκωμό, που οφείλεται σε τοπικές οργανωτικές αλλά και κοινωνικές ιδιαιτερότητες, και σε κάποια από αυτά λαϊκές εξεγέρσεις προηγούνται και επισπεύδουν την κήρυξη της επανάστασης. Στις 27 Μαρτίου πραγματοποιήθηκε κίνημα στην Ύδρα από τον πλοίαρχο Αντώνη Οικονόμου, με σκοπό να πιέσει του πρόκριτους του νησιού, να στηρίξουν την επανάσταση. Οι νοικοκυραίοι (πλοιοκτήτες) ήταν διστακτικοί και ο Οικονόμου ίδρυσε στις 31 Μαρτίου τη Διοίκηση, σε αντιδιαστολή με την υπάρχουσα Καγκελαρία. Υπό την πίεση του κινήματος του Οικονόμου, άλλα και λόγω της απόφασης των γειτονικών Σπετσών να συμμετάσχουν στην επανάσταση οι Ύδραιοι πρόκριτοι άλλαξαν στάση και τάχθηκαν υπέρ της επανάστασης, η οποία κηρύχθηκε επισήμως στο νησί στις 15 Απριλίου. Ήδη από τις 3 Απριλίου είχαν ξεσηκωθεί από ντόπιους φιλικούς οι Σπέτσες[77] και ακολούθησαν ο Πόρος, η Σαλαμίνα και η Αίγινα και στις 10 Απριλίου τα Ψαρά.[78] Την ίδια μέρα ο αρματολός Γιάννης Δουβουνιώτης μπήκε στην Μπουδουνίτσα (Μενδενίτσα) της Ρούμελης. Στην Αττική ο "Φιλικός" Μελέτης Βασιλείου και άλλοι ντόπιοι μικροκαπετανιοί

Η Επανάσταση των Ελλήνων, 1821

αφού στρατολόγησαν αγρότες και χωρικούς για αρκετές μέρες, μπήκαν αιφνιδιαστικά στην Αθήνα στις 15 Απριλίου, περιορίζοντας τους ντόπιους μουσουλμάνους στο κάστρο της Ακρόπολης και την ίδια μέρα η Ύδρα κήρυξε επισήμως την επανάσταση. Στις 18 Απριλίου οι Ρουμελιώτες αρματολοί Διάκος, Δουβουνιώτης και Πανουργιάς μπήκαν στο Πατρατζίκι (Υπάτη) και την ίδια μέρα ξεσηκώθηκε η Σάμος με τον καπετάν Κωνσταντή Λαχανά, να σηκώνει τη σημαία της επανάστασης στο Βαθύ. Από τις 8 Μαΐου ανέλαβε την ηγεσία της επανάστασης στο νησί ο Φιλικός Λυκούργος Λογοθέτης.

Αντίδραση των Οθωμανικών αρχών

Η αντιμετώπιση της επανάστασης από την οθωμανική διοίκηση έγινε μέσα στο νομικό πλαίσιο του ισλαμικού νόμου, της σαρίας. Για τους Οθωμανούς, τα γεγονότα συνιστούσαν «κακόπιστη αποστασία»: οι επαναστάτες είχαν παραβιάσει τη συμφωνία τους (dhimma/zimmet) με την ισλαμική διοίκηση, χάνοντας έτσι τη θέση τους ως ζιμμήδες, προστατευόμενοι, δηλαδή, μη μουσουλμάνοι υπήκοοι του Σουλτάνου, και μεταβάλλονταν σε χαρμπίς, εχθρούς σε εμπόλεμη κατάσταση. Ενώ αρχικά η οθωμανική διοίκηση προσπάθησε να διακρίνει ανάμεσα σε Έλληνες του Ρουμ μιλλέτ και μη και σε επαναστατημένους και μη, καθώς η επανάσταση εξαπλωνόταν εξέλειπαν τα μέσα και η βούληση των οθωμανικών αρχών για την τήρηση της διάκρισης και έλαβαν χώρα προληπτικές ενέργειες. Όταν στο τέλος Μαρτίου έφτασαν και στην Υψηλή Πύλη οι ειδήσεις για εξέγερση και στο Μοριά, η πρώτη αντίδραση ήταν η προσπάθεια περιορισμού της εξέγερσης στο Μοριά με τρομοκρατικές σφαγές διακεκριμένων προσώπων και προεστών στην Κωνσταντινούπολη, αλλά και σε άλλες πόλεις της αυτοκρατορίας που το ελληνικό στοιχείο ήταν σημαντικό, όπως η Θεσσαλονίκη, οι Κυδωνίες (Αϊβαλί) και η Ρόδος, και στην Κύπρο. Δεν είναι δυνατό να εκτιμηθεί η έκταση και ο αριθμός των θυμάτων των σφαγών σε αυτές τις περιοχές. Από την 24 Μαρτίου άρχισε στην Κωνσταντινούπολη σφαγή Ελλήνων σαν αντιπερισπασμός και εκδίκηση για την επανάσταση. Εκτελέστηκαν Έλληνες που είχαν αξιώματα και συγγενείς τους, κληρικοί μεταξύ των οποίων ο μητροπολίτης Εφέσου Διονύσιος Καλλιάρης, αλλά και ανώνυμοι που συλλαμβάνονταν σε επαρχίες ως ύποπτοι και αποστέλλονταν στην Κωνσταντινούπολη. Ανήμερα το Πάσχα (10 Απριλίου 1821), μετά τη θεία λειτουργία, καθαιρέθηκε και απαγχονίστηκε στην κε-

ντρική πύλη του πατριαρχείου στην Κωνσταντινούπολη ο πατριάρχης Γρηγόριος Ε' (πάνω από 70 χρονών τότε), σε μια καθαρά πολιτική κίνηση της Πύλης, αφού δεν είχε δοθεί κανένας είδους αφορμή για αυτή την ενέργεια. Το σώμα του, αφού έμεινε κρεμασμένο για τρεις μέρες, περιφέρθηκε στην πόλη από τον όχλο, μεταφέρθηκε με ακάτιο και ρίχτηκε στην μέση του Κεράτιου κόλπου.

Η πρώτη στρατιωτική αντίδραση από τους Οθωμανούς στις ειδήσεις για εξέγερση των Ελλήνων ήρθε από τον Γιουσούφ πασά Σέρεζλη (από τις Σέρρες). Βρισκόταν με στρατό στο Βραχώρι (Αγρίνιο) καθ' οδόν προς την Εύβοια όταν έμαθε για την πολιορκία της Πάτρας. Διεκπεραιώθηκε μέσω Ρίου στην Πελοπόννησο στις 3 Απριλίου, έκαψε την Πάτρα, αιφνιδίασε και διάλυσε τους πολιορκητές του φρουρίου της και εγκαταστάθηκε εκεί. Το φρούριο (ακρόπολη) της Πάτρας και τα γειτονικά φρούρια του Μοριά (Ρίο) και της Ρούμελης (Αντίρριο) θα μείνουν στα χέρια των Οθωμανών σε όλη τη διάρκεια του πολέμου, δίνοντας στα τουρκικά στρατεύματα μια σημαντική δίοδο πρόσβασης προς τα ενδότερα της Πελοποννήσου.

Στις 3 Μαΐου 1821 εκδόθηκε φερμάνι από τον Σουλτάνο Μαχμούτ Β' προς το στρατάρχη της Ρούμελης Αχμέτ Χουρσίτ πασά, τους ιεροδικαστές όλων των καζάδων (επαρχιών) και τους προκρίτους των Μουσουλμάνων που διέτασε γενική σφαγή των επαναστατών, καταστροφή των περιουσιών τους και εξανδραποδισμό των γυναικόπαιδων.

Η στρατιωτική απάντηση του Χουρσίτ πασά της Πελοποννήσου, που βρισκόταν στα Γιάννενα διευθύνοντας τις επιχειρήσεις εναντίον του Αλή πασά, προέβλεπε την προσβολή της εξέγερσης στην Πελοπόννησο με τακτικό στρατό, πεζικό και ιππικό, από δύο μεριές: Από τη μια απευθείας διεκπεραίωση στρατευμάτων μέσω Ρίου-Αντιρρίου και από την άλλη κάθοδο διαμέσου της ανατολικής Στερεάς με καταστολή της εξέγερσης που είχε ήδη αρχίσει εκεί. Το πρώτο σκέλος των στρατευμάτων υπό τη διοίκηση του Μουσταφάμπε, πέρασε στην Πελοπόννησο πολύ νωρίς (6 Απριλίου) και επιδόθηκε σε συστηματικές καταστροφές πόλεων που είχαν περιέλθει στους εξεγερμένους. Το δεύτερο σκέλος των στρατευμάτων υπό τον Ομέρ Βρυώνη και τον Κιοσέ Μεχμέτ βρισκόταν στη Φθιώτιδα στις 19 Απριλίου με εντολή τη διενέργεια τακτικής εκκαθαριστικών επιχειρήσεων από βορά προς νότο.

Τα ελληνικά στρατιωτικά τμήματα που (μια μέρα πριν) είχαν καταλάβει την Υπά-

τη, αποφάσισαν να την εγκαταλείψουν και να αντιμετωπίσουν την οθωμανική στρατιά στην Φθιώτιδα σε τρία σημεία: Ο Πανουργιάς στη Χαλκωμάτα, ο Δουβουνιώτης στο Γοργοπόταμο και ο Διάκος στην Αλαμάνα. Στις 24 Απριλίου, ο Ομέρ Βρυώνης επιτέθηκε και στα τρία σημεία ταυτόχρονα. Ο Πανουργιάς και ο Δουβουνιώτης αναγκάστηκαν σε υποχώρηση, όμως το τμήμα του Διάκου που αντιστάθηκε πεισματικά στη γέφυρα της Αλαμάνας σφαγιάστηκε και ο ίδιος συνελήφθη επιτόπου. Λίγες μέρες αργότερα τα ελληνικά στρατιωτικά σώματα ηττήθηκαν στο Ελευθεροχώρι της Λαμίας. Στις 8 Μαΐου ο Οδυσσεύς Ανδρούτσος κατάφερε πλήγμα στον Ομέρ Βρυώνη στο χάνι της Γραβιάς. Με 120 μαχητές αντιμετώπισε επιτυχημένα όλη την ημέρα τις οθωμανικές επιθέσεις προξενώντας τους σημαντικές απώλειες και αποσύρθηκε τη νύχτα προς τα βουνά, με ελάχιστες δικές του απώλειες. Λίγες μέρες αργότερα οθωμανικό στρατιωτικό σώμα απέτυχε να καταλάβει τα Βλαχοχώρια της Γκιώνας, που υπερασπιζόνταν ο Γιάννης Γκούρας. Οι τελευταίες αυτές επιτυχίες αναπτέρωσαν το ηθικό των επαναστατημένων και προβλημάτισαν τους Τούρκους, που αποσύρθηκαν προσωρινά στην Μενδενίτσα.

Στις 6 Απριλίου είχε περάσει μέσω Ρίου στην Πελοπόννησο ο Μουσταφάμπεης, κεχαγιάμπεης του Χουρσίτ πασά, με εντολή την καταστολή της εξέγερσης. Έκαψε τη Βοστίτσα (Αίγιο), διάλυσε την πολιορκία του Ακροκορίνθου, έκαψε το Άργος, σύντριψε την αντίσταση που βρήκε στον ποταμό Ξεριά[8], διάλυσε την πολιορκία του Ναυπλίου και μπήκε πανηγυρικά στην Τρίπολη στις 6 Μαΐου. Στις 12 Μαΐου επιχείρησε μια πρώτη απόπειρα διάσπασης της πολιορκίας της Τρίπολης και επιτέθηκε με ισχυρές δυνάμεις εναντίον των πολιορκητών, στο Βαλτέτσι από βορά και νότο. Τη θέση υπερασπίστηκαν στρατιωτικά σώματα των Μαυρομιχαλαίων (Κυριακούλης, Ηλίας και Γιάννης), του Κολοκοτρώνη, των Πλαπούταιων και άλλων καπεταναίων. Την επόμενη ο Μουσταφάμπεης άρχισε υποχώρηση που η ελληνική αντεπίθεση μετέτρεψε σε άτακτη φυγή με σημαντικές απώλειες. Επιζητώντας με κάθε τρόπο την διάνοιξη δρόμου προς τη Μεσσηνία ο Μουσταφάμπεης επιτέθηκε στις 18 Μαΐου στα Δολιανά και στα Βέρβαινα, όπου ηττήθηκε από τα ελληνικά στρατιωτικά σώματα και επέστρεψε άπρακτος στην Τρίπολη. Οι νίκες αυτές, που οφείλουν πολλά στην επιμονή, την μεθοδικότητα αλλά και τις στρατηγικές ικανότητες του Κολοκοτρώνη (αρχιστράτηγος από τις αρχές Μαΐου), επέτρεψαν την στενότερη πολιορκία των φρουρίων, στα οποία άρχισαν να σημειώνονται ελλείψεις των αναγκαίων αφού ο ελληνικός στόλος είχε ήδη περιορίσει με τη δραστηριότητά του, την από θάλασσα τροφοδοσία τους.

Οι πολιορκημένοι της Μονεμβασιάς και του Νεόκαστρου παραδόθηκαν στους επαναστάτες τον Ιούνιο και τον Αύγουστο αντίστοιχα, ενώ στις 23 Σεπτεμβρίου έπεσε η Τριπολιτσά. Την άλωση ακολούθησε γενική σφαγή ενόπλων και αμάχων, Μουσουλμάνων και Εβραίων.

Στις αρχές του 1822 ολοκληρώθηκε η πρώτη Εθνοσυνέλευση της Επιδαύρου η οποία κήρυξε την ανεξαρτησία του Ελληνικού έθνους.

Καθοριστικό γεγονός στις αρχές του έτους ήταν η πτώση του Αλή Πασά που απελευθέρωσε τουρκικές δυνάμεις για να στραφούν κατά της Ελληνικής επανάστασης. Ο αρχηγός της εκστρατείας Χουρσίτ, κατευθύνθηκε αρχικά εναντίον του Σουλίου για να καταστρέψει την μόνιμη εστία αντίστασης στην Ήπειρο. Κυριεύσε αρχικά το Σούλι, αλλά οι Σουλιώτες οργάνωσαν νέα άμυνα στις θέσεις Κιάφα και Ναβαρικό (ή Αβαρικό). Λίγο αργότερα ο Χουρσίτ κλήθηκε στη Λάρισα κατηγορούμενος από τους κύκλους του Σουλτάνου για οικειοποίηση μέρους της περιουσίας του Αλή Πασά. Παρέμεινε στη θέση του ο Ομέρ

(Συνέχεια στην επόμενη σελίδα)

Η Επανάσταση των Ελλήνων

Βρυώνης, να συνεχίσει την πολιορκία των Σουλιωτών.

Οι Έλληνες για να βοηθήσουν τους Σουλιώτες που βρίσκονταν σε δυσμενή θέση, επιχείρησαν αντιπερισπασμό στέλνοντας στρατό στα νότια της Ηπείρου με αρχηγό τον Μαυροκορδάτο. Παράλληλα ένα στρατιωτικό σώμα με αρχηγό τον Κυριακούλη Μαυρομιχάλη αποβιβάστηκε στην περιοχή του Φαναρίου κοντά στις εκβολές του Αχέροντα άλλα απέτυχε. Το σώμα του Μαυροκορδάτου στο οποίο συμπεριλαμβάνονταν και ένας λόχος φιλελλήνων μετά από ορισμένες επιτυχίες στο Κομπότι, ηττήθηκε στη μάχη του Πέτα από τις δυνάμεις του Κιουταχί. Τα υπολείμματα του στρατού κατέφυγαν στο Μεσολόγγι. Λίγο μετά έπεσε και το Σούλι και οι δυνάμεις του Ομέρ Βρυώνη συναντήθηκαν με αυτές του Κιουταχί προελαύνοντας κατά του Μεσολογγίου.

Στο διάστημα που μεσολάβησε από τις αρχές του 1822 μέχρι την μάχη του Πέτα οι επιχειρήσεις στην Πελοπόννησο και στη Στερεά Ελλάδα συνεχίστηκαν. Τον Ιανουάριο παραδόθηκε η Ακροκόρινθος. Το ίδιο διάστημα οι Έλληνες πολιορκούσαν την Πάτρα, ενώ στην Στερεά συνεχίζονταν η πολιορκία της Αθήνας η οποία παραδόθηκε στις 9 Ιουνίου του 1822. Η στρατιά του Δράμαλη διέσχισε τη Στερεά σχεδόν χωρίς αντίσταση, κατέλαβε αμαχητί την Ακροκόρινθο και εισήλθε στην πεδιάδα του Άργους. Ο Κολοκοτρώνης εφαρμόζοντας την τακτική της καμένης γης ανάγκασε τον Δράμαλη να οπισθοχωρήσει πίσω στην Κόρινθο. Κατά την επιστροφή του δέχτηκε επίθεση στα Δερβενάκια, που είχαν καταληφθεί από τις δυνάμεις του Κολοκοτρώνη. Στη μάχη των Δερβενακίων η στρατιά του Δράμαλη καταστράφηκε και ο κίνδυνος για την επανάσταση στην Πελοπόννησο αποτράπηκε. Λίγο αργότερα οι Έλληνες κατέλαβαν το Ναύπλιο.

Στη θάλασσα ο τουρκικός στόλος κατάφερε να ανεφοδιάσει τα κάστρα της Μεθώνης και της Πάτρας που πολιορκούνταν ακόμα από Έλληνες. Τον Φεβρουάριο του 1822 όμως δέχτηκε επίθεση από Έλληνες στον Πατραϊκό κόλπο και οπισθοχώρησε καταφεύγοντας στη Ζάκυνθο. Ένας νέος στόλος συγκεντρώθηκε στην Κωνσταντινούπολη με Ναύαρχο τον Καρά Αλή. Πρώτη του δουλειά ήταν να καταπνίξει την επανάσταση στη Χίο. Στις 30 Μαρτίου 1822 οι Τούρκοι αποβιβάστηκαν στη Χίο χωρίς ιδιαίτερη παρενόχληση από τον ελληνικό στόλο που είχε αποχωρήσει νοτιότερα και προχώρησαν σε εκτεταμένες λεηλασίες και σφαγές άμαχου πληθυσμού. Χιλιάδες κάτοικοι του νησιού (25.000 περίπου) σφαγιάστηκαν ή αιχμαλωτίστηκαν ενώ μεγάλο μέρος του πληθυσμού διέφυγε προς τα Ψαρά, τις Κυκλάδες την Πελοπόννησο.

Η σφαγή της Χίου είχε μεγάλο αντίκτυπο στην κοινή γνώμη των δυτικοευρωπαϊκών κρατών και μετέβαλε τη στάση της υπέρ του αγώνα των Ελλήνων. Ο τουρκικός στόλος παρέμεινε στο λιμάνι της Χίου μέχρι τον Ιούνιο του 1822. Τότε οι Έλληνες επιχείρησαν με πυρπολικά να προκαλέσουν καταστροφές στον τουρκικό στόλο. Ο Κωνσταντίνος Κανάρης κατάφερε να ανατινάξει την τουρκική ναυαρχίδα προκαλώντας τεράστιο πλήγμα στον τουρκικό στόλο.

Το 1822 άναψαν και νέες εστίες επανάστασης. Στις αρχές του χρόνου επαναστάτησαν η Νάουσα, η Βέροια, η Κατράνιτσα, η Χρούπιστα και οι περιοχές του Ολύμπου. Οι Τούρκοι απάντησαν άμεσα και με μία στρατιά του Πασά της Θεσσαλονίκης, καταστρέφοντας τη Νάουσα. Οι γυναίκες της πόλης κατέφυγαν στον ποταμό Αράπιτσα και για να αποφύγουν

την αιχμαλωσία προτίμησαν να πέσουν στον γκρεμό. Στη συνέχεια προχώρησαν σε καταστροφές πολλών Ελληνικών χωριών και κωμοπόλεων της Κεντρικής Μακεδονίας, λόγω της συμμετοχής τους στην επανάσταση, μεταξύ των οποίων, το Κιλκίς, το Καρασούλι, το Λαγκαδά και την περιοχή γύρω από τη Νάουσα. Στο μεταξύ, συστάθηκε τριμελής Επιτροπή Βορειομακεδόνων, εκπροσωπούμενη από το Μοναστήρι, το Κρούσοβο και τη Βογδάντσα (από ένα μέλος), στην πρώτη Προσωρινή Ελληνική Κυβέρνηση του 1822.

Αντίθετα στην Κρήτη η επανάσταση σημείωνε επιτυχίες. Ο Πασάς του Ηρακλείου σε συνεργασία με τη στρατιά που έστειλε από την Αίγυπτο ο Μωχάμετ Άλη απέτυχαν να καταστείλουν την επανάσταση. Οι Έλληνες πέτυχαν σημαντική νίκη στην μάχη του Κρουσώνα. Τον Μάιο του 1822 δημιουργείται προσωρινή διοίκηση στο νησί με το όνομα προσωρινό πολίτευμα νήσου Κρήτης.

Σε διπλωματικό επίπεδο, οι Έλληνες έστειλαν αντιπροσώπους στο συνέδριο της Ιερής Συμμαχίας στη Βερόνα, οι οποίοι δεν έγιναν δεκτοί. Στο συνέδριο της Βερόνας επικράτησαν οι θέσεις του Μέττερνιχ και η ελληνική επανάσταση καταδικάστηκε. Αν και οι μεγάλες δυνάμεις εξακολουθούσαν να κρατούν αποστάσεις από την ελληνική επανάσταση, το μικρό νεοσύστατο κράτος της Καραϊβικής, η Αϊτή, έγινε η πρώτη χώρα που αναγνώρισε την Ελληνική Επανάσταση και την Ελλάδα ως ανεξάρτητο κράτος.

Αποτίμηση της Ελληνικής Επανάστασης

Η Ελληνική Επανάσταση υπήρξε ιδιαίτερος σταθμός της ιστορίας του Νεώτερου Ελληνισμού, καθώς οδήγησε στην ίδρυση του Ελληνικού κράτους. Ενέπνευσε τις επόμενες γενεές των Ελλήνων για διαδοχικές απελευθερωτικές εξορμήσεις και σε καιρούς δοκιμασίας τις εμπύχωσε για υπομονή και αντίσταση.

Τον επόμενο αιώνα, καθώς μικρό μόνο τμήμα των ιστορικών ελληνικών χωρών περιλαμβανόταν στο νέο κράτος, η προσπάθεια υλοποίησης της Μεγάλης Ιδέας, της διεύρυνσης δηλαδή των ελληνικών συνόρων ώστε να περιλάβουν το σύνολο των περιοχών αυτών, αποτέλεσε βασικό άξονα της ελληνικής πολιτικής.

Η κοινή επιδίωξη των υποστηρικτών τόσο της μοναρχίας όσο και αβασιλευτών πολιτευμάτων κατά τη διάρκεια της Επανάστασης, η δημιουργία πολιτεύματος «παραστατικού», δηλαδή κοινοβουλευτικού και συνταγματικού, επιτεύχθηκε με την Επανάσταση 1843

Η Ελληνική Επανάσταση ήταν η μόνη από τις φιλελεύθερες επαναστάσεις των χρόνων 1820-1822 που ευοδώθηκε. Έτσι, τη δεκαετία του 1820 η Ελλάδα έγινε η πηγή έμπνευσης του διεθνούς φιλελευθερισμού και προκάλεσε το κίνημα του Φιλελληνισμού ενώ το ελληνικό ζήτημα απασχόλησε την ευρωπαϊκή διπλωματία επί δώδεκα χρόνια.

Παρέσυρε τις κυβερνήσεις Μεγάλων Δυνάμεων να ενδιαφερθούν θετικά για την τύχη της, να συνεργαστούν και να υπογράψουν Πρωτόκολλα και Συνθήκες για την αίσια έκβασή της, σε αντίθεση με την τότε πολιτική τους. Απέτέλεσε, έτσι, ισχυρό πλήγμα για το καθεστώς της Ιεράς Συμμαχίας και σήμανε το θρίαμβο της αρχής των εθνοτήτων. Καθώς ο γλωσσικός εξελληνισμός των αλλόφωνων εγγράμματων ορθοδόξων άρχισε να ταυτίζεται με την πολιτική υποστήριξη του νέου κράτους, εντάθηκε η άνοδος των εθνικισμών των υπόλοιπων βαλκανικών λαών.

Η 25η Μαρτίου είναι εθνική εορτή, όπως ορίστηκε με βασιλικό διάταγμα του Όθωνα στις 15 Μαρτίου του 1838 ως επέτειος της έναρξης της Επανάστασης.

Μετά το '21... Αναζητώντας εθνική συνείδηση

Η αυτονομία της Ελλάδας παραχωρήθηκε σχετικά απλά και ήρθε ως συνέπεια της ήττας της Τουρκίας στον Ρωσοτουρκικό Πόλεμο του 1928-1929 αλλά και μιας σειράς διπλωματικών αντιθέσεων και διαφορών μεταξύ των Μεγάλων Δυνάμεων που επέβησαν τελικά υπέρ της ελληνικής πλευράς.

Σε αυτό συνέβαλαν αποτελεσματικά και οι πολιτικοί χειρισμοί του Καποδίστρια ο οποίος, παρόλο που θεωρείτο άνθρωπος της Ρωσίας, άσκησε πολιτική ίσης φιλίας απέναντι στις τρεις Δυνάμεις. Ο πολύ έμπειρος κυβερνήτης γνώριζε άριστα ότι ο άστοχος χειρισμός των σχέσεων της χώρας απέναντί τους θα ήταν δυνατόν όχι μόνο να οδηγήσει στη ματαίωση της εφαρμογής της Συνθήκης της 2ης Ιουλίου αλλά και να προκαλέσει ενδεχομένως σύγκρουση των τριών Δυνάμεων με ολέθριες συνέπειες για την Ελλάδα. Με αυτό το σκεπτικό, εφάρμοσε απαρέγκλιτα την πολιτική ίσης φιλίας προς τις Δυνάμεις, την οποίαν ανήγαγε μάλιστα σε αληθινή πολιτική εθνικής ανεξαρτησίας.

Τελικά οι Οθωμανοί αναγκάστηκαν να δεχθούν τα σύνορα Παγασητικού – Αμβρακικού όπως ακριβώς καθορίστηκαν από τις δυτικές Δυνάμεις στη Συνθήκη της Αδριανούπολης το 1829. Με το που επεβλήθη η αυτονομία της Ελλάδας ξεκίνησε ένας νέος κύκλος αντιπαράθεσης της νέας πλέον χώρας με την Οθωμανική Αυτοκρατορία και αυτός εστιάστηκε στη ρήξη της αυτοκέφαλης Εκκλησίας της Ελλάδας με το Πατριαρχείο, πράγμα το οποίο διασπούσε το ελληνορθόδοξο μιλιέτ της αυτοκρατορίας που αποτελούσε τον συνεκτικό ιστό των χριστιανικών πληθυσμών της.

Παρά τις επιμέρους μικροδιαφορές των τριών Δυνάμεων, που τελικά λειτούργησαν από τύχη υπέρ της συγκρότησης του νέου ελληνικού κρατιδίου, τόσο οι Γάλλοι όσο και οι Άγγλοι, προβλέποντας τις ευρύτερες πολιτικές εξελίξεις στο Ανατολικό Ζήτημα, έκριναν ότι η πλήρης ανεξαρτησία της Ελλάδας εξυπηρετούσε τα συμφέροντά τους και εργάστηκαν προς την κατεύθυνση εκείνη που οδήγησε στην υπογραφή του Πρωτοκόλλου του Λονδίνου στις 3 Φεβρουαρίου 1830. Η πίεση των Αγγλογάλλων προς αυτή τη λύση ήταν ένας ευφυής πολιτικός ελιγμός, που λειτούργησε στις εξελίξεις ως αντίβαρο στην επιρροή που είχε διασφαλίσει η ορθόδοξη Ρωσία επιβάλλοντας τον Καποδίστρια.

Είναι αλήθεια ότι τότε υπήρχαν συγκρουόμενα συμφέροντα ανάμεσα στις τρεις ευρωπαϊκές Δυνάμεις. Μάλιστα, η «Ειδική Επιτροπή για τα προβλήματα της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας» που είχε ορίσει πριν από τη Συνθήκη της Αδριανούπολης ο Τσάρος Νικόλαος, είχε εκτιμήσει ότι ο διαμελισμός της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας δεν συνέφερε τη Ρωσία, θεωρώντας ότι σε μια τέτοια περίπτωση οι υπόλοιπες Δυνάμεις θα πρόβαλλαν εδαφικές απαιτήσεις στα Βαλκάνια. Σε γενικές γραμμές, λοιπόν, η ρωσική πλευρά τασσόταν υπέρ της ακεραιότητας της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας στην Ευρώπη, πιστεύοντας ότι ο διαμελισμός της τελικά θα απέβαινε ενάντια στα πραγματικά συμφέροντα της Ρωσίας.

Αυτές οι αλληλοσυγκρουόμενες πολιτικές των Μεγάλων Δυνάμεων είχαν, όπως είναι φυσικό, ιδιαίτερη επίδραση στο νεοσύστατο

κράτος, το οποίο προσπαθούσε να κρατήσει ίσες αποστάσεις απέναντί τους προκειμένου να διασφαλίσει την ανεξαρτησία του. Τελικά, μέσα απ' αυτή την πολιτική ισορροπιών, η Ελλάδα έστρεψε την προσοχή της προς τη Δύση παραμερίζοντας την ομόθηρική της Ρωσία. Θα φανεί ίσως παράξενο, αλλά σε αυτή την προτίμηση έπαιξε ρόλο η αρχαία ελληνική κληρονομιά περισσότερο από το ομόθηρικο. Οι Δυτικοί γνώριζαν και θαύμαζαν τον αρχαίο ελληνικό πολιτισμό, πράγμα που δημιουργούσε από μόνο του μια ισχυρή συναισθηματική δέσμευση απέναντι στο νεοσύστατο κρατίδιο.

Οι Δυτικοί, παρακινούμενοι από πραγματικά φιλελληνικά αισθήματα, καλλιέργησαν με ρομαντική διάθεση την ιδέα της συνέχειας του ελληνισμού, συνδέοντας τους τότε Έλληνες με τους αρχαίους τους προγόνους. Αυτή την ιδέα οι Έλληνες ευφυώς την ενστερνίστηκαν με ενθουσιασμό. Ο αγώνας τους πλέον λάμβανε ένα ισχυρότατο πλεονέκτημα: ήταν οι απόγονοι του πιο ένδοξου πολιτισμού, ήταν οι συνεχιστές τους στην Ιστορία. Αυτό το ιδεολόγημα χάρισε έμπνευση, δύναμη, αλλά και μια αξιοπρέπεια απέναντι στους υπολοίπους Ευρωπαίους.

Στο νεοσύστατο κράτος άρχισε – ταυτόχρονα με την οικοδόμησή του – ένας αγώνας πνευματικός, που θα έλεγε κανείς ότι συνεχίζεται με ασαφείς όρους μέχρι σήμερα. Στην αναζήτηση του εθνικού μας αφηγήματος οι λόγιοι της εποχής έστρεψαν την προσοχή τους στο να υπηρετήσουν και να διαδώσουν την ιδέα της σύνδεσής μας με την αρχαιότητα, πράγμα που μας συνέδεε αυτόματα με τον σύγχρονο ευρωπαϊκό πολιτισμό και ενέτασσε τη χώρα στον δυτικό κόσμο. Από την άλλη, αυτή η προσπάθεια έβρισκε αντικειμενικές δυσκολίες που δεν ήταν εύκολο να ξεπεραστούν, προσκρούοντας πάνω στον εμπεδωμένο ανατολίτικο και βυζαντινό χαρακτήρα της χώρας, που αντιπροσώπευε μια ολόκληρη κοσμοθεωρία. Να σημειώσουμε ότι αυτές οι αναπροσαρμογές ήταν τις περισσότερες φορές επώδυνες και ακατανόητες στον μέσο Έλληνα ανατολίτη. Ταυτόχρονα, όμως, ήταν και ιδιαίτερα χρήσιμες, αν λάβει κανείς υπόψη τι άφηνε πίσω του ο υπόδουλος ελληνισμός και, κυρίως, ποιες προοπτικές ανοίγονταν μπροστά του.

Προφανώς, η ρομαντική διάθεση δεν αποτελεί μοχλό της Ιστορίας αλλά ενίοτε μπορεί να την επηρεάσει. Έτσι κι ο φιλελληνισμός διαφόρων χωρών ή προσώπων αντιμετωπίζεται και εξετάζεται μέσα από συσχετισμούς εθνικών συμφερόντων και σκοπιμοτήτων. Το ζήτημα πάντα ήταν, και εξακολουθεί να είναι, το αν η χώρα μπορεί να διαχειρίζεται στις διάφορες ιστορικές συγκυρίες το δικό της συμφέρον, εκμεταλλεύομενη τις εκάστοτε πολιτικές καταστάσεις – δίχως να ψάχνει συνέχεια σωτήρες που θα ... αγωνιστούν για το μεγαλείο της!

Τις βαθύτατες αυτές χαρακτηριστικές αντιφάσεις το νεοελληνικό κράτος όχι μόνο δεν μπόρεσε να τις επιλύσει, αλλά θα έλεγε κανείς ότι αποτελούν μια από τις βασικές κακοδαιμονίες του ελληνισμού οι οποίες κρατούν τη χώρα μακριά από τον φυσικό της χώρο, που είναι η Ευρώπη και ο ευρωπαϊκός πολιτισμός.

(Ξενοφών Α. Μπρουντζάκης - Το ΠΟΝΤΙΚΙ)

Τιμούμε την Επανάσταση των Ελλήνων,
που άρχισε στις 17 Μαρτίου 1821,
στην Αρεόπολη Λακωνίας (Τσίμοβα),
γιά Ελευθερία - Ανεξαρτησία.

Οικογένεια ΗΛΙΑ και ΕΛΕΝΗΣ
ΑΝΑΣΤΑΣΟΠΟΥΛΟΣ

Με σεβασμό
και θαυμασμό
γιά τους
ήρωες του '21

Σε γνωρίζω από την κόψη
Του σπαθιού την τρομερή,
Σε γνωρίζω από την όψη
Που με βία μετράει τη γη

Στην μνήμη ΧΡΗΣΤΟΥ ΤΟΜΑΡΑ και
ΘΕΟΔΩΡΟΥ ΣΠΥΡΟΠΟΥΛΟΥ (Σικάγο)

Τιμούμε την επανάσταση του '21

ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ
ΟΜΟΣΠΟΝΔΙΑ ΙΟΝΙΩΝ ΝΗΣΩΝ, ΑΜΕΡΙΚΗΣ

Απ' τα κόκαλα βγαλμένη / Των Ελλήνων τα ιερά,
Και σαν πρώτα ανδρειωμένη / Χαίρε, ω χαίρε, Ελευθεριά!

Τιμή στους ήρωες της
επανάστασης του '21, που
αγωνίστηκαν γιά την ελευθερία

Οικογένεια
ΜΑΡΚΟΥ ΜΠΑΧΑ (Bufallo, New York)

Ω τρακόσιοι! Σηκωθήτε / Και ξανάλθετε σ' εμάς
Τα παιδιά σας θέλ' ιδήτε / Πόσο μοιάζουμε με σας.

ΖΗΤΩ η ΕΛΛΑΔΑ
ΖΗΤΩ οι ΗΡΩΕΣ της
Επανάστασης του '21

Οικογένεια
ΓΙΩΡΓΟΥ ΜΑΡΑΓΚΟΥ (Μαϊάμι)

«Αγαπητές και αγαπητοί συμπατριώτες, Με αίσθημα βαθιάς συγκίνησης εορτάζουμε και φέτος την επέτειο της Εθνικής Παλιγγενεσίας, ενός ιστορικού γεγονότος, το οποίο αποτελεί ορόσημο για το παρελθόν, το παρόν και το μέλλον του απανταχού Ελληνισμού.

Το παράδειγμα των Ελλήνων αγωνιστών συνεχίζει να μας εμπνέει για την προώθηση της ελευθερίας, της εθνικής κυριαρχίας και της εδαφικής ακεραιότητας της πατρίδας μας. Παράλληλα, σε μία εποχή ραγδαίων γεωπολιτικών μεταβολών το διαχρονικό και ελπιδοφόρο μήνυμα της Επανάστασης του 1821 υπέρ της ανεξαρτησίας, της δημοκρατίας, της δικαιοσύνης και της αυτοδιάθεσης των λαών παραμένει πιο επίκαιρο από ποτέ και μας θυμίζει ότι η επιβίωση και η ευημερία ενός έθνους απαιτούν αδιάκοπο αγώνα, διαρκή επαγρύπνηση, προσήλωση σε ιδανικά και αξίες καθώς και βαθιά μελέτη της Ιστορίας.

Η συνεισφορά των Ελλήνων της διασποράς τόσο κατά τον εθνοαπελευθερωτικό αγώνα, όσο και κατά τα πρώτα δύσκολα βήματα του ελληνικού κράτους υπήρξε ανεκτίμητη. Από τη Βιέννη της προεπαναστατικής περιόδου όπου ο Ρήγας Φεραίος συλλογάται την πνευματική αφύπνιση των Ελλήνων και εκδίδει την περίφημη Χάρτα έως το Παρίσι όπου ο Αδαμάντιος Κοραΐς θέτει τα θεμέλια του Ελληνικού Διαφωτισμού, η φλόγα για λευτεριά σιγοκαίει στις καρδιές των ελληνικών κοινοτήτων.

Από την Οδησό, όπου το 1814 οι Ξάνθος, Σκουφάς και Τσακάλωφ ιδρύουν τη Φιλική Εταιρεία και από τα λιμάνια της Τεργεστής,

Μήνυμα Προέδρου της Δημοκρατίας Κωνσταντίνου Αν. Τασούλα προς τους Απόδημους Έλληνες, γιά την Επέτειο της Εθνικής Εορτής

της Μασσαλίας και της Αλεξάνδρειας, τα οποία καθίστανται, με τη συμβολή Ελλήνων μεγαλεμπόρων και ευεργετών, κόμβοι μεταφοράς εφοδίων και ορμητήρια φιελλήνων εθελοντών, έως την Αγία Πετρούπολη και τη Γενεύη, όπου ο Ιωάννης Καποδίστριας επιχειρεί να πείσει τις Μεγάλες Δυνάμεις της εποχής για τον δίκαιο αγώνα των Ελλήνων,

η συμβολή του απανταχού Ελληνισμού ήταν ανεκτίμητη και καθοριστική.

Είμαι βέβαιος ότι, αναλογιζόμενοι αυτήν ακριβώς την αυταπάρνηση των προγόνων μας, αντλείτε και εσείς δύναμη και έμπνευση, ώστε να συνεχίσετε να διαπρέπετε ως Έλληνες όσο μακριά από την πατρίδα και εάν βρίσκεστε.

Με την ανιδιοτελή αγάπη σας για την Ελλάδα, τις πρωτοβουλίες και δράσεις σας για τη διατήρηση της γλώσσας και των παραδόσεών μας, της κληρονομιάς και της ταυτότητας της Πατρίδας μας, αποδεικνύετε ότι η παρουσία σας σε κάθε γωνιά της γης είναι πλούτος, δύναμη, πολύτιμο στήριγμα και τιμή για το Έθνος μας.

Ελληνίδες και Έλληνες του εξωτερικού, Η θυσία των ηρώων της Επανάστασης, καθώς και η ανιδιοτελής προσφορά των Ελλήνων της διασποράς, μας γεμίζει υπερηφάνεια για την Ιστορία μας ως Έθνους και μας εμπνέει για την οικοδόμηση ενός μέλλοντος ασφάλειας και ευημερίας. Η χώρα μας, άλλωστε, παρά τις δυσκολίες, παραμένει ένας πυλώνας σταθερότητας και ειρήνης σε μία ταραγμένη αλλά στρατηγικά καθοριστική γειτονιά, σε έναν αβέβαιο κόσμο.

Με ενότητα και πίστη στις δυνάμεις και τις αρχές του Ελληνισμού θα συνεχίσουμε να αγωνιζόμαστε, ο καθένας από το μετερίζι του, για μία πατρίδα ισχυρή και για έναν κόσμο δικαιοτέρα όπως τον είχαν οραματιστεί τον 19ο αιώνα οι Έλληνες, λόγιοι, αγωνιστές, κληρικοί και ο λαός. Την ίδια ώρα, περισσότερα από 50 χρόνια από την τουρκική εισβολή, δεν ξεχνάμε το χρέος μας για μία Κύπρο ελεύθερη και επανενωμένη.

Ας εορτάσουμε, λοιπόν, τη μεγάλη αυτή ημέρα της επετείου της 25ης Μαρτίου και του Ευαγγελισμού της Θεοτόκου με χαρά και υπερηφάνεια. Εύχομαι ολόψυχα σε όλες και όλους εσάς, υγεία και πρόοδο.

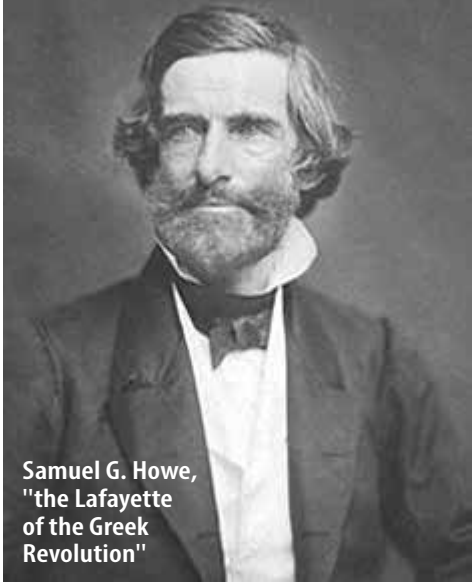
Χρόνια πολλά σε όλους! Ζήτω η Ελλάδα!»

«Να μην έχετε πολυτέλεια, να μην πηγαίνετε εις τους καφενέδες και τα μπιλιάρδα. Να δοθείτε εις τας σπουδάς σας και καλύτερα να κοπιάσετε ολίγον, δύο και τρεις χρόνους και να ζήσετε ελεύθεροι εις το επίλοιπο της ζωής σας, παρά να περάσετε τέσσαρους - πέντε χρόνους τη νεότητά σας, και να μείνετε αγράμματοι».

(ομιλία Θεόδωρου Κολοκοτρώνη στους γυμνασιόπαιδες, στην Πνύκα, 8 Οκτωβρίου 1838)

Ο "Λαφαγιέτ της ελληνικής Επανάστασης", Βοστώνη

Samuel G. Howe, "the Lafayette of the Greek Revolution"

Ο ιατρός Samuel Gridley Howe πήγε στην Ελλάδα λίγο μετά την έναρξη της επανάστασης του '21, αγωνίστηκε, πολεμώντας μαζί με τους ξεσηκωμένους Έλληνες και πρόσφερε τις υπηρεσίες του ως ιατρός και φιλάνθρωπος.

Ο Howe λίγο μετά την αποφοίτησή του από το πανεπιστήμιο Brown και την απόκτηση ειδικότητας από την ιατρική σχολή του Harvard (1824), με ενθουσιασμό και έχοντας ως πρότυπο τον λόρδο Βύρωνα, πήγε στην επαναστατημένη Ελλάδα. Στα 1827 επέστρεψε στην Βοστώνη, όπου επιδόθηκε στην συλλογή χρημάτων και αγαθών για τον εξαθλιωμένο λαό της Ελλάδας.

Συγκέντρωσε το αστρονομικό για την εποχή ποσό των 60.000 δολ., εξαιτίας του φιλελληνισμού των Αμερικανών, που ήταν στο πλευρό των επαναστατημένων, αγωνιζόμενων Ελλήνων.

Τα χρήματα και τα αγαθά διατέθηκαν από τον ίδιο -που επέστρεψε στην Ελλάδα- στον δεινοπαθούσα λαό της, βασικά στην Αίγινα, στην Κόρινθο, όπου ο Howe δημιούργησε καταυλισμούς.

Γιά τον αγώνα του υπέρ της επαναστατημένης Ελλάδας και των Ελλήνων, τον ιατρό Howe αποκαλούσαν "ο Λαφαγιέτ της ελληνικής επανάστασης". Στα 1828 δημοσίευσε ένα βιβλίο με τον τίτλο "Historical Sketch of the Greek Revolution". Στα 1909 δημοσιεύτηκε ένα ακόμα βιβλίο από την κόρη του συγγραφέα-ποιήτρια Laura Elizabeth Howe Richards, που αναφερόταν στην ζωή και προσφορά του μεγάλου φιλέλληνα, με τον τίτλο "Letters and Journals of Samuel Gridley Howe".

Ο τάφος ενός εκ των κορυφαίων Αμερικανών φιλελλήνων, που πολέμησαν στο πλευρό των Ελλήνων στην επανάσταση του '21 και βοήθησαν ουσιαστικά τον λαό της Ελλάδας, του ιατρού Samuel Gridley Howe, είναι στο εθνικό κοιμητήριο Mount Auburn Cemetery, που έχει αναγνωριστεί ως "ιστορικός τόπος", στην Βοστώνη.

Στην Βοστώνη, υπάρχει και το σπίτι του Χάουε, που διατηρείται ως μουσείο. Είναι κοντά στο γενικό προξενείο της Ελλάδας, το οποίο... αγνοεί την ύπαρξη του σπιτιού-μουσείου!!!

ΖΗΤΩ ΤΟ 1821

Αθανάσιος ΚΟΥΡΚΟΥΛΗΣ
The Continental Restaurant
266 Broadway, Route 1
Saugus, Mass

«Ως μία βροχή έπεσεν εις όλους μας η επιθυμία της ελευθερίας μας και όλοι, μικροί και μεγάλοι, συμφωνήσαμε εις αυτό το σκοπό και εκάμαμεν την Επανάσταση...»
(Θ. Κολοκοτρώνης)

Η ελληνική σημαία τοποθετήθηκε με την πρωτοβουλία και ενέργειες ενός Έλληνα κατοίκου της πόλης ΥΨΗΛΑΝΤΗ

Η πόλη Υψηλάντη, Μίσιγκαν

Στην Πολιτεία Μίσιγκαν, πριν το Νητρόιτ. Δύομιση ώρες οδικά από Σικάγο, έδρα του γενικού Προξενείου της Ελλάδας με... "ευθύνη" και για γειτονικές Πολιτείες. Η πόλη πήρε το όνομά της, Υψηλάντη, τον Απρίλιο του χρόνου 1825, για να τιμήσει την επανάσταση των Ελλήνων και τον μεγάλο αγωνιστή.

Σε κεντρικό σημείο της πόλης, υπάρχει και ανδριάντας-προτομή του ήρωα της επανάστασης Δημήτριου Υψηλάντη, του αρχηγού δηλαδή της Φιλικής Εταιρίας, αρχιστράτηγου των επαναστατικών ελληνικών δυνάμεων από Ιούνιο 1821 και αδελφού του Αλέξανδρου Υψηλάντη.

Όσο υπάρχει γενικό Προξενείο της Ελλάδας στην περιοχή (με έδρα Σικάγο) ουδέποτε γενικός Πρόξενος επισκέφθηκε την πόλη για να καταθέσει έστω ένα στεφάνι στην προτομή του Δ. Υψηλάντη, να πει ένα "ευχαριστώ" στο δημοτικό της Συμβούλιο. Πιθανά αγνοεί την ύπαρξη της πόλης και του ανδριάντα του Υψηλάντη από τον οποίον πήρε το όνομά της.

Η Ελλάδα, ουδέποτε τίμησε την πόλη, αγνοεί πιθανά και την ύπαρξή της. Οι επισκεπτόμενοι το Σικάγο Έλληνες υπουργοί και πολιτικοί, ουδέποτε ενδιαφέρθηκαν. Πιθανά αγνοούν και την ύπαρξη της πόλης Υψηλάντη.

Η πόλη Ελλάδα, στα βόρεια της Πολιτείας Νέας Υόρκης

Στην Πολιτεία Νέας Υόρκης, στα βόρεια, υπάρχει η πόλη Greece (Ελλάδα).

Στο ιδρυτικό της πόλης αναφέρεται: "...The Town of Greece was incorporated in 1822. It was named after the country of Greece, as a show of support as the Greek people fought for their independence from Turkish rule. The name is also a tribute to this oldworld nation a symbol of intellectual and athletic excellence..."

Η "Ελλάδα" έχει δώσει και στα 4 σχολεία της (γυμνάσια), ελληνικά ονόματα: Αθηνά, Αρκαδία, Οδύσσεια, Ολυμπία. Η λατρεία της πόλης για την Ελλάδα και ειδικά την αρχαία Ελλάδα, δεδομένη.

LAWS OF NEW-YORK.

CHAP. CVII.

108

AN ACT to divide the Town of Gates, in the County of Monroe.

Passed March 22, 1822.

1. BE it enacted by the People of the State of New-York, represented in Senate and Assembly, That from and after the first day of April next, all that part of the town of Gates, in the county of Monroe, lying north of the south lines of lots number sixteen, thirty-two, seventy-two, eighty-one, ninety-nine, one hundred and eight, one hundred and thirty-five, one hundred and forty-four, and one hundred and fifty-three, in number one, snort range of Phelps and Gorham's purchase, west of Genesee river, shall be erected into a separate town by the name of Greece, and the first town meeting shall be held at the house of Loath Eldridge, in the said town of Greece.

Η πρώτη επαναστατική προκήρυξη της Καλαμάτας (Πετρόμπεης Μαυρομιχάλης και Μεσσηνιακή Γερουσία)

«Ο ανυπόφορος ζυγός της Οθωμανικής τυραννίας εις το διάστημα ενός και επέκεινα αιώνος κατήντησεν εις μίαν ακμήν, ώστε να μη μείνη άλλο εις τους δυστυχείς Πελοποννησίους Γραικούς, ειμή μόνον η πνοή, και αυτή δια να ωθή κυρίως τους εγκαρδίους των ανασταναγμούς, εις αυτήν την αθλιαν κατάστασιν, όντες υστερημένοι από όλα τα δικάια μας, με μίαν γνώμην ομοφώνως απεφασίσαμεν να λάβωμεν τα άρματα, και να ορμήσωμεν κατά των τυράννων.

Πάσα προς αλλήλους μας φατρία και διχόνοια, ως καρποί της τυραννίας, απερρίφθησαν εις τον βυθόν της λήθης, και άπαντες πνέομεν πνοήν ελευθερίας, αι χείρες μας, αι δεδεμένοι μέχρι του νυν από τας σιδηράς αλύσσους της βαρβαρικής τυραννίας ελύθησαν ήδη, και υψώθησαν μεγαλοψύχως προς όλεθρον της βδελυράς τυραννίας και έλαβον τα όπλα κατά των τυράννων, οι πόδες οι περιπατούντες εν νυκτί και ημέρα εις τας ενηγγαρεύσεις της ασπλαχνίας τρέχουν εις απόκτησιν των δικαιωμάτων μας, η κεφαλή μας η κλίνουσα τον αυχένα υπό τον ζυγόν, τον απετίναξε, και άλλο δεν φρονεί, ειμή τη ελευθερίαν, η γλώσσα μας, η αδυνατούσα εις το να προσφέρη λόγον εκτός των ανωφελών παρακλήσεων προς εξιλέωσιν της μανίας των τυράννων, τώρα μεγαλοφώνως φωνάζει, και κάμνει να αντηχή ο αήρ το γλυκύτατον όνομα της ελευθερίας.

Εν ενί λόγω όλοι απεφασίσαμεν ή να ελευθερωθώμεν ή να αποθάνωμεν, διό και προσκαλούμεν την συνδρομήν και βοήθειαν όλων των εξευγενισμένων Ευρωπαϊκών γενών, ώστε να δυνηθώμεν να φθάσωμεν ταχύτερος εις τον ιερόν και δίκαιον σκοπόν μας, και να λάβωμεν τα δικάια μας, και να ανανεώσωμεν το τεταλαιπωρημένον ελληνικόν γένος μας.

Δικαίω τω λόγω η μήτηρ μας Ελλάς, εκ της οποίας και υμείς εφωτίσθητε, απαιτεί όσον τάχος την φιλόανθρωπον συνδρομήν και δια χρημάτων και δια όπλων, και δια συμβουλής, της οποίας εσμέν ευέλπιδες οτι θέλομεν αξιωθή, και ημείς θέλομεν σας ομολογεί άκραν υποχρέωσιν, και εν καιρώ θέλομεν δείξει και εμπράκτως την υπέρ της συνδρομής σας ευγνωμοσύνην μας.

Εκ του Σπαρτιατικού στρατοπέδου της Καλαμάτας τη (23) Μαρτίου 1821 πρώτον έτος της ελευθερίας.

(Πέτρος Μαυρομιχάλης, ηγεμών και Αρχιστράτηγος και η Μεσσηνιακή Γερουσία εν Καλαμάτα - 23 Μαρτίου 1821)».

"Προκήρυξις προς τους Αμερικανούς της εν Καλαμάτα Μεσσηνιακής Συγκλήτου"

«Αποφασίζοντες να ζήσωμεν ή να αποθάνωμεν δια την ελευθερίαν, συρόμεθα προς εσάς από δικαίαν συμπάθειαν, διότι εις τον τόπον σας εδιάλεξε να κατοική η ελευθερία, από μόνους εσάς λατρευόμενη, καθώς ελατρεύετο από τους πατέρας μας. Όθεν επικαλούμενοι το όνομα της επικαλούμεθα εν ταυτώ το ιδικόν σας πεποιθότες, ότι μιμούμενοι εσάς θέλομεν μιμηθή τους προγόνους μας και δειχθί άξιοι εκείνων, αν φθάσωμεν να σας ομοιάσωμεν.

Αι αρεταί σας, ώ Αμερικανοί! Μας προσεγγίζουν εις εσάς, μ' όλον ότι μας χωρίζουν ευρύτατα θάλασσα. Ημείς σας νομίζομεν πλησιεστέρους παρά τα γειτονεύοντα με ημάς έθνη και σας έχομεν φίλους και συμπολίτας και αδελφούς, διότι είσθε δίκαιοι φιλόανθρωποι και γενναίοι. Δίκαιοι, ότι και ελεύθεροι, φιλόανθρωποι και γενναίοι, ότι πολιτεύεσθε κατά το ευαγγέλιον.

Η ελευθερία σας δεν επιστηρίζεται εις άλλων εθνών δουλείαν, ούτε η ευδαιμονία σας εις ξένας συμφοράς και ταλαιπωρίας, άλλ' εξ εναντίας, ελευθέρως και ευτυχώς ζώντες, επιθυμείτε να μετέχωσιν όλοι οι άνθρωποι από τα αυτά αγαθά, και ν' απολαύωσιν όσα δικαιώματα η φύσις εις όλους εξ' ίσου εμοίρασεν. Εσείς πρώτοι εκηρύξατε τα δικαιώματα ταύτα και πάλιν πρώτοι εσείς τα εσεβάσθητε, αποδίδοντες εις τους αποκτηνομένους Αφρικανούς ανθρώπινον αξίωμα.

Κατά το παράδειγμα σας κατέλυσεν η Ευρώπη την σκληράν εκείνην και απάνθρωπον σωματεμπορίαν και από εσάς ακόμη διδάσκεται δικαιοσύνην και μανθάνει να καθαρήν από τους ή θανατηφόρους συνηθείας.

Η δόξα αύτη, ώ Αμερικανοί! εις μόνους εσάς ανήκει, και σας ανυψώνει υπεράνω όλων των φημισμένων δια της ευνομίας και ελευθερίας εθνών. Υμέτερον είναι, ώ άνδρες! να επιθέσετε τον κολοφώνα εις την δόξαν σας, βοηθώντας μας να καθαρίσωμεν την Ελλάδα από τους μολύνοντας αυτήν εκ τετρακοσίων ετών βαρβάρους. Άξιον υμών αναντιρρήτως είναι να πληρώσετε των πεπολιτισμένων λαών το χρέος, να διώξετε την αμάθειαν και τυραννίαν από την πατρίδα των τεχνών και της ελευθερίας.

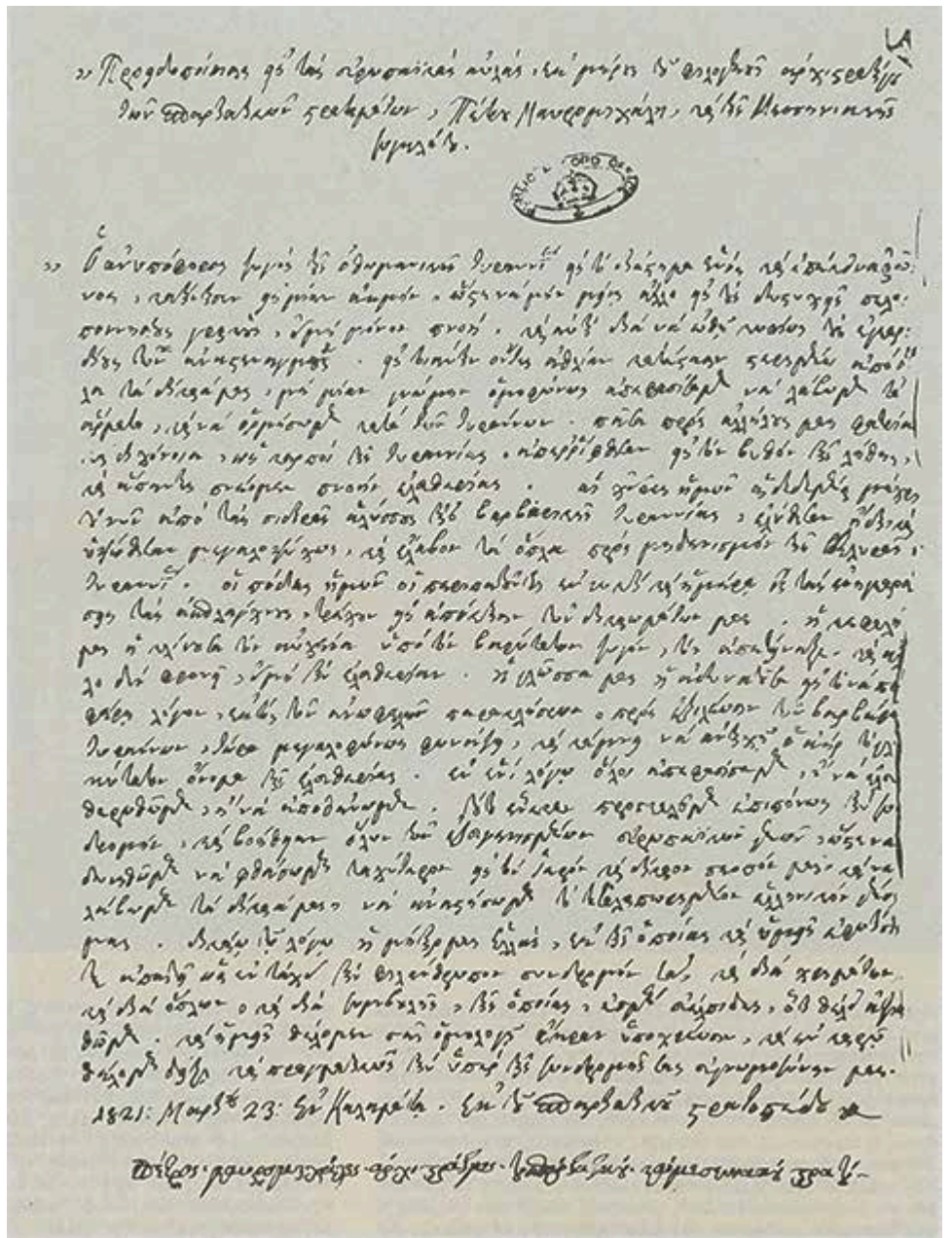
Δεν θέλετε μιμηθή βέβαια την αξιοκατάκριτον αδιαφορίαν ή μάλλον πολυχρόνιον αχαριστίαν τινών Ευρωπαίων. Όχι, ο λαός του Γουλιέλμου Πέννου, του Βασίλγθωνος και του Φραγκλίνου δεν θέλει αρνηθή βοήθειαν εις τους απογόνους του Φωκίωνος, του Θρασυβούλου, του Αράτου, του Φιλοποίμενος.

Εσείς εδείξατε ήδη προς αυτούς τιμήν και εμπιστοσύνην πέμποντες τα τέκνα σας εις τα σχολεία των. Ηξεύρετε με οποίαν αγαλλίασιν τα υπεδέχθησαν εις την σταθεράν προς αυτά εύνοιαν εκείνων και περιποίησιν. Άλλ' αν ούτως έπραξαν δεδουλωμένοι, με πόσσην φιλίαν και ζήλον θέλουν φέρεσθαι προς εσάς, όταν δια της συνεργείας σας συντρίψωσι τας αλύσεις των;

Η Ελλάς, τότε θέλει σας δίδει κέρδη, τα οποία μάτην ηθέλατε προσμένει από τυφλούς και αγρίους δεσπότας. Οι δεσμοί της αδελφότητος και της ευγνωμοσύνης θέλουν ενώνει δια παντός τους Έλληνας και τους Αμερικανούς.

Τα συμφέροντα ημών είναι τοιαύτα ώστε να δυναμώνουν πάντοτε την προς αλλήλους συμμαχίαν, θεμελιωμένην εις την ελευθερίαν και την αρετήν.

Εξ ονόματος της Μεσσηνιακής Συγκλήτου της εν Καλαμάτα ΠΕΤΡΟΣ ΜΑΥΡΟΜΙΧΑΛΗΣ»

7-21 Μαρτίου 1821: Οι επαναστάτες Έλληνες πολιορκούν τους Τούρκους στους πύργους Καλαβρύτων

«Ο Αρναούτογλους, πλήρης και πρότερον υποψιών, εθορυβήθη ακούσας το γεγονός [σ.σ. το χτύπημα στη Χελωνοσπηλιά], ωπισθοδρόμησεν εις Καλάβρυτα, εφόβισε τους εντοπίους Τούρκους παραστήσας το τόλμημα ως επαναστατικόν μάλλον ή ληστικόν, και παραλαβών αυτούς εκλείσθη και ωχυρώθη εντός τριών δυνατών πύργων Καλαβρύτων, ως αν ήρχοντο κατόπιν του εχθροί. Συγχρόνως εφονεύθησαν και δύο σπαίδες Τριπολιτώται κατά το Λιβάρτσι, χωρίον των

Καλαβρύτων. Ηγουμένου δε του Νικολού Σολιώτη εφονεύθησαν τινές γυφτοχαρατζίδες κατά το Αγρίδι, χωρίον της αυτής επαρχίας, και τρεις κομισαί γραμμάτων του τοποτηρητού της Τριπολιτσάς προς τον Χουρσήδη

Εκτυπήθησαν και τινές άλλοι Τούρκοι αποβιβασθέντες εκ Σαλώνων εις Ακράταν, και απερχόμενοι εις Τριπολιτσάν, εξ ων οι μεν εφονεύθησαν, οι δε συνελήφθησαν. Τα συμβάντα ταύτα, αν και μη επαναστατικά, ηύξησαν τας δικαίας υποψίας των Οθωμανών.

Καθ' ην δε ημέραν εκλείσθησαν οι περί τον Αρναούτογλου εντός των πύργων, οι προεστώτες των Καλαβρύτων απουσίαζαν. Πρώτος των άλλων, ο Χαραλάμπης, μαθών το γεγονός και αγνοών ότι φοβηθέντες οι υπό τον Αρναούτογλου εκλείσθησαν εις άμυναν μάλλον ή εις βλάβην, παρέλαβεν όσους εδυνήθη εκ του προχείρου ενόπλους υπό τους Πετμεζάδας, εισήλθεν εις την πόλιν και επολιόρκησε τους εν τοις πύργοις κλεισθέντας, οίτινες παρεδόθησαν.

Γενομένου δε γνωστού του συμβάντος τούτου, όπερ και η φήμη και οι επικρατούντες φόβοι εμεγάλυναν, οι μεν εν Βοστίτση Τούρκοι διεπορθμεύθησαν όλοι αβλαβείς και ανεμπόδοστοι συν γυναιξί και τέκνοις εις Γαλαξίδι, και κατέφυγαν εις Σάλωνα όπου ήσαν ικανοί Τούρκοι· οι δε εν Πάτραις, οίτινες, και αφ' ότου έμαθαν, ότι οι Αχαιοί απεποινήθησαν να μεταβώσιν εις Τριπολιτσάν, είχαν αρχίσει να μεταφέρωσι τας γυναίκας και τα τέκνα των εις την ακρόπολιν, εγκατέλειψαν την πόλιν και συνεκλείσθησαν την 21 Μαρτίου, μήτε πολεμούντες μήτε πολεμούμενοι».

(Σπυριδωνος Τρικούπης, Ιστορία της Ελληνικής Επανάστασεως)

Σὲ γνωρίζω ἀπὸ τὴν κόψι
Τοῦ σταθιοῦ τὴν Ἰσομερῆ,
Σὲ γνωρίζω ἀπὸ τὴν ὄψι,
Ποῦ μὲ βία μετράει τὴν γῆ.

Ἄσ' τὰ κόκκαλα βγαλμένη
Τῶν Ἑλλήνων τὰ ἱερά,
Καὶ σὰν πρῶτα ἀνδρειωμένη,
Χαῖρε, ὦ χαῖρε, Ἐλευθεριά!

Ο Θεόδωρος Κολοκοτρώνης (Ραμαβούνι Μεσσηνίας 1770 – Αθήνα 1843) μυήθηκε στη Φιλική Εταιρεία το 1818 και αναδείχθηκε μία από τις κορυφαίες φυσιογνωμίες του Αγώνα της Ανεξαρτησίας. Αρχιστράτηγος της Πελοποννήσου, ο «Γέρος του Μοριά» ηγήθηκε σε νικηφόρες για τους επαναστατημένους Έλληνες πολεμικές επιχειρήσεις (Καλαμάτα, Τριπολιτσά, Βαλτέτσι, Βέρβεννα, Δολιανιά, Δερβενάκια).

Ως το τέλος της Επανάστασης του 1821 διαδραμάτισε ενεργό ρόλο στα στρατιωτικά και πολιτικά γεγονότα. Στα πρώτα βήματα που νεοσύστατο ελληνικό κράτος υποστήριξε θερμά τον Καποδίστρια και την εκλογή του Όθωνα. Η σθεναρή ωστόσο αντίδρασή του στην πολιτική της Αντιβασιλείας οδήγησε στη δίωξη και τη θανατική του καταδίκη, η οποία δεν εκτελέστηκε, καθώς με την ενηλικίωση του Όθωνα πήρε χάρη. Στα τελευταία χρόνια της ζωής του υπαγόρευσε στον Γεώργιο Τερτσέτη τα «Απομνημονεύματά» του που κυκλοφόρησαν το 1851 με τον τίτλο «Διήγησις συμβάντων της ελληνικής φυλής από τα 1770 έως τα 1836».

Ο Γεώργιος Καραϊσκάκης ή Καραϊσκος ήταν Έλληνας επαναστάτης, αρχικά υπήρξε σπουδαίος αρματωλός και στη συνέχεια κατέστη στρατηγός της Επανάστασης του 1821. Το επίθετό του είναι υποκοριστικό του Καραϊσκος όπου απαντάται ως οικογενειακό επώνυμο στις επαρχίες Βάλτου, Καρπενησιού, Φαρσάλων, Καρδίτσας, Βόνιτσας κ.α. Κατά μια εκδοχή το οφείλει στον πιθανολογούμενο πατέρα του, τον αρματολό Δημήτριο Καραϊσκό. Σύμφωνα με άλλη εκδοχή «το όνομα Καραϊσκάκης αποτελεί σύνθεση από τη λέξη καρά (μαύρος στα Τούρκικα) και ίσκα, εξαιτίας του αφίκορου χαρακτήρα του».

Ο Αλέξανδρος Υψηλάντης (1792-1828) ήταν γόνος φαναριώτικης οικογένειας και αξιωματικός του ρωσικού στρατού. Αποδέχθηκε με ενθουσιασμό την αρχηγία της Φιλικής Εταιρείας-της μυστικής οργάνωσης που προετοίμασε την ελληνική επανάσταση- και κήρυξε την Επανάσταση στο Ιάσιο της Μολδαβίας στις 24 Φεβρουαρίου 1821. Ο στρατός του όμως συνεντρίβη στο Δραγατσάνι, στη σημερινή νότια Ρουμανία, στις 7 Ιουνίου 1821.

Σε αυτήν τη μάχη, 500 Έλληνες σπουδαστές από ευρωπαϊκά πανεπιστήμια και σχολές, που πολέμησαν ως εθελοντές και απάρτισαν τον Ιερό Λόχο, έπεσαν μαχόμενοι κατά των Τούρκων.

Το σχέδιο του Υψηλάντη για την ταυτόχρονη εξέγερση των υποδούλων της Βαλκανικής

Οι προσωπικότητες - αγωνιστές που ξεχώρισαν στην Επανάσταση του 1821

απέτυχε, δημιούργησε όμως ισχυρό αντιπερισπασμό στο στρατό του Σουλτάνου, επιτρέποντας έτσι την εδραίωση της Επανάστασης στην Πελοπόννησο.

Ο Αθανάσιος Διάκος, ή Θανάσης Διάκος, ήταν ένας από τους Έλληνες πρωταγωνιστές ήρωες – οπλαρχηγούς του πρώτου έτους της Επανάστασης του 1821 που έδρασε στη Στερεά Ελλάδα. Γεννήθηκε κατ' άλλους στην Αρτοτίνια Φωκίδας το 1788 και κατ' άλλους στην Άνω Μουσουνίτσα Φωκίδος σύμφωνα με μαρτυρίες του Γκούρα, του Φιλήμονος, του Περραιβού και ξένων όπως του Finley και του Bartholdy αλλά και του Hertsberg. Και για το πραγματικό του όνομα υπάρχει αντιγνώμια. Μερικοί αναφέρουν ότι ήταν Αθανάσιος Γραμματικός και άλλοι πως ήταν Αθανάσιος Μασσαβέτας.

Μυήθηκε στη Φιλική Εταιρεία το 1818 και το 1820 έγινε αρματολός στη Λιβαδειά. Τον Απρίλιο του 1821 σε συνεργασία με άλλους οπλαρχηγούς κατέλαβε το φρούριο της Λιβαδειάς και χρησιμοποιώντας το σαν ορμητήριο, έδωσε πολλές νικηφόρες μάχες. Κατέλαβε την γέφυρα της Αλαμάνας και στις 22 Απριλίου 1821 έδωσε μάχη με τα στρατεύματα του Ομέρ Βρυώνη. Στη μάχη αυτή συνελήφθη και αφού μεταφέρθηκε στη Λαμία δολοφονήθηκε με ανασκολοπισμό (λογοτεχνικά αναφέρεται ότι "σουβλίστηκε") από τους Τούρκους και κήκε στις 24 Απριλίου 1821. Ο Ελληνικός Στρατός του απένειμε τιμητικά τον βαθμό του Στρατηγού.

Ο Ρήγας Βελεστινλής ή Ρήγας Φεραίος μπορεί να μην ήταν οπλαρχηγός αλλά θεωρείται δίκαια πρόδρομος της Ελληνικής Επανάστασης του 1821. Ο ίδιος υπέγραφε ως «Ρήγας Βελεστινλής» ή «Ρήγας ο Θεσσαλός» και ουδέποτε «Φεραίος», κάτι που ίσως να είναι δημιούργημα μεταγενέστερων λογίων. Γεννήθηκε στο Βελεστίνο, τις αρχαίες Φερές, το 1757, από εύπορη οικογένεια.

Από τη νεανική του ζωή τα μόνα γνωστά είναι ότι ο πατέρας του ονομαζόταν Γεώργιος Κυριαζής (ο παππούς του Κωνσταντίνος Κυριαζής ή Κυρατζής από το Περιβόλι Γρεβενών εγκαταστάθηκε στο Βελεστίνο που είχε μεταβληθεί σε Περιβολιώτικη παροικία, στις αρχές του 18ου αιώνα), ενώ η μητέρα του ονομαζόταν Μαρία και φέρεται πως είχε μία αδελφή, την Ασημά.

Ο Γρηγόριος Δικαίος ή Παπαφλέσσας (το κανονικό του όνομα ήταν Γεώργιος

Δημ. Φλέσσας, πράγμα το οποίο αμφισβητείται, μεταξύ άλλων, από ιστορικούς της εποχής, οι οποίοι υποστηρίζουν ότι το πραγματικό του όνομα ήταν Γεώργιος Δημ. Δικαίος. Σύμφωνα με την άποψη αυτή, το επώνυμο "Φλέσσας" θεωρείται προσωνύμιο της οικογένειας των Δικαίων) (1788-1825) ή περισσότερο γνωστός ως Παπαφλέσσας ή Γρηγόριος Δικαίος ή Μπουρλοτιέρης των ψυχών[4] ήταν κληρικός, πολιτικός και αγωνιστής, ήρωας της Ελληνικής Επανάστασης του 1821.

Ο Κωνσταντίνος Κανάρης (Ψαρά 1790; – Αθήνα 1877). Θρυλικός μπουρλοτιέρης της Επανάστασης του 1821 και πολιτικός, σύμβολο ενότητας κατά την πρώτη πεντηκονταετηρίδα του ελληνικού κράτους. Διετέλεσε Υπουργός των Ναυτικών (1843, 1854) και πρωθυπουργός (1864, 1864-1865, 1877).

Τα παράτολμα κατορθώματα του γενναίου μπουρλοτιέρη της Ελληνικής Επανάστασης, όπως η ανατίναξη της οθωμανικής ναυαρχίδας του Καρά Αλή στη Χίο τον Ιούνιο του 1822, η πυρπόληση μεγάλου οθωμανικού δικρότου στην Τένεδο τον Οκτώβριο του 1822, καθώς και η απόπειρα κατάκαυσης του αιγυπτιακού στόλου μέσα στο λιμάνι της Αλεξάνδρειας τον Αύγουστο του 1825, προκάλεσαν ενθουσιασμό στον επαναστατημένο Ελληνισμό και εντυπωσίασαν την διεθνή κοινή γνώμη της εποχής για τον ηρωισμό τους.

Ο Ανδρέας Μιαούλης (Υδρα ή Φύλλα Ευβοίας 1769 – Αθήνα 1835) ήταν Υδραίος πλοιοκτήτης και ναύαρχος της Ελληνικής Επανάστασης. Συμμετείχε στα κορυφαία γεγονότα του ναυτικού αγώνα, όπως στη ναυμαχία του Γέροντα το 1824 και τον εφοδιασμό του Ναυτικού Διευθυντηρίου (1833) και γεν. επιθεωρητής του στόλου (1834).

Ο Νικήτας Σταματελόπουλος ή Νικηταράς ή Τουρκοφάγος (1782-1849) γεννήθηκε στη Νέδουσα (Μεγάλη Αναστάσοβα), ένα μικρό χωριό που βρίσκεται στους πρόποδες του Ταυγέτου, 25 χλμ από την πόλη της Καλαμάτας. Καταγόταν από το χωριό Τουρκολέκα, του δήμου Φαλαισίας της Μεγαλόπολης. Ήταν ανηψιός του Θεόδωρου Κολοκοτρώνη.

Υπέγραφε και με το όνομα Τουρκολέκας ή Τουρκολακιώτης και μ' αυτό αναφέρεται σε μερικά δημοτικά τραγούδια. Τελικά όμως επικράτησε το επώνυμο Σταματελόπουλος από το βαπτιστικό όνομα του πατέρα του

(Σταματέλος).

Ο Οδυσσέας Ανδρούτσος γεννήθηκε τον Δεκέμβριο του 1790 κατά μία άποψη στην Πρέβεζα, και κατά δεύτερη άποψη στην Ιθάκη και δολοφονήθηκε με ξυλοδαρμό στην Ακρόπολη των Αθηνών στις 5 Ιουνίου του 1825. Ήταν επιφανής αγωνιστής οπλαρχηγός της Επανάστασης του 1821 και γιος του οπλαρχηγού Ανδρούτσου.

Το όνομα της οικογένειας (ιταλ. Andruzzo) αναφέρεται στο περίφημο Λίμπρο ντ'Ορο του νησιού, και μητέρα του ήταν η Ακριβή Τσαρλαμπά, από την Πρέβεζα.

Επίσης ως προς το έτος γεννήσεως, κατ' άλλους, ο Οδυσσέας Ανδρούτσος γεννήθηκε μεταξύ των ετών 1788-1790.

Ο Ιωάννης Μακρυγιάννης (Αβερύτι Δωρίδας 1797- Αθήνα 1864) μυήθηκε στη Φιλική Εταιρεία και διαδραμάτισε πρωταγωνιστικό ρόλο στην Επανάσταση του 1821. Στρατιωτικός με πολιτική δράση υπήρξε από τους πρωταγωνιστές της επανάστασης της 3ης Σεπτεμβρίου 1843 για την παραχώρηση Συντάγματος από τον Όθωνα.

Κατέλιπε μοναδικές μαρτυρίες για τον Αγώνα της Ανεξαρτησίας με την συγγραφή των Απομνημονευμάτων του. Άφησε και μια σειρά πινάκων που εξιστορούν τα σημαντικότερα γεγονότα, μάχες και ναυμαχίες του Αγώνα, όπως ο ίδιος τα έζησε.

Ο Ιωάννης Καποδίστριας (Κέρκυρα, 1776 – Ναύπλιο 1831), πολιτικός και διπλωμάτης διεθνούς κύρους με πρωταγωνιστικό ρόλο στα ευρωπαϊκά ζητήματα την πρώτη εικοσαετία του 19ου αιώνα, ανέλαβε το 1828 τη διακυβέρνηση της περιορισμένης και ερειπωμένης Ελλάδας.

Εργάστηκε συστηματικά για την ανόρθωση του κράτους, εφαρμόζοντας πρωτοποριακά μέτρα στην εξωτερική και εσωτερική πολιτική. Το αρνητικό κλίμα που δημιουργήθηκε από τους πολιτικούς του αντιπάλους για το πρόγραμμά του οδήγησε στην δολοφονία του από τους Γεώργιο και Κωνσταντίνο Μαυρομιχάλη, στο Ναύπλιο στις 27 Σεπτεμβρίου 1831, με βαρύτατες ιστορικές συνέπειες για την εξέλιξη του Νεοελληνικού Κράτους.

Ο Λάζαρος Κουντουριώτης (1769-1852) υπήρξε πρόκριτος της Υδρας και μια από τις σημαντικότερες πολιτικές φυσιογνωμίες της εποχής του. Έθεσε τα πλοία, τα πληρώματα και την περιουσία του στην υπηρεσία του Αγώνα της Ανεξαρτησίας. Διακρίθηκε για τη σύνεση, τις πολιτικές του ικανότητες και το χάρισμα να επιβάλλεται στους πολιτικούς και στρατιωτικούς ηγέτες.

ΤΙΜΗ και ΔΟΞΑ στους ήρωες του '21

κ

Αυτό κρατάει ανάλαφρο μές στην άνεμοζάλη
τὸ ἀπὸ τοῦ κόσμου τῆ βοῆ πρεσβυτικὸ κεφάλι,
αὐτὸ τὸ λόγο θὰ σᾶς πῶ, δὲν ἔχω ἄλλο κανένα:
Μεθύστε μὲ τ' ἀθάνατο κρασὶ τοῦ Εἰκοσιένα.
(Κ. Παλαμάς)

FLORIDA, TENNESSEE, GEORGIA, KENTUCKY

Δημήτρης και Αλέξανδρος
ΣΙΟΥΤΗΣ

«Η τυραγνία των Τούρκων -την δοκιμάσαμε τόσα χρόνια- δεν υποφέρονταν πλέον. Και δι' αυτήνη την τυραγνία, οποῦ δεν ορίζαμεν οὔτε βίον οὔτε τιμή οὔτε ζωή (ξέραμεν κι' ὅτ' ἤμασταν ολίγοι και χωρίς τὰ ἀναγκαῖα του πολέμου) αποφασίσαμεν να σηκώσομεν ἄρματα εναντίον της τυραγνίας. Εἴτε θάνατος εἴτε ελευθερία»

(Ι. Μακρυγιάννης)

The American Philhellenism and Philhellene Dr. Samuel Gridley Howe

The American people were instrumental in growing the philhellenic movement internationally, and Philhellenism marked intensively the political, social and academic life in the United States of the 1820s, leading to a "Greek fever". Many philhellenes worked for the cause of Greece in America, raised and repeatedly sent money and help, while others actively participated in the Greek war of independence.

Dr Samuel Gridley Howe was undoubtedly the most important American philhellene. I will present today the history of this great man, and the broader context of his time, through his remarkable biography, and a series of emblematic objects associated with stories of glory for Greece, exhibited here today.

Dr. Samuel Gridley Howe (1801 - 1876) studied medicine at Harvard and Brown in Boston. His admiration for Lord Byron and Greek culture, but also the work of the American philhellenic committees, led him to travel to Greece in 1824 and offer important services to the Greek people.

I note here that the American philhellenic committees were organizing constantly speeches, fundraising events, they were printing brochures and leaflets, etc. You may see in the two display cases samples of this work. You can also see a letter in which an American philhellene describes the Greek flags to instruct the organizers on the decoration of the room of an important fund-raising ball. The edition of the Greek Chronicles of Mayers at Missolonghi refers to this event.

Let me underline here that the philhellenic movement starts when an important philhellene American academic and politician, Edward Everett promoted in the USA the appeal sent in March 1821 by Mavromichalis and the Messinian Senate to the American people. You may find a copy in the display case.

The dynamics of the philhellenic movement and the support of Edward Everett pushed Dr. Howe in 1824 to come to Greece, shortly after his friend Jonathan Peckam Miller. In Greece, Dr. Howe took part in the war of independence, as a military doctor in the first line both in the battlefield, and during naval operations. Later he was appointed doctor of the flagship of the Greek fleet (Karteria) and coordinator of all the naval doctors. His ability as a commander and his valor, gave to him the euphemistical title of "Lafayette of the Greek war of independence". Dr. Howe supported the philhellenic movement in the USA sending often letters to the philhellenic

committees and the press in America, but also with his literary work which constitutes an important historical source. Dr. Howe organized and managed hospitals in Poros and in Nafplio. He designed an advanced military medical logistics system, which included first medical assistance units in the battlefield and a plan to send the wounded to organised hospitals.

While in Greece, Dr. Howe cooperated with two other great American philhellenes and close friends. Georges Jarvis and Jonathan Peckam Miller.

Miller was in Messolonghi until it was invaded by the Turks. He fought heroically with Ypsilantis and Makrygiannis in many battles. He cooperated with

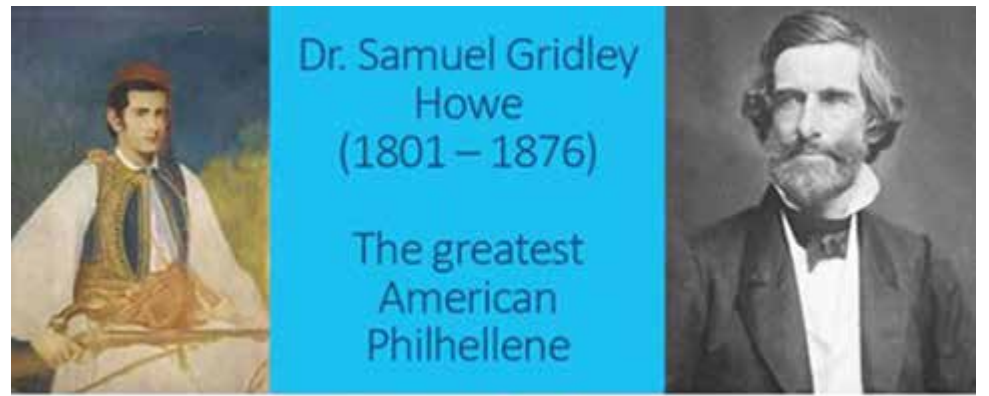
Dr Howe for the distribution of the American aid to Greece. Miller adopted an orphaned Greek, Lucas Miltiadis Miller, who was the first Greek-American Congressman in the USA Congress.

Georges Jarvis arrived in Hydra in 1822 and joined the navy. He participated in 13 battles with Tombazis and Miaoulis. Then he went to Missolonghi where he was adjutant of Lord Byron and trainer of the elite corps of Souliotes. After the death of Byron he took command of this corps and directed the works to fortify Messolonghi with the engineer Cussings.

Georges Jarvis kept the personal belongings of Byron. After the death of Jarvis in 1828, these objects passed to Dr. Howe. You may see some of these objects on the two displays, while the emblematic helmet of Lord Byron was donated by a descendant of Dr. Howe (see photo) in 1926 at the Museum of History. You may see the helmet in the room next door.

Howe, Jarvis and Miller never accepted a financial compensation from the Greek government. They lived with incredible privations and hardships. Howe describes in his notes their marches during military campaigns in the mountains, where he was carrying his gun, a sword (yatagan), two pistols in his belt, and a big bag with his medical tools. They often stayed sleeplessness for days, eating weeds and snails in the mountains, sleeping on the ground covered only with a blanket-cape. Howe informed in a letter his father that only during one night in the course of a battle, he made, working hard, so many surgeries, that he would require years to accomplish in America.

Jarvis was appointed colonel. He was financing a group of 50 elite soldiers who fought bravely in many battles. When

Ibrahim Pascha arrived in the

Peloponnese, Jarvis and Howe volunteered to go to the front line in Messinia. After intense fights, Ibrahim defeated the Greeks. Howe succeeded to escape, but Jarvis was captured prisoner with 1000 other Greeks. Ibrahim offered to Jarvis \$100 per month fee and double salary for his soldiers to change side. They all denied the offer. Dr. Howe writes in his diary that Jarvis and his men were freed during a prisoner swap.

Jarvis received the rank of Lieutenant General and continued his campaign with Kolokotronis and then Karaiskakis. In the battle of Faliron, he fought on the side of Karaiskakis and stayed next to him until Karaiskakis' death.

After the battle of Navarino the Greek government asked Dr. Howe to return briefly to America to present the situation in Greece. While in America Dr. Howe worked feverishly to reactivate the philhellenic movement. He wrote a book on the Greek war of independence which became a best seller, second in sales after Byron's Child Harold. Howe toured all States and collected large amounts of money which financed eight ship cargos of aid with clothing and food for the Greeks. This is the largest aid received by Greece from abroad at that time. Howe returned to Greece and managed the distribution of the aid.

At the same time Howe selected a group of about 700 refugees, and paid them on his own for months to build the port in Aegina (capital of Greece at that time). Kapodistrias donated to Dr. Howe 10,000 acres in Examilia of Corinth, where Dr. Howe organized a standard agricultural community named Washingtonia. Dr. Howe brought in this camp and housed 200 refugees, and hired 200 workers. He also founded an orphanage and a school.

King Othon awarded to Dr. Howe the Cross of the Order of the Savior / Redeemer.

In 1831 Howe returned to Boston and founded the first school for the blind in the United States, and directed it for 30 years. His work was continued by the husband of his daughter, Michael Anagnos (a Greek from Papigo, Epirus). In 1848 Dr. Howe

founded a similar school for people with mental disorders. Howe's love for Greece continued and so he returned back again during the Cretan Revolution 1866 / 1867. This time he brought with him his wife and two daughters.

In order to place this revolution in its international context, I will refer briefly to the work of Jules Verne. At that time Jules Verne wrote his famous work "20,000 leagues under the sea", which became a best seller internationally. In this work Captain Nemo has found a huge treasure (1000 kg of gold), and brought it to the Mediterranean.

When the Nautilus reached the coast of Crete, he delivered the treasure to the Cretans to support their struggle. Jules Verne also presents in his cabin in the Nautilus the emblematic figures of Washington, Lincoln and Botsaris.

Dr Howe raised large amounts of money and brought again a valuable aid to the refugees during the Cretan Revolution.

Dr. Howe was a great philhellene, but also an intellectual, a scholar, a scientist, a philanthropist, a humanist, an opponent of slavery and a freedom fighter. A very popular American poet, John Greenleaf Whittier, presents the story of Dr. Howe in a beautiful poem entitled "the hero", attributing a well-deserved title to this great man.

American Philhellenism continued to grow throughout the 19th and 20th century. The exhibition includes a letter of 1891 by General and member of

Congress, William Rosecrans, who identifies with the hero Marcos Botsaris from the emblematic poem of the 19th century by Fitz-Greene Halleck.

You may also find in the display photos of Americans and Greek Americans philhellenes volunteers in the war of 1912-1913, who fought as a corps with the Greek army, and their war-flag. Right and left you may see flags sent by the USA states to Greece in 1921 to commemorate the celebration of 100 years from the war of independence 1821.

Howe, Jarvis, Miller and all the pure, idealists and selfless young men who fought and even sacrificed in 1821, continue to inspire with their work the Greeks at all levels. With their ally the USA, the line Greece - Cyprus will remain the bastion of freedom, democracy and western civilization in eastern Mediterranean.

To honor Dr. Samuel Howe and all his brave friends American philhellenes, we have with us today two representatives of the Sacred Band, young students who fought for the same noble ideals, a freedom fighter and a navy fighter to honor their participation in the fights given by the Greeks on land and sea and two Cretans to honor the participation of Dr. Samuel Howe to the fight of Crete in 1821 and in 1867.

Constantinos Velentzas

Member of the Board of Apogonoi1821.gr
Founder of the Society for Hellenism and Philhellenism

The American Philhellenism and Philhellene

Τιμούμε την εθνική μας επέτειο

ΖΗΤΩ Η ΕΛΛΑΔΑ

Νίκος Παπαϊωάννου

Ιδιοκτήτης και διευθυντής του φαρμακείου **Crescent Apothecary** (στην διασταύρωση των οδών Κρέσεντ και λεωφόρος Ντίτμαρς, στην Αστόρια Νέας Υόρκης), με τηλέφωνο (718) 777 1110

Η Επιστολή Αδαμάντιου Κοραή στον Thomas Jefferson

«Παρίσι, 10 Ιουλίου 1823

Ίσως θα θυμάστε κάποιον Έλληνα, που Σας παρουσίασε εδώ και μερικά χρόνια ο μακαρίτης Paradise.

Μάλιστα, (ο Έλληνας αυτός) είχε την ευχαρίστηση να γευματίσει στην οικία Σας, στο Challiot.

Ο ίδιος Έλληνας, πολύ ηλικιωμένος πλέον τη στιγμή αυτή της αναγεννήσεως της πατρίδος του, παίρνει το θάρρος να Σας απευθύνει την παρούσα επιστολή.

Είναι αλήθεια ότι οι τύραννοί μας δεν κατόρθωσαν να εμποδίσουν την αναγέννηση αυτή. Ακριβώς, όμως, επειδή η ελευθερία μας βρίσκεται ακόμη σε νηπιακή κατάσταση, απαιτούνται πολλές φροντίδες και μεγάλη βοήθεια για την διαπαιδαγώγηση του έθνους μας, προκειμένου να μην πεθάνει στο λίκνο του.

Τη συνδρομή αυτή μόνον από ανθρώπους πραγματικά ελευθέρους θα μπορούσε κανείς να την περιμένει.

Είναι δυστύχημα ότι η επανάστασή μας έγινε όταν η δημόσια εκπαίδευσή μας μόλις άρχιζε.

Εξερχόμαστε από μία πολύ κακή σχολή, την τουρκική σχολή κι αυτό είναι αρκετό.

Είναι αλήθεια ότι η σύγχρονη Ελλάς έχει δώσει ήρωες αντίστοιχους με τον Λεωνίδα και τον Μιλτιάδη, αλλά, εφ' όσον βγήκε από μακρά περίοδο δουλείας, δεν ήταν δυνατόν να παρουσιάσει αμέσως νομοθέτες σαν εκείνους που είχαν αναφανεί μεταξύ των αρχαίων της κατοίκων ή σαν εκείνους που έχουμε δει στη δική Σας χώρα, στην εποχή μας.

Επίσης, αποτελεί δυστύχημα για εμάς τους Έλληνες, ότι γειτονεύουμε με ευρωπαϊκές χώρες, δήθεν πεφωτισμένες, σε μία περίοδο κατά την οποία διέρχονται και οι ίδιες κρίση.

Μολαταύτα, έστω και αν η κρίση αυτή τελείωνε με τον θρίαμβο της περιορισμένης ελευθερίας που απολαμβάνουν, υπάρχει ο φόβος ότι δεν θα αφήσουν την Ελλάδα να χαρεί παρά τόση μόνον ελευθερία όση θα εξυπηρετούσε τα δικά τους συμφέροντα.

Τελευταίως, οι Άγγλοι ασπάστηκαν τον αγώνα μας κι άρχισαν να μας παρέχουν βοήθεια.

Γνωρίζετε, όμως, ποιάς φύσεως είναι οι εναγκαλισμοί των αγαπητών πατέρων Σας, που δεν μοιάζουν διόλου με τα παιδιά τους (σ.σ. δηλαδή τους Αμερικανούς).

Άρχισαν ήδη να δίνουν τον τίτλο του εξοχότατου στους δημόσιους λειτουργούς μας και ίσως καταλήξουν να μας συστήσουν να ιδρύσουμε και Γερουσία, η οποία, στην κατάσταση που βρίσκεται σήμερα το πολιτικό μας σώμα, δίχως αμφιβολία θα απαρτίζεται από τα χειρότερα μέρη του.

Τι πρέπει να γίνει, λοιπόν, σε μία τέτοια κατάσταση; Δεν γνωρίζω. Η επιστροφή (της χώρας) υπό τον τουρκικό ζυγό μου φαίνεται φυσικώς αδύνατη.

Θεωρώ, όμως, σχεδόν εξ ίσου αδύνατη την πιθανότητα οι αγαπητοί μας φίλοι που γειτονεύουν με την Πελοπόννησο (σ.σ. δηλαδή οι Άγγλοι) να μας επιτρέψουν ποτέ να σχηματίσουμε μία κυβέρνηση όπως θα την επιθυμούσαμε εμείς.

Δεν τους συμφέρει καθόλου να αφήσουν όπως δημιουργηθεί ένα τόσο κακό παράδειγμα εμπρός στα μάτια των Ελλήνων της Επτανήσου, προς τους οποίους συμπεριφέρονται κατά τρόπον ελάχιστο φιλελεύθερο. Βλέπετε, Κύριε, σε τι αμηχανία πρέπει να βρίσκονται όσοι Έλληνες επιθυμούν την ευημερία του έθνους τους.

Είμαι ο πρύτανης των Ελλήνων αυτών και επί τριάντα χρόνια τώρα, βλέποντας να πλησιάζει η σημερινή εποχή, δεν έπαυσα να παροτρύνω τους συμπατριώτες μου όπως ετοιμασθούν με την κατάλληλη μόρφωση, για τη στιγμή αυτή.

Η συμπάθεια, με την οποία ετίμησαν τις επικλήσεις μου, με ενεθάρρυνε να συνεχίσω τις προσπάθειές μου μέχρι σήμερα.

Τι μπορώ, όμως, να πράξω στην τόσο προκεχωρημένη ηλικία στην οποία ευρίσκομαι και με την υγεία μου τόσο κλονισμένη;

Ο Μαυροκορδάτος, τον οποίον μερικοί κόλακες άρχισαν ήδη να αποκαλούν πρίγκιπα, και που ίσως κατορθώσουν να πείσουν αρκετούς ηλιθίους ότι πραγματικά είναι πρίγκιψ, μου έγραψε για πρώτη φορά.

Το ύφος του, κάθε άλλο παρά πριγκιπικό, δείχνει έναν άνθρωπο καλής πίστewς, που εργάζεται για το καλό της πατρίδος του. Εθεώρησα την επιστολή του ειλικρινή και του απήντησα αναλόγως.

Η επιστολή αυτή ανανέωσε τη θλίψη μου επειδή δεν Σας έχουμε γείτονες και ταυτοχρόνως μου έδωσε την ιδέα να Σας γράψω, για να ζητήσω τα φώτα Σας.

Εφ' όσον η απόσταση που μας χωρίζει δεν Σας επιτρέπει να μας παράσχετε υλική βοήθεια, επιτρέπατέ μου τουλάχιστον να Σας υποβάλω τα ακόλουθα ερωτήματα:

Δεν θα Σας ήταν άραγε δυνατόν να στείλετε στην Ελλάδα δύο ή τρία σημαίνοντα πρόσωπα υπό την ιδιότητα των αντιπροσώπων για τη σύναψη εμπορικών συμφωνιών;

Ασφαλώς, προς εξυπηρέτηση των συμφερόντων Σας, νομίζω ότι δεν θα μπορούσατε να βρείτε καταλληλότερη στιγμή από τη σημερινή για παρόμοιες διαπραγματεύσεις.

Τα πρόσωπα αυτά, που θα ανελάμβαναν τον χειρισμό των εμπορικών Σας υποθέσεων, θα μπορούσαν ταυτοχρόνως, με τα φώτα τους και με τον ζήλο τους για την ελευθερία, να ενισχύσουν τους Έλληνες εκείνους που είναι σήμερα στα πράγματα, στην ευγενή τους απόφαση να διατηρήσουν την ανεξαρτησία τους, υποδεικνύοντας σε αυτούς όλα τα κατάλληλα μέτρα για τον σχηματισμό μίας καλής κυβερνήσεως.

Η παρουσία των προσώπων αυτών στην Ελλάδα θα μπορούσε να μας χρησιμεύσει ως αντίδοτο για να εξουδετερωθούν όλες οι ολέθριες επιδράσεις που προέρχονται από τους εχθρούς της ελευθερίας μας.

Εάν δεν σχεδιάζετε να στείλετε εμπορικούς αντιπροσώπους ή δεν θεωρείτε ακόμη κατάλληλη τη στιγμή, μήπως θα μπορούσατε, Εσείς ή κάποιος άλλος από τους συμπατριώτες Σας που χαιρεί της ίδιας εκτιμήσεως με Εσάς, να δημοσιεύσετε σε μία από τις εφημερίδες της πατρίδος Σας μία επιστολή, που να παρέχει συμβουλές για τα ζητήματα της Ελλάδος;

Η επιστολή αυτή θα πρέπει να είναι απαντητική, απευθυνόμενη σε έναν ανώνυμο Έλληνα, ο οποίος ζητάει τη συμβουλή Σας.

Και θα μπορούσα, εάν είχατε την ευγενή καλοσύνη να μου στείλετε ένα αντίτυπο της εφημερίδος που θα δημοσίευε την επιστολή αυτή, να τη μεταφράσω στα ελληνικά. Αν δεν κάνω λάθος, μία τέτοια επιστολή θα πρέπει να έχει επίδραση στη σκέψη των συμπατριωτών μου, πολλοί εκ των οποίων γνωρίζουν και τρέφουν σεβασμό για το πρόσωπό Σας.

Εάν Σας ζητώ να μην αναφέρετε το όνομά μου, αυτό οφείλεται στο ότι η θέση μου απαιτεί να πάρω την προφύλαξη αυτή.

Εξ άλλου, δεν υπάρχει κανένας λόγος να δώσετε τις συμβουλές Σας αποκλειστικώς υπό μορφή επιστολής.

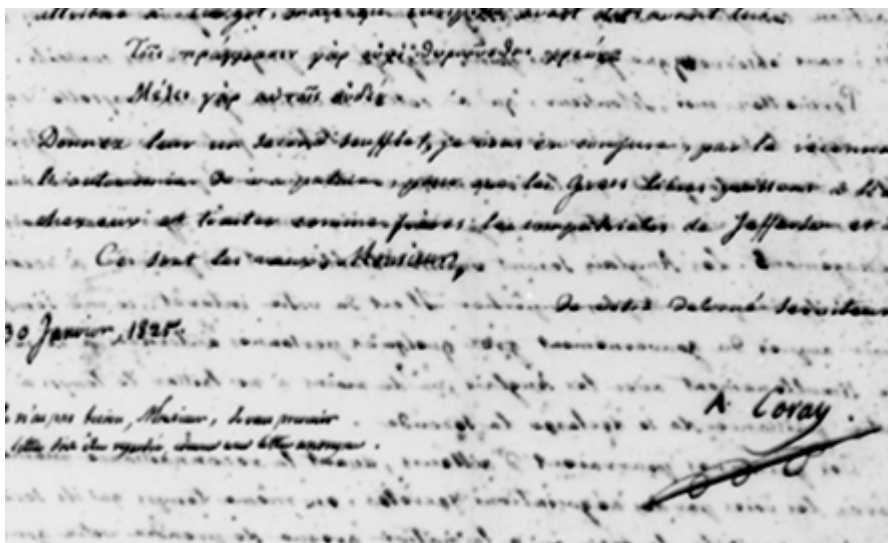
Θα μπορούσατε να τις παράσχετε υπό τύπον στοχασμών, που θα προήρχοντο από το ενδιαφέρον Σας για την ευημερία της Ελλάδος.

Παίρνω το θάρρος, Κύριε, να Σας στείλω μαζί με το γράμμα μου τούτο, τα «Ηθικά» και τα «Πολιτικά» του Αριστοτέλους, που εξέδωσα προσφάτως. Σας παρακαλώ να μου γνωρίσετε τη λήψη τους, απευθύνοντας το γράμμα Σας στην ακόλουθη διεύθυνση της κατοικίας μου: RUE MADAME, No 5, πίσω από τον κήπο του Λουξεμβούργου.

Ενισχύσατέ μας, ευτυχείς Αμερικανοί. Δεν Σας ζητούμε να μας δώσετε ελεημοσύνη. Σας παρέχουμε, μάλλον, μία ευκαιρία να αυξήσετε την ευτυχία Σας.

Δεχθείτε, Κύριε, τη διαβεβαίωση του βαθύτατου σεβασμού, που πάντα μου ενέπνευσε το πρόσωπό Σας.

Αδαμάντιος Κοραής»

Επιστολή Jean Pierre Boyer προς Αδ. Κοραή... Η Αίτη αναγνώρισε πρώτη (Ιανουάριο 1822) "ανεξάρτητη Ελλάδα"

Τον χρόνο 1822, ο πρόεδρος της Αίτης, Jean Pierre Boyer, έστειλε στην Ελληνική Επιτροπή των Παρισίων και τα μέλη του «διευθυντηρίου» της, Αδαμάντιο Κοραή, Κ. Πολυχρονιάδη, Α. Βογορίδη και Χρ. Κλωνάρη, επιστολή, με την οποία η χώρα της Καριβαϊκής, πρώτη, αναγνώριζε τότε την "ανεξάρτητη Ελλάδα". Είχε προηγηθεί έκκληση της Επιτροπής για ηθική και υλική συμπαράσταση στον ελληνικό απελευθερωτικό αγώνα.

Το γράμμα προς τον Αδαμάντιο Κοραή και τους άλλους τρεις Έλληνες, διασώθηκε, σε ελληνική μετάφραση, στο "Δοκίμιον Ιστορικών περί της Ελληνικής Επανάστασεως" του "Φιλικού" και αγωνιστή του '21, Ιωάννου Φιλήμονος:

«Jean Pierre Boyer, πρόεδρος του Χαϊτίου, προς τους πολίτας της Ελλάδος Α. Κοραήν, Κ. Πολυχρονιάδην, Α. Βογορίδην και Χρ. Κλωνάρην.
Εις τα Παρίσια

Πριν ή δεχθώμεν την επιστολή υμών, σημειουμένην εκ Παρισίων τη 20ή παρελθόντος Αυγούστου (1821), έφθασεν ενταύθα η είδησις της επανάστασεως των συμπολιτών υμών κατά του δεσποτισμού, του επί τρεις περίπου διαρκέσαντος εκατονταετηρίδας. Μετά μεγάλου ενθουσιασμού εμάθομεν ότι η Ελλάς αναγκασθείσα τέλος πάντων εδράξατο των όπλων, ίνα κτήσεται την ελευθερίαν αυτής και την θέσιν, ην μεταξύ των εθνών του κόσμου κατείχε.

Μία τόσοσν ωραία και τόσοσν νόμιμος υπόθεσις, και προ πάντων αι συνοδεύσασαι ταύτην πρώται επιτυχίαι, ουκ εισίν αδιάφοροι τοις Χαϊτίοις, οίτινες, ως οι Έλληνες επί πολύν καιρόν έκλινον τον αυχένα υπό ζυγόν επονείδιστον και διά των αλύσεων αυτών συνέτριψαν την κεφαλήν της τυραννίας.

Ευχηθέντες προς τον ουρανόν, όπως υπερασπισθή τους απογόνους του Λεωνίδου, εσκέφθημεν ίνα συντρέξωμεν τας γενναίας δυνάμεις τούτων, ει μη διά στρατευμάτων και πολεμοφοδίων, τουλάχιστον διά χρημάτων, ως χρησίμων εσομένων διά προμήθειαν όπλων, ων έχετε ανάγκην. Συμβεβηκότα όμως, επιβαλόντα τη πατρίδι ημών μεγάλην ανάγκην, επησχόλησαν όλον το χρηματικόν, εξ ου η Διοίκησις ηδύνατο καταβάλει μέρος. Σήμερον έτι η επανάστασις, η κατά το ανατολικόν μέρος της νήσου επικρατούσα, υπάρχει νέον προς την εκτέλεσιν αυτού του σκοπού κώλυμα. Επειδή το μέρος όπερ ηνώθη μετά της Δημοκρατίας, ης προεδρεύω, υπάρχει εν μεγίστη ενδεία και προκαλεί δικαίως μεγάλην του ταμείου ημών την δαπάνην.

Εάν δ' επέλθωσι κατάλληλοι, ως επιθυμούμεν, αι περιστάσεις, τότε βοηθήσωμεν προς τιμήν τοις τέκνοις της Ελλάδος, όσον δυνηθώμεν. Πολίται, διερμηνεύσατε προς τους συμπατριώτας υμών τας θερμότερας ευχάς, ας λαός του Χαϊτίου αναπέμπει υπέρ της ελευθερώσεως αυτών. Οι μεταγενέστεροι Έλληνες ελπίζουσιν εν τη αναγεννωμένη ιστορία τούτων άξια της Σαλαμίνας τρόπαια. Είθε παρόμοιοι τοις προγόνοις αυτών αποδεικνυόμενοι και υπό των διαταγών του Μιλτιάδου διευθυνόμενοι, δυνηθώσιν εν τοις πεδίοις του νέου Μαραθώνος τον θρίαμβον της ιεράς υποθέσεως, ην επεχείρησαν υπέρ των δικαιωμάτων αυτών, της θρησκείας και της πατρίδος. Είθε, τέλος, διά των φρονίμων διατάξεων αυτών μνημονευθώσιν εν τη ιστορία οι κληρονόμοι της καρτερίας και των αρετών των προγόνων.
Τη 15η Ιανουαρίου 1822 και 19η της Ανεξαρτησίας»

"Οι Έλληνες πήραν τον άνθρωπο και τον έστησαν στα πόδια του"

«...Γιά χιλιάδες χρόνια παλαιότεροι πολιτισμοί, όπως αυτοί των Περσών, των Ασσύριων, των Βαβυλώνιων, έβλεπαν τον άνθρωπο ως ένα απεχθές ον που σέρνονταν μπροστά σε θεότητες και δυνάστες. Οι Έλληνες όμως, πήραν τον άνθρωπο και τον έστησαν στα πόδια του. Τον δίδαξαν να είναι υπερήφανος. "Ο κόσμος είναι γεμάτος θαύματα", έλεγε ο Σοφοκλής, "αλλά τίποτα δεν είναι πιό θαυμάσιο από τον άνθρωπο".

Οι Έλληνες έπεισαν τον άνθρωπο, όπως ο Περικλής το τοποθέτησε, ότι ήταν δικαιωματικά ο κάτοχος και ο κύριος του εαυτού του και δημιούργησαν νόμους γιά να περιφρουρήσουν τις προσωπικές του ελευθερίες. Οι αρχαίοι Έλληνες ενθάρρυναν την περιέργεια που είχε ο άνθρωπος γιά τον εαυτόν του και γιά τον κόσμο που τον περιτριγύριζε, διακηρύττοντας μαζί με τον Σωκράτη, ότι μιá ζωή χωρίς έρευνα δεν αξίζει τον κόπο να την ζούμε.

Οι Έλληνες, πίστευαν στην τελειότητα σε όλα τα πράγματα, γι' αυτό μας κληροδότησαν την ομορφιά, που φτάνει από τον Παρθενώνα και τα ελληνικά αγάλματα, τις τραγωδίες του Αισχύλου, του Ευρυπίδη και του Σοφοκλή, την ποίηση του Ησίοδου και του Όμηρου, μέχρι τα ζωγραφισμένα αγγεία ενός απλού νοικοκυριού.

Χωρίς τους Έλληνες μπορεί ποτέ να μην είχαμε αντιληφθεί τι είναι αυτοδιοίκηση. Αλλά, πολύ περισσότερο ακόμα και από την γλώσσα μας, τους νόμους μας, τη λογική μας, τα πρότυπά μας της αλήθειας και της ομορφιάς, χρωστάμε σε αυτούς την βαθειά αίσθηση γιά την αξιοπρέπεια του ανθρώπου.

Από τους Έλληνες μάθαμε να φιλοδοξούμε χωρίς περιορισμούς, να είμαστε, όπως είπε ο Αριστοτέλης, αθάνατοι μέχρι εκεί που μας είναι δυνατό...».
(The New York Times)

Τιμούμε την Επανάσταση των Ελλήνων, γιά ελευθερία, που άρχισε -στον ελλαδικό χώρο- 17 Μαρτίου 1821, στην Αρεόπολη (πρώην Τσίμοβα) Λακωνίας και οδήγησε στην ανεξαρτησία και στην δημιουργία κράτους Ελλάδα, Φεβρουάριο 1830, με το "Πρωτόκολλο Λονδίνου"

Τιμούμε τους Αμερικανούς φιλέλληνες που πήγαν στην Ελλάδα και πολέμησαν στο πλευρό των Ελλήνων στην Επανάσταση '21

Τιμούμε τους Αμερικανούς φιλέλληνες που πήγαν στην Ελλάδα και πολέμησαν στο πλευρό των Ελλήνων στην Επανάσταση '21

«Έγινα μεγάλος Έλληνας και με είπαν κλέφτη. Άλλοι έγιναν κλέφτες και τους είπαν μεγάλους Έλληνες»
(Θεόδωρος Κολοκοτρώνης)

Η Επανάσταση δεν ξεκίνησε στην Λαύρα, ούτε ήταν 25 Μαρτίου 1821

Τα ίδια τα Απομνημονεύματα του Παλαιών Πατρών Γερμανού, λένε ότι την ημέρα εκείνη (25 Μαρ. 1821), αυτός βρισκόταν σε άλλο χωριό. Η Επανάσταση είχε ξεκινήσει ήδη λίγες ημέρες πριν, 17 Μαρτίου 1821, στην Τσίμοβα (Αρεόπολη) Λακωνίας. Στις 23 Μαρτίου 1821, οι Μανιάτες επαναστάτες, απελευθέρωσαν την Καλαμάτα. Η Επανάσταση, ήταν σε εξέλιξη από 17 Μαρτίου 1821. Ο μητροπ. Γερμανός, πιθανά να σήκωσε το λάβαρο της Επανάστασης ανάμεσα σε Έλληνες αγωνιστές. Και δεν συνέβη στην Λαύρα, αλλά στην Πάτρα.

Ο λόγος που έγιναν αυτές οι μικρές αναπροσαρμογές στα πραγματικά γεγονότα, ήταν προφανώς για να αναδειχθεί ο άσχημος ρόλος της εκκλησίας (πατριαρχείο Κων/πολης) στον «αγώνα για την εθνική παλιγγενεσία». Συνδέθηκε δε η εθνική εορτή με τον Ευαγγελισμό της Θεοτόκου αργότερα, για να υποβαθμιστεί, μετά από ένα διάταγμα του Όθωνα.

Οι ήρωες της Επανάστασης 1821, είναι ακόμα ΑΦΟΡΙΣΜΕΝΟΙ από το πατριαρχείο Κων/πολης, που -τότε- εξαιτίας "προνομίων", ήταν όργανο του σουλτάνου, γιά να μην ξεσηκωθούν οι "ραγιάδες".

ΚΑΛΑΜΙ - kalami.us

